

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

JÄRVENPÄÄN KAUPUNKI
MA-ARKKITEHDIT
29.12.2000

*Järvenpään maisemaselvitys
Järvenpään kaupunki, kaavoitusyksikkö*

*Taitto: MA-arkkitehdit, Marja Mikkola
Kuvat: MA-arkkitehdit ellei toisin mainita
Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01*

Järvenpää 2001

Kannen kuvat:

Ote kartasta: Geografisk Concept-Charta öfver Tusby Soken, belägen uti Nyland och Borgo härad, författad År 1749 af E. Klingius. Riksarkivet. Stockholm.

Kulttuurimaisema taajaman reunalla. Pelto Eriksnäsintien varrella.

Vanhankylän kartanon tammirivistöä. Puiden mainitaan olevan 1780-luvulta.

Kallio-Kuninkalan puutarhakaivo.

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Näkymä Kotitalouspettajaopiston rannasta Tuusulanjärvelle.

ESIPUHE

Järvenpään maisemaselvitys on laadittu osana koko kaupungin yleiskaavan tarkistustyötä. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että ekologinen kestävyys, rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys on selvitettävä ja otettava huomioon yleiskaavan laatimisessa. Tämä selvitys on ensimmäinen koko Järvenpäästä koskeva maisemaselvitys, sillä edelliseen yleiskaavaan (1982) ei sisällynyt perusteellista maisematarkastelua.

Tässä maisemaselvityksessä etsitään maiseman kehittämisen pääperiaatteita koko kaupungin alueelle ja maisemanhoitosuosituksia osa-alueittain sekä hahmotellaan ratkaisuehdotuksia maisema- ja ympäristöongelmien vähentämiseksi. Työ on tuottanut aineistoa mm. yleiskaavassa tutkittavien mahdollisten täydennysrakennusalueiden rakentamisen ympäristövaikutusten selvittämiseen ja valintaan sekä olevan kaupunkimaiseman kehittämiseen. Maisemaselvitys toimii myös viherverkoston toimivuuden arvioinnin, viheralueohjelman laatimisen sekä matkapuhelinmastojen sijoittamisperiaatteiden selvittämisen pohjana.

Lähtöaineistona on käytetty historiakirjallisuutta, kartta-aineistoa ja valokuvia sekä yleiskaavan tarkistukseen liittyviä erillissuunnitelmia ja -selvityksiä. Näitä ovat mm. leikkipaikkaselvitys, ruutuinventointiin perustuva kasvillisuus- ja biotooppiselvitys, kulttuuriympäristön hoitosuunnitelma sekä mahdollisia täydennysrakennusalueita ja virkistys- ja viheralueverkoston kehittämistarpeita ja aluevarauksia koskevat selvitykset. Yleiskaavoitusta varten tullaan laatimaan vielä muita luontoon ja kulttuuriin liittyviä selvityksiä, kuten kiinteiden muinaisjäännösten inventointi, kulttuuriympäristön hoitosuunnitelman toinen vaihe, meteorologinen selvitys ja eläimistöselvityksiä.

Maisemaselvitystyötä on ohjannut työryhmä, johon ovat Järvenpään kaupungin puolelta kuuluneet kaupunginarkkitehti Ilkka Holmila, arkkitehti Seppo Itkonen sekä kaupunginpuutarhuri Raisa Luomi. Arkkitehti Terttu-Elina Wainio, kaavasuunnittelija Eeva-Liisa Vainio ja suunnitteluhortonomi Marko Vuorinen ovat osallistuneet työkokouksiin. Asian tuntija-apua ovat antaneet myös mittausteknikko Suvi Lehtinen ja mittausteknikko Tuomo Markkanen.

MA-arkkitehdeilla työstä ovat vastanneet maisema-arkkitehti Marja Mikkola ja maisema-arkkitehtiylioppilas Kaisa Rantee.

Järvenpäässä 22.1.2001

Ilkka Holmila
kaupunginarkkitehti

SISÄLTÖ

Esipuhe	3	Ainola	52
Johdanto	5	Tuusulanjärven pohjoispää	54
		Taidetalon puutarha	54
Kallioperä	6	Keravanjoen kulttuurimaisema	55
Maaperä	8	Nummenkylä	56
Korkeussuhteet	12	Hautausmaa	57
Vesisuhteet	14	Ratavarren kulttuurimaisema	58
Ilmasto	16	Eriksnäsinlaakso	59
Kasvillisuustyytit	18	Loutinojan varsi, Seutulan kartanon mäki	60
Maisemarakenne	20	Isokytö	61
		Kylmäoanlaakso	61
Maiseman kehitys historiallisella ajalla	23		
1697	23	Muinaismuistoalueet ja -kohteet maisemassa	61
Klingius 1749	23	Vanhat tiet	62
Kuninkaankartta	28	Kaupunkirakenteen ja maiseman kohtaaminen	64
Senaatin kartta	29	Maisemallisesti miellyttävät asuinalueet	64
Pitäjänskartta 1930-luvulta	34	Maisemallisesti arvokkaat metsäalueet	66
Topografikartta 1920-40-luvuilta	35	Maisemalliset ongelmat	67
Peruskartta 1950-luvulta	40	Maiseman hoitotavoitteet	72
Järvenpäälinen kulttuurimaisema ja -ympäristö nykyisin	45	Viheralueverkoston toimivuus	76
		Maiseman kannalta mielenkiintoiset reitit	76
ALUEKUVAUKSET	46	Puhelinmastojen sijoittaminen maisemaan	77
Vanhakylä	46	Kulttuuriympäristön ja viheralueiden hoito	77
Tuusulanjärven itärannan kulttuurimaisema	50	Rakentamisselvityksen tutkimusalueet maiseman kannalta	78
Rantapuisto	50	Rakentamisen kehittämissuosituksset maiseman kannalta	79
Järvenpään kartanoympäristö	51	Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi	80
Kartanopuisto ja opiston puutarha	51		
Seurakuntaopiston ympäristö	52	Kasvillisuuslistat	84
Kallio-Kuninkaala	52	Lähdeluettelo	86

Oikealla: Näkymä Velitieltä pääradan suuntaan. Pelloilla kasvaa komeita yksittäispuita.

Viereinen sivu: Vanhankylän tuulimylly. Mylly ei ole alkuperäinen, vaan paikalle muualta siirretty.

JOHDANTO

Järvenpää oli vielä 1900-luvun alussa pieni asemakylä peltojen keskellä. Vuosisadassa pellot ovat saaneet väistyä, ja taajama on kasvanut niiden tilalle. Arvokkaita maaseudun kulttuurimaisema-alueita ja niihin liittyviä rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennettuja ympäristöjä kartanoista talonpoikaistaloihin ja torppiin on kaupunkirakenteen lomassa yhä jäljellä. Järvenpää on myös komeiden oppilaitosten kaupunki. Niihin on usein liittynyt hyvin hoidettu puisto ja puutarha. Tuusulanjärven rannalle 1900-luvun alussa syntynyt taiteilijayhdyskunta jatkui Järvenpään puolelle, ja samaan aikaan Järvenpää alkoi laajentua radan myötä tulleiden joustavien kulkuyhteyksien vuoksi. Uusien rakennusten joukossa oli mm. Kannakselta siirrettyjä huviloita ja ns. tataarihuviloita. Nämä ovat arvokkaita piirteitä, jollaisia muilla paikkakunnilla ei ole, ja joiden varaan kaupungin identiteetti, monipuolisuus ja viihtyisyys voivat rakentua. Taajamarakenteen tiivistyessä näiden alueiden arvo ja arvostus vapaa- ja virkistysalueina sekä kaupunkikuvan muokkajina kasvaa jatkuvasti.

Uuden yleiskaavan laatimisen yhteydessä ovat Järvenpään maiseman arvot taas punnittavina. Nuoren, uusmaalaisen viljelymaiseman keskelle rakentuneen kaupungin tavoitteena on jo pitkään ollut puutarhakaupunkiajatuksen toteuttaminen. Kauniit puutarhat ovat kuuluneet Järvenpään perinteeseen, jopa teollisuuslaitoksilla. Kaupungin puistoista ja viheralueista, julkisten laitosten puutarhoista, vehreistä asuinalueista ja monipuolisesta luonnosta voikin muodostua maisemallisesti, virkistyksellisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokas viheralueiden ja vihreiden alueiden verkosto.

Helsingissä 29.12. 2000

Marja Mikkola

maisema-arkkitehti

KALLIOPERÄ

Järvenpään kallioperä koostuu pääasiassa graniitista ja granodioriitista. Keskustan alueella on pieni esiintymä emäksistä amfiboliittia sekä keskustasta Purolaan ja eteläisen moottoriteliittymän tienoille esiintyy pienillä alueilla gabroa.

Graniitti, granodioriitti ja gabro ovat kovia syväkivilajeja, joissa murrokset ovat selkeitä ja suoraviivaisia. Ne näkyvät maisemassa selkeinä selänteinä tai toisiinsa liittyvinä selänketjuina. Ylimmät lakialueet ovat hioutuneet sileiksi jääkauden aikana ja jääkauden jälkeiset vesivaiheet ovat huuhtoneet ne paljaksi. Tällaisia avokallioita on Järvenpäässä korkeimpien mäkien harjanteilla moottoritien varrella sekä kaupungin länsiosassa Manninmetsän virkistysalueella.

Maaperäkartalla kalliomaaksi luokitelluilla alueilla kallio on näkyvissä tai korkeintaan metrin paksuisen maakerroksen peittämää. Kalliomailla kallion muoto määrää maanpinnan muodon. Järvenpäässä miltei kaikki mäet on luokiteltu kalliomaaksi, vaikka varsinaisia avokallioita on vain korkeimmilla mäkien harjanteilla.

Murroslinjat

Järvenpään maisemarakenteessa on kaksi selvästi suurempaa kallioperän murroslinjaa. Toinen niistä on osa hyvin pitkää, Kirkkonummelta Espoonlahden pohjukan, Espoon Pitkäjärven ja Tuusulanjärven kautta, kaupungin pohjoispuolella vanhan Lahdentien linjaa mukailevaa ja edelleen Mäntsälään jatkuvaa murrosta. Toinen murroslinja kulkee Keravanjoen kohdalla pohjois-etelä -suuntaisesti.

Maisemallisesti ja virkistysalueiden kannalta arvokkaat kalliialueet

Näkyvät komeat avokalliot ovat maisemallisesti arvokkaita, etenkin kun niitä ei ole Järvenpäässä kovin paljon. Tällaisia ovat esimerkiksi moottoritien varrella pohjoisen liittymän luoteisneljänneksessä oleva Pihtikallio. Se voisi olla nykyistä näkyvämpänä merkittävä maamerkki moottoritiemaisemassa.

Kalliot monipuolistavat virkistysalueita Eriksnäsintien länsipuolella Manninmetsässä sekä moottoritien varrella Kiljuvanummen pohjoispuolella.

Kallioperä rakentamisessa

Rakentamisalueena kallioperä on vaikea ja arka. Tiestön ja kunnallistekniikan rakentaminen aiheuttaa yleensä suuria maastonmuutoksia ja louhintaa. Kalliomaasto ei juuri korjautu viherrakentamiseen keinoilla tai näyttäisi massiivisen viherrakentamisen jälkeen korjattuna keinotekoiselta ja maaseutumaisella alueella helposti vieraalta. Rakentamisen suorat vaikutukset ja myöhemmin asutuksen aiheuttaman kulutuksen vaikutukset ympäristön herkkään elolliseen osaan ovat myös laajat.

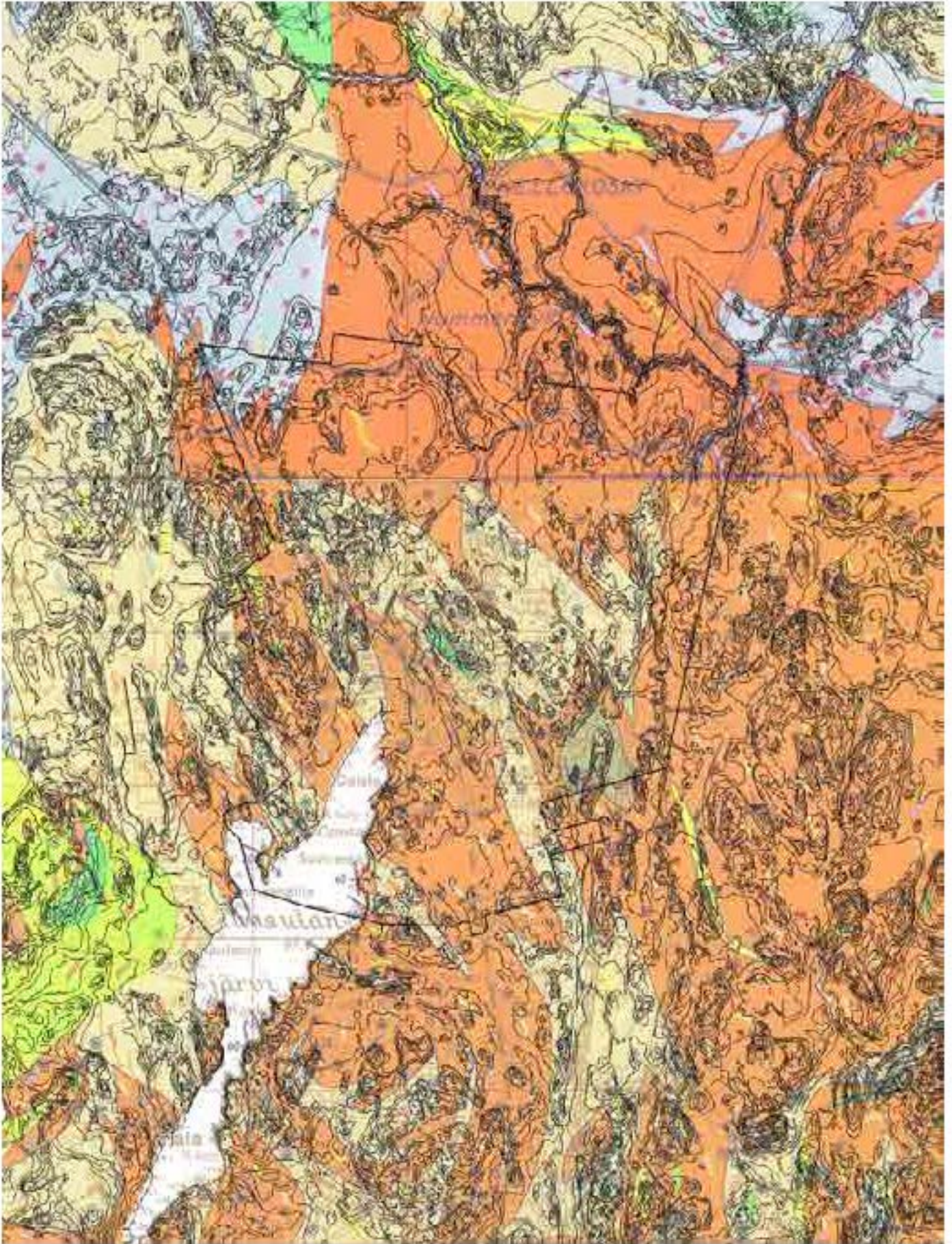
Kalliialueet ovat rakentamattomina ympäristön arvokkaita, pysyvyyttä ja ikuisuutta symboloivia paikkoja. Viheraluejärjestelmän osina niillä on arvokas merkitys. Kallio on voimakastakin kulutusta kestävä ja miellyttäväksi koettu materiaali. Se varastoi lämpöä ja luovuttaa sitä hitaasti illan viileessä. Näköalapaikat, ulkoilureitistön osat ja retkeilyalueet soveltuvat luonteeltaan laajempien selänteiden kalliialueille.

Manninmetsän kalliota

Vanhankylän Myllymäellä näkyvä avokallio. Niukkaravinteisella paikalla kasvaa keto, joka tosin puuston kasvun ja ravinteiden lisääntymisen myötä on heinittymässä.

Järvenpään alueen kallioperäkartta. Oranssinruskeat alueet ovat graniittia, vaaleanruskeat granodioriittia ja ruskeat gabroa. Kellertävät alueet ovat kvartsi-maasälpägneissii ja vihreät amfiboliittia.

Lähde: Geologinen tutkimuslaitos, kallioperäkartta 1:100 000. Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01. Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

MAAPERÄ

Järvenpäässä on vaihtelevasti metsäisiä, osin jyrkkärinteisiäkin kallio-moreenimaita, sekä laajoja paksusavisia tasan kolaaksoja. Ennen kaupungin laajentumista savikot olivat pelto- ja niittymaita ja mäet metsiä. 1900-luvun aikana taajama on kasvanut ensin Tuusulanjärven pohjoispäähän savikkotasangolle ja moreenimäen rinteille ja myöhemmin se on levinnyt laajemmalle sekä ympäröiville mäille että niiden väliin savikolle.

Maaperä kertoo maiseman geomorfologisen historian. Järvenpään seudun maaperä on tyypillistä Etelärannikon savikkotasankoa, josta kohoaa kalliosydämiä moreenimäkiä. Järvenpään pohjois- ja itäosien kautta kulkee kaakosta luoteeseen suuntautuva epäyhtenäinen jäätikköjokimuodostuma.

Geomorfologia

Kun mannerjäätikkö peitti Järvenpään alueen, sen alla virtaavan jään kuluttama ja kuljettama kiviaines kerrostui kallioperän päälle moreenikerrokseksi. Laaksoissa ja muissa painanteissa moreeni peittyi myöhempien vesivaiheiden aikana hienojakoisilla sedimenteillä (savikot) ja eloperäisillä aineksilla (suot, maatumarannat).

Mannerjäätikön sulamisvaiheessa alueella virtasi vuolaita jäätikköjokia, jotka lajittelivat moreeniainesta hiekaksi. Mannerjäätikön alaisia uomastoja näkyy nykyisin harjumuodostumina mm. Järvenpään itäosassa (Kiljuvanummi-Lemmenlaakso) ja pohjoisosissa Nummenkylässä. Harjut eivät ole yhtenäisinä jaksoina, vaan erillisinä pienempinä muodostumina, jotka liittyvät toisiinsa kaakosta luoteeseen kulkevana ketjuna. Harjujaksoista Nummenkylän harju on laajin ja yhtenäinen.

Järvenpään alue vapautui mannerjäätiköstä noin 11 800 vuotta sitten, mutta jäi toistasataa metriä syvän veden, muinaisen itämerivaiheen eli Baltian jääjärven alle. Mannerjäätiköltä sulamisvesien kuljettama liete kerrostui syvässä vedessä moreenin päälle savi- ja hiesukerrostumiksi. Samaa aikaan kulki idästä Viipurin rapakivigraniittialueelta tulleen virtauksen mukana rapakivigraniittilohkareita alueelle.

Yoldiameren aikana ensimmäiset maa-alueet alkoivat tulla näkyville. Veden pinta laski jatkuvasti ja Ancyclus-järvivaiheen alkuvaiheessa veden pinta oli nykyisessä maastossa noin + 63 metrissä mpy. Tämän veden pinnan laskuvaiheen aikana aallot huuhtoivat voimakkaasti mäkien yläosia, ja moreeniainekset huuhtoutuivat niiltä pois veden mukana. Alta paljastui avokallioita. Huuhtoutuneesta moreeniaineksestä syntyi paikoin rantakerrostumahiekkaa ja -hietaa.

Koska koko alue on ollut veden peittämää, on moreenin pintaosa kaikkialla huuhtoutunutta tai sitä peittää vaihtelevan paksuinen rantakerrostuma. Myöhemmin myös savet joutuivat aaltoliikkeelle alttiiksi, ja ylempänä olevat savet kulkeutuivat syvänteisiin. Litorina-meri on ulottunut Järvenpäässä noin + 34 metrin korkeudelle. Näin alavia alueita on vain Keravanjoen laaksossa.

Kun maankohoaminen edelleen jatkui, alkoivat maastossa olevat alavat painanteet soistua. Samanaikaisesti savikossa virtaavat vesiuomat muokkasivat maan pintaa.

Maisemallisesti ja virkistykseen kannalta merkittävät maaperäalueet

Nummenkylän maisemaa leimaa harjumuodostuma ja siihen luontevasti jo varhain asettunut kylämäinen asutus. Nummenkylän maisema onkin vanhaa kulttuuriympäristöä.

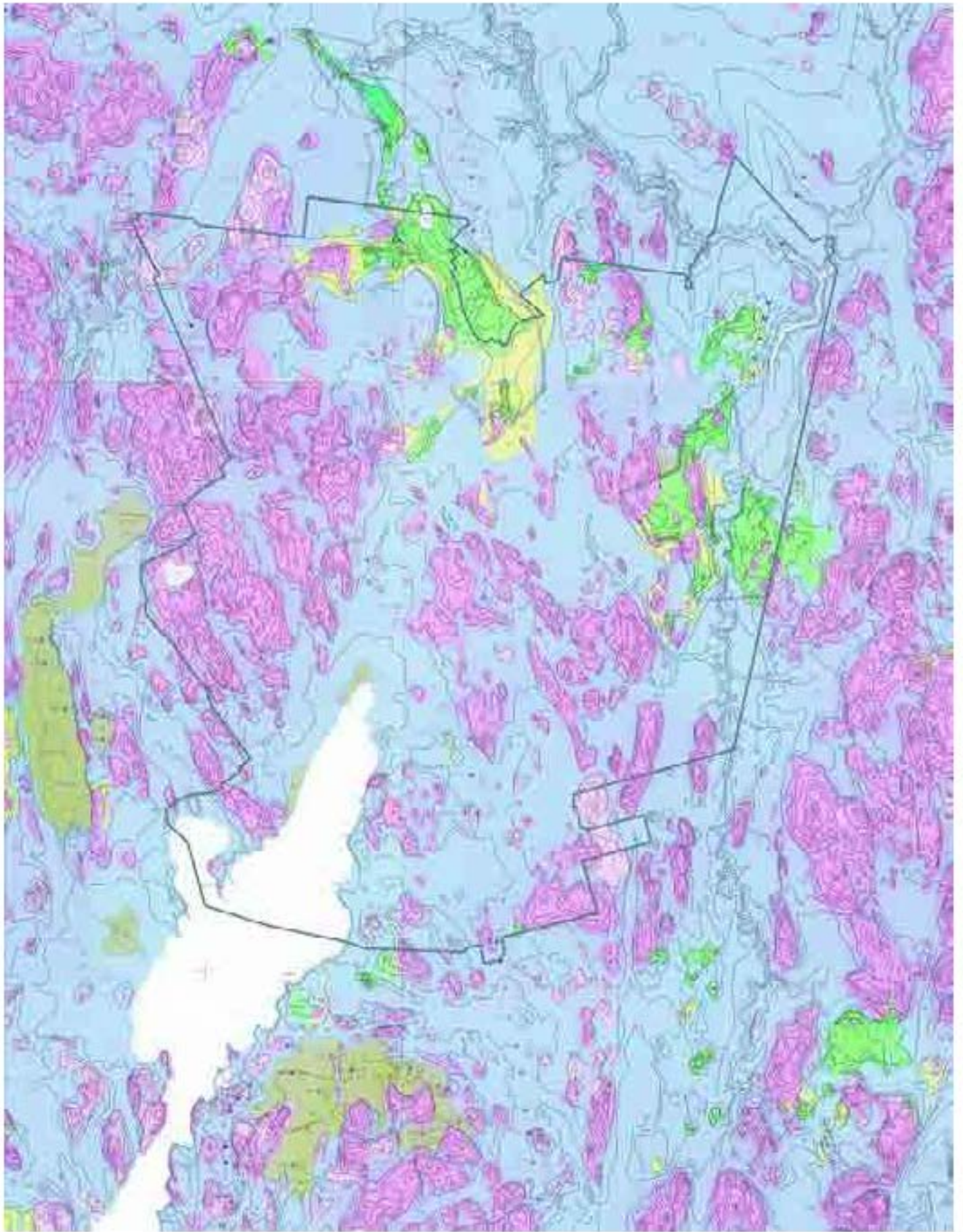
Kiljuvanummen-Lemmenlaakson harjumuodostuma ja siihen kulunut jyrkkäpiirteinen, kurumainen laakso on erittäin hieno, luontonsa ja kulttuuriympäristönsä puolesta monipuolinen alue. Jyrkät ja vaihtelevat maisemapiirteet, komea puusto ja lehtomainen, paikoin harvinaisiakin lajeja sisältävä kasvillisuus pystyvät tarjoamaan Helsingin seudun rakennetussa ympäristössä harvinaisia erämaa-arvoja, jylhiä maisemia ja rauhaa.

Savikkoon uurtunut Keravanjokilaakso on maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti ja virkistykseen kannalta merkittävä. Alueella on ollut jokivarren peltoja vielä 1960-luvulla. Myös Ohkolanjokilaakso ja Keravanjokeen Lemmenlaakson eteläosassa liittyvä Kylmäojan purolaakso (opaskartassa Isokydönpuro) ovat merkittäviä, virtaavan veden muovaamia laaksomuotoja.

Maaperä rakentamisessa

Maaperä on miljöömuodostuksen kannalta tärkein maise-
matekijä. Maalajien eri ominaisuudet soveltuvat erilaisille maankäyttömuodoille. Maaperän ominaisuudet vaikuttavat sekä rakentamiskustannuksiin että ympäristöön. Maaston muovailtavuus, maanpinnan käsittely ja kasvillisuuden menestymismahdollisuudet riippuvat maaperästä.

Savikot ovat epäedullisia rakennuspohjana heikon kantavuutensa, märkyytensä ja routimisensa vuoksi. Savikoiden rakentaminen ei ole vain rakennuspaikan ongelma, vaan massanvaihdot aiheuttavat laajoja ympäristöhaittoja soranottona ja poisvietävien massojen läjityksenä. Ympäristörakentamisen kannalta savi on huono maapohja. Se ei kestä liikkumista varsinkaan märkänä, päällysteille on rakennettava routimattomat perustukset, ja heikko vedenjohtamiskyky vaikeuttaa pintavesien johtamista. Savikoilla ilmasto

Järvenpään alueen maaperäkartta. Siniset alueet ovat savea, vaaleanpunertavat moreenia ja tummemmanpunertavat kalliomaata. Vihreät alueet ovat harjumuodostumien soraa tai hiekkaa, vaaleanvihreät hietaa ja ruskeat turvetta. Harmaat alueet ovat täyttömaata.
Lähde: Geologinen tutkimuslaitos, maaperäkarttatulosteet 1:20 000. Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01. Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

on usein äärevää ja hallaista, vaikka savikko on kasvillisuuden kannalta yleensä kohtalainen maalaji. Routiminen aiheuttaa juuristovaurioita samoin kuin kesäaikainen kuivumisesta johtuva halkeilu. Toisaalta savikot ovat runsasravinteisia ja kosteutta pidättäviä. Rehevät lehdot sijaitsevat usein savikoilla. Järvenpäässä savikkoa on runsaasti, sillä maiseman alava perustaso, entinen pelto, on kauttaaltaan savea.

Hiesu on vettä läpäisevää ja jo pieni vesimäärä tekee sen juokseväksi. Hiesumaa on erittäin huono rakennuspohja heikon kantavuutensa, routivuutensa ja liettyvyytensä vuoksi. Hiesua Järvenpäässä ei käytännössä ole.

Hietamaat ovat kasvillisuuden kannalta edullisimpia, hikeviä alueita. Karkea hietä on edullista jo rakentamisenkin kannalta, hieno hietä on vielä routivaa. Varhaisin asutus on yleensä sijoittunut hietamaille niiden rehevyyden, suotui-

san pienilmaston, lähteellisyyden, pohjaveden saatavuuden ja hyvän rakennettavuuden johdosta. Hietamaita Järvenpäässä on harjumuodostumien lievealueilla, eniten Järvenpään pohjoisosassa Nummenkylän harjun ja lähistön moreeniselänteiden kupeilla sekä Kiljuvanummen reuna-alueilla.

Sora ja hiekka ovat rakentamisalueena hyviä, kantavia, routimattomia ja helposti muokattavia. Kasvualustana ne ovat karuja ja kuivia.

Moreenit sisältävät erilaisia aineksia lohkareista ja kivistä hienojakoisimpiin aineksiin. Moreenin sisältämän hienoaineksen määrän ja laadun mukaan ne jaetaan sora-, hiekka-, hietta- ja hiesumoreeneihin. Ne rinnastuvat kasvukyvyltään sisältämäänsä maalajiin. Rakennus- ja alustana moreenit ovat kantavia, mutta sisältämänsä maaperän mukaan jopa hyvinkin routivia. Kivisyys haittaa rakennettavuutta.

Keravanjoen uoma on uurtunut savikkoon. Haarajoki.

Keravanjoen uoma harjun yhteydessä. Lemmenlaakso.

Savikkoa ja moreenimäkiä Järvenpään eteläosassa. Vasemmalla Ainolan mäki, oikealla rata.

Järvenpään geomorfologiakartta. Ruskeat alueet ovat kallio- ja moreeniselänteitä, vihreät jäätikköjokimuodostumia, siniset alueet meren pohjaan kerrostuneita savikkoja, harmaat eloperäistä ainesta ja vaalean ruskeat virtaavan veden muokkaamia alueita.

Lähde: Matti Tikkanen: Vantaanjoen valuma-alue. Geomorfologinen kartta. 1:100 000. Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01. Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

KORKEUSSUHTEET

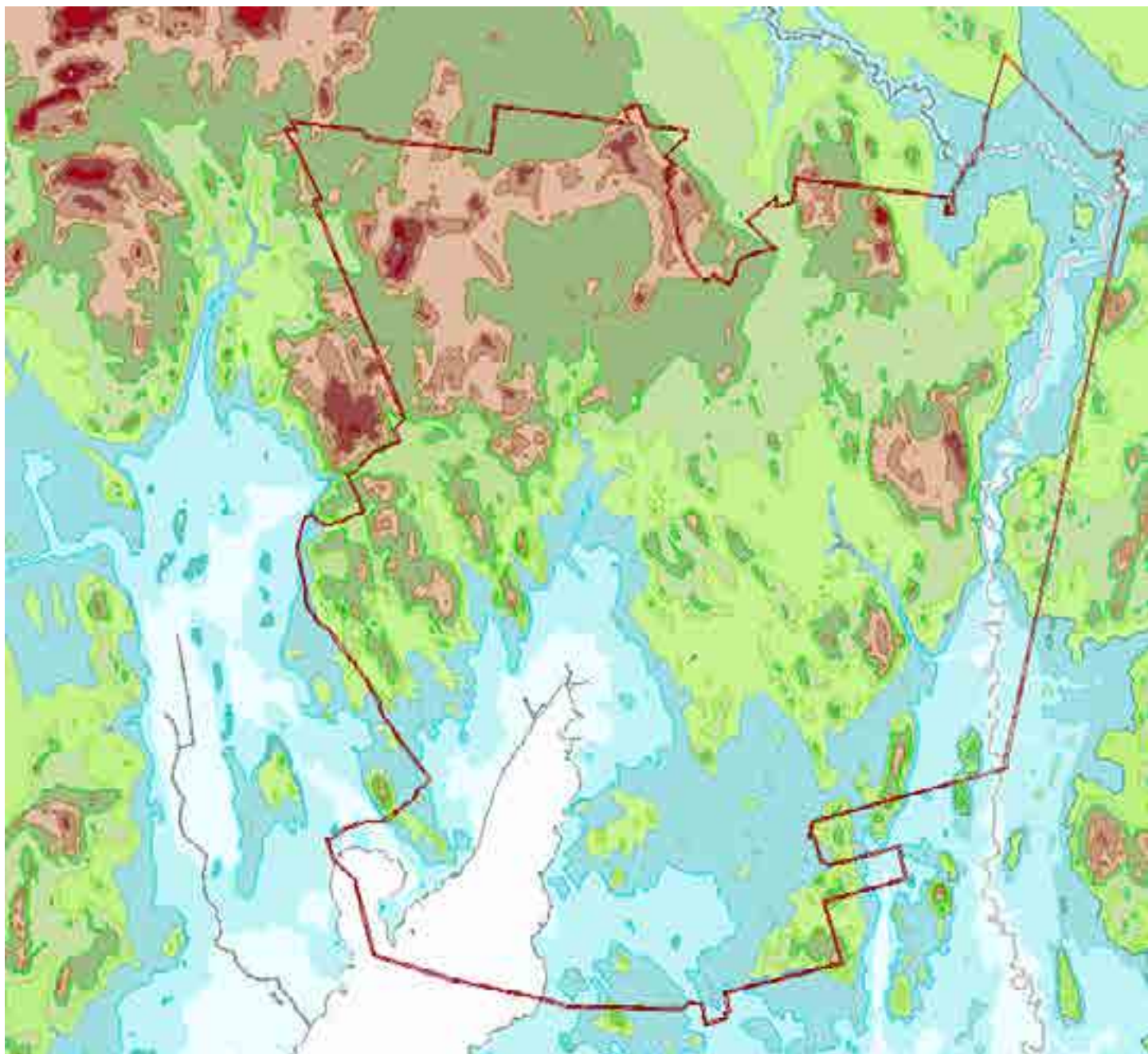
Järvenpään korkeussuhteet kuvastavat alueen kallioperää ja maaperää.

Tuusulanjärven pinta on tasossa +37,8 metriä. Alimmillaan maasto on lounaassa Tuusulanjärven pohjoispään ympäristössä, josta se nousee pohjoiseen, koilliseen ja itään päin mentäessä. Keravanjokilaakso muodostaa poikkeuksen kaupungin itäosassa, missä joki on uurtanut uomansa syvälle paksuun savikkoon niin, että koko kaupungin alueella alin maastokohta, noin + 35 metriä, onkin Keravanjokilaakson eteläosassa.

Laajempi mäkialue Purolantien eteläpuolella kaupungin luoteiskulmassa jatkuu korkeampien selänteiden ketjuna itään päin. Korkeimpia mäenlakia ovat Purolan-Nummenkylän välisellä alueella Kiilahännänkallio (n. + 82,5 m), sekä Pihtikallio moottoritien pohjoisessa liittymässä (n. + 80 m). Loutinmäen-Saunakallion alueella mäenharjanteet nousevat noin + 70-75 metriin.

Järvenpää on melko tasainen kaupunki. Kaupungin pohjoisosassa on korkeampia mäkiiä. Korkeuserot vaihtelevat eniten Lemmenlaaksossa. Näkymä Vanhasatakylästä Tuusulanjärven pohjoispään yli keskustaan.

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

Tuusulanjärvi 37,8 m.p.y
 37,8 - 40 m
 40 - 45 m
 45 - 50 m
 50 - 55 m
 55 - 60 m

60 - 65 m
 65 - 70 m
 70 - 75 m
 75 - 80 m
 80 - 85 m
 85 - 90 m

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Korkotasot

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

VESISUHTEET

Valuma-alueet ja vedenjakajat

Järvenpään kaupungin alue kuuluu kokonaisuudessaan Vantaanjoen vesistöön. Aivan Keravanjoen itäpuolella, Järvenpään kaupungin ulkopuolella, on Vantaanjoen valuma-alueen itäraja. Vantaanjoen vesistöalueen sisällä kaupungin alue jakautuu kahteen, Tuusulanjärven ja Keravanjoen vesistöalueisiin. Näiden välinen päävedenjakaja kulkee kaupungin luoteisosan seläniteiltä keskiosien kautta kaakkoon.

Vesistöt

Tuusulanjärvi on savikkoisen viljelymaiseman keskellä oleva, luontaisestikin rehevä ja myöhemmin sekä viljelyn että asutuksen jätevesien vaikutuksesta voimakkaasti rehevöitynyt järvi. Järveä on hoidettu 1970-luvun alusta ilmastoimalla ja kunnostettu muillakin toimenpiteillä 1990-luvun alusta lähtien. Järven tila onkin viime vuosina parantunut. Rehevyys on aiheuttanut etenkin lämpiminä kesinä hyvin runsasta sinileväkukintaa, minkä vuoksi järven virkistysarvo on kärsinyt. Hoitotoimenpiteiden kuten tehokalastuk-

sen ja tehoilmastuksen ansiosta sinileväkukinnoilta on viime vuosina välttytty. Järven pohjoispää on laajalta alueelta hetteinen ja ruovikkoinen, ja siellä on linnustonsuojelun kannalta merkittävä Natura-alue.

Keravanjoki virtaa Jokelan seudulta Myllylään verrattain leveänä ja suvantoisena, mutta pusertuu etelämpänä mutkitellen metsien reunustamaan, suhteellisen kapeaan ja jyrkkärinteiseen laaksoon, Lemmenlaaksoon. Lemmenlaakson eteläpuolella jokilaakso loivenee. Sipoontien liittymän tienoilla jokimaisemaa kaunistavat kulttuurimaisema ja laidunnetun perinnemaiseman piirteet.

Pohjavesialueet

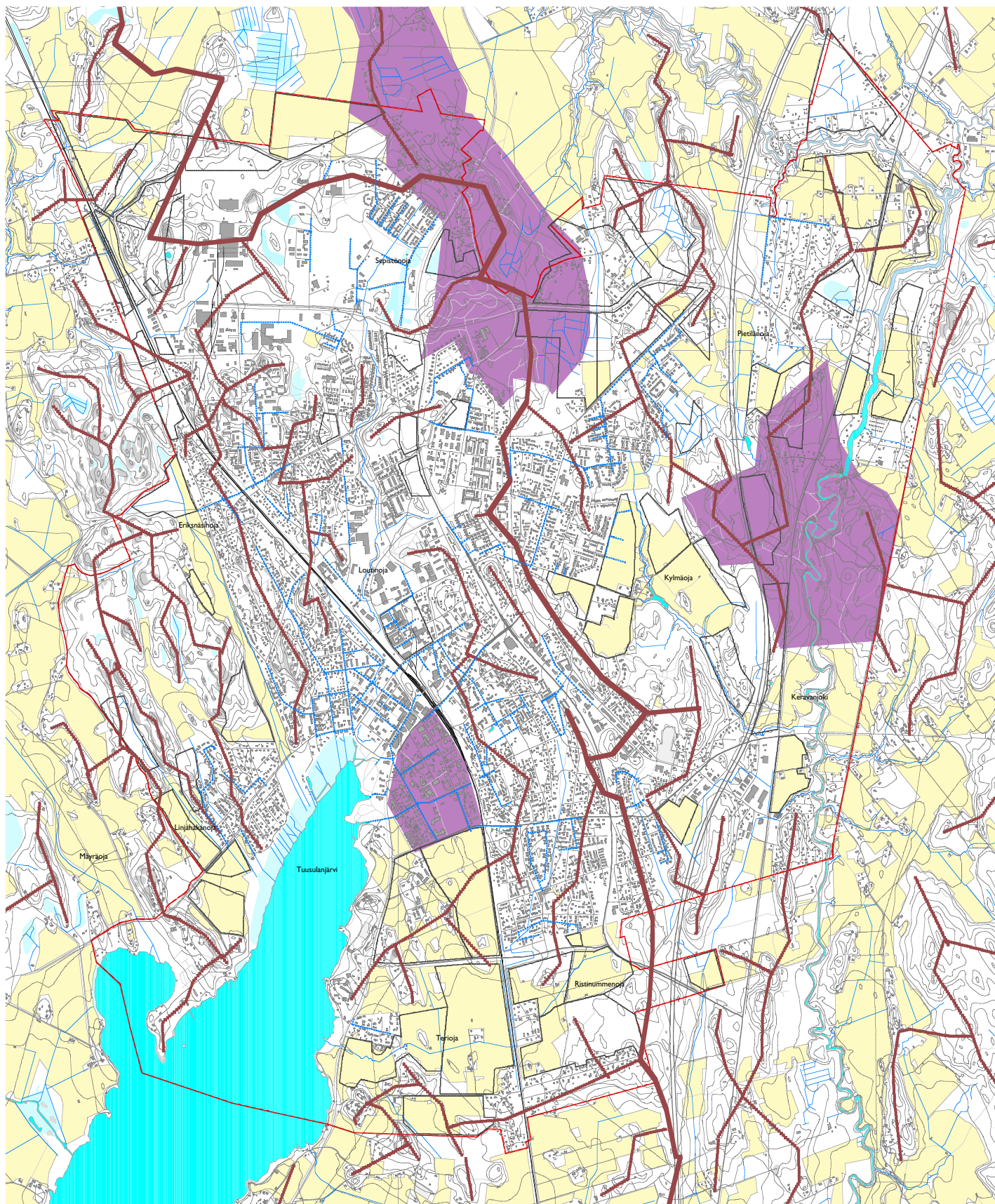
Järvenpään kaupungin alueella on kolme vesioikeuden vahvistamaa pohjavedenottamo- ja -suoja-alueita. Nämä ovat Nummenkylän pohjavesialue, Kiljuvanummen-Lemmenlaakson harjumuodostumien yhteydessä oleva Myllylän pohjavesialue sekä kaupungin keskustassa Järvenpään pohjavesialue.

Keravanjoki myllypadon pohjoispuolella.

Pienetkin ojat ja purouomat ovat kaupungin keskustarakenteessa merkittäviä viheralueiden runkoja. Loutinoja.

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Järvenpään kaupungin raja
- Täydennysrakentamisen tutkimusalue
- Päävedenjakaja
- Vedenjakaja
- Pohjaveden suoja-alue

- Ojat
- Sadevesiviemärit
- Suot ja kosteikot

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Vesisuhteet

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

ILMASTO

Järvenpää kuuluu ilmastoltaan jo Etelä-Suomen ”mantereiseen” osaan, jossa Suomenlahden lauhduttava vaikutus ei enää tunnu samalla tavalla kuin rannikolla. Käytännössä tämä tarkoittaa lämpimämpiä kesiä ja lumisempia talvia kuin rannikolla, jossa meri tasaa lämpötilaeroja.

Koska suuri osa Järvenpään kaupunkia on savikkotasankoa, on paikallisilmasto savikon sisältämän veden viilentävän vaikutuksen alaista. Moreenimäkien etelään ja lounaiseen suuntautuvat rinteet ovat kuivia ja sen vuoksi savikkoa lämpimämpiä ja myös suoran auringonpaisteen johdosta myös paahteisia. Mäkien lakialueilla pienilmasto on äärevintä; tuulille altista ja kylmää talvella, ja paahteista kesän tyvenillä säillä.

Rakentaminen ja kasvillisuus ovat tasoittaneet ilmasto-oloja Järvenpäässä. Myös Tuusulanjärven iso vesiallas tasaa lämpötiloja.

Hallaisuus

Halloja kerääviä kylmäilmapainanteita muodostuu avoimiin savikkolaaksoihin ja soille silloin, kun kylmän ilmamassan virtaus eteenpäin alavammalle alueelle on estynyt. Asutuksen lähelle tällaisia syntyy esimerkiksi Loutin ja Saunakallion kapeisiin laaksoihin, joissa laaksojen kuroumat ja lopulta Tuusulanjärven rannan tiivis kasvillisuus estävät kyl-

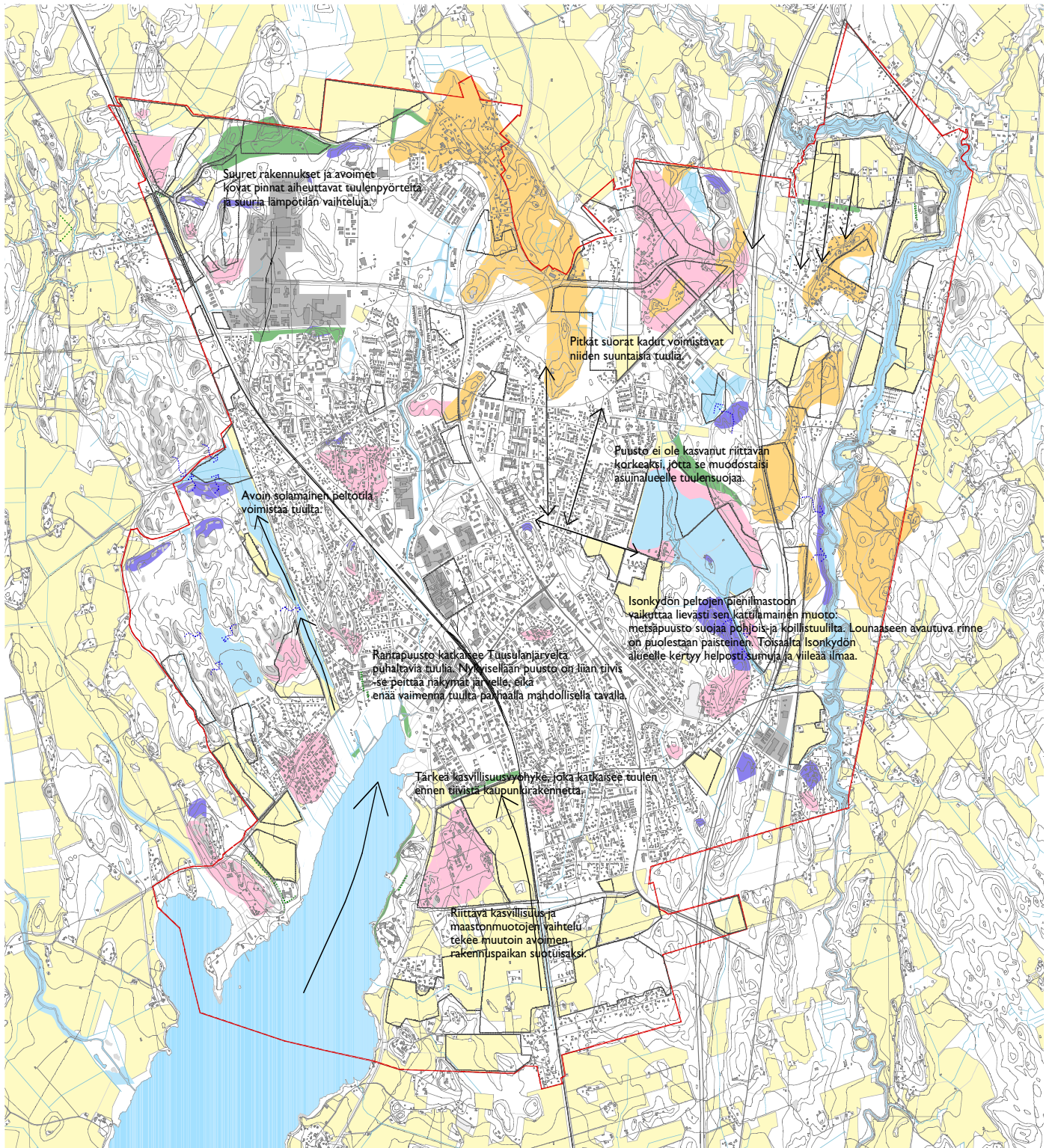
mien ilmamassojen valumista eteenpäin. Myös Isokydön savikkotasangolta ilmamassojen valuminen eteenpäin on estynyt. Keravanjokilaaksossa ilmamassat voivat valua pitkän joen pintaa vesivirtauksen yläpuolella.

Runkopuusto ei muodosta ilmamassoille samanlaista estettä kuin pensasto ja puusto, jotka yhdessä sulkevat koko reitin maan tasolta lähtien.

Tuulisuus

Järvenpään seudulla tuulet puhaltavat etenkin keväällä ja kesällä lounaasta. Talvellakin se on vallitseva tuulensuunta. Tuulet saavat eniten voimaa silloin, kun ne pääsevät puhaltamaan samaan suuntaan pitkän matkan. Tuusulanjärven avoin pinta muodostaa tällaisen tuulille otollisen avoimen pinnan, joka on saman suuntainen kuin vallitseva tuulen suunta. Järven pohjoispäässä oleva tiivis kasvillisuusvyöhyke pidättää tuulia jonkin verran, mutta tiivis puusto aiheuttaa toisaalta pyörteisyyttä taaksensa. Vanhankyläntien varren vanhat talot onkin ympäröity kauttaaltaan kuusiadoilla, joka on tehokas tuulensuojavyöhyke sekä kesällä että talvella.

Suurimmassa osassa Järvenpäästä avoimien tilojen siirtymisen rakentamiseen ja peltojen umpeenkasvu tasaavat tuulioloja.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Järvenpään kaupungin raja
- Täydennysrakentamisen tutkimusalue
- Maisemarakenteesta tai rakennetusta ympäristöstä johtuvaa tuulen voimistumista
- Lämmin pienilmasto: Lämpöä varastoiva maaperä
- Suotuisa pienilmasto
- Varjoisa rinne
- Kylmän ilman valuminen alas rinnettä
- Alava painanne, kylmän ilman järvi tai purouoma. Usein myös kosteutta keräävä maaperä.
- Rakennetusta ympäristöstä johtuvaa tuulenpyörteisyyttä ja suuria lämpötilan vaihteluita.
- Tuulen voimistumista estävä kasvillisuusvyöhyke

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Ilmasto

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

KASVILLISUUSTYYPIT

Maisemaselvityksessä kasvillisuutta on tarkasteltu laajoina kokonaisuuksina veroluokituskarttojen pohjalta tulkiten. Veroluokituskartat ulottuvat vain maatilojen metsäalueille, joten kaupungin keskusta on niissä valkoista aluetta. Veroluokituskartan tulkinta auttaa uusien asuinalueiden viheralueiden sijoittelussa sekä niiden tavoitellun ilmeen ja hoitotavan määrittelyssä.

Viheralueiden kannalta merkittävimpiä ovat toisaalta lehtomaiset ja toisaalta karut alueet. Ne ovat molemmat kulutusherkkiä, mutta lehtomaiset alueet ovat kasvuvoimaisempia. Lehtomaista kangasta (OMT-tyyppi) on Ristinummentien varrella sen pohjoispuolella oleva tasankometsä, Purolantien varren metsät, Halkiantien ja Vähänummentien välinen metsäalue, Keravanjoen itärannan metsät sosiaalisairaalan kohdalla, Lemmenlaakson luonnonsuojelualueen länsiosan metsät sekä pieni metsäalue Sipoontien pohjoispuolella Vanhan ja uuden Lahdentien välissä. Myös Kylmäojan varressa on lehtoa, vaikka sitä ei veroluokitus-

kartassa ole esitetty. Karuimpia, kulutukselle arkoja VT-tyypin kuivia kangasmetsiä on Kiljuvanummella sekä korkeiden mäkien lakialueilla. Suurin osa metsistä on mustikkatyypin tuoretta kangasta, joka kulutusta kestävimpana ja monipuolisena soveltuu hyvin ulkoilumetsäksi.

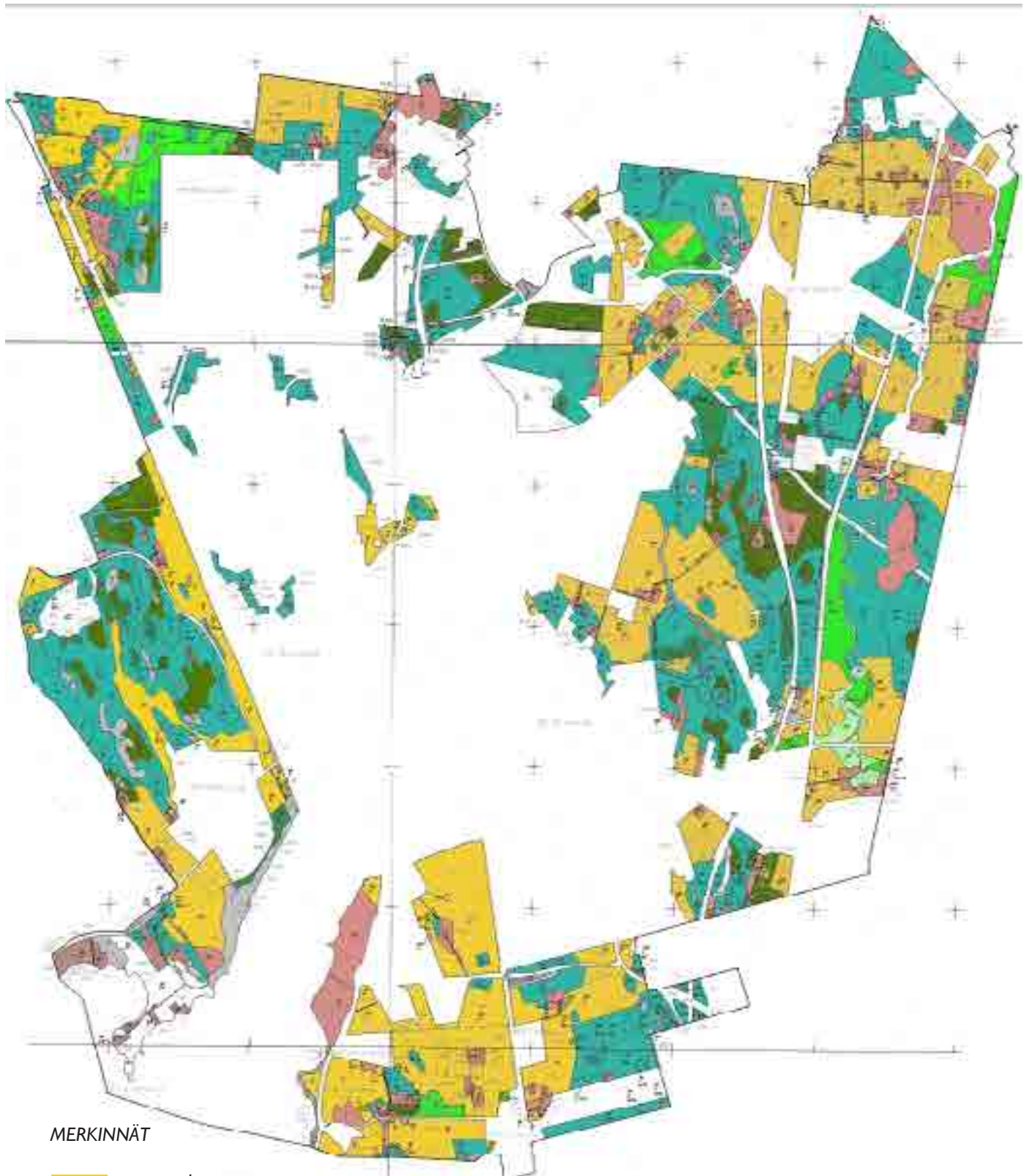
Selvitystyön kanssa on samaan aikaan meneillään biotooppikartoitus, joka pureutuu hyvin yksityiskohtaisesti Järvenpään alueen kasvillisuuteen. Kasvillisuusselvityksen alustavat käsivaraiset kartat ovat olleet käytettävissä tätä työtä tehdessä. Niiden mukaan mm. Vanhankylänniemen ja Isokydön Kylmäojan purolaakson alueet sekä myös monet aktiivikäytöstä pois jääneet alueet ovat kasvistoltaan rikkaita. Maiseman kannalta joutomaiden hoitaminen olisi tärkeää, mutta hoidon ei pidä tehdä kohteista kasvistoltaan yksipuolisiksi. Usein pelkkä puuston ja pensaston raivaushoito on riittävä näillä luonnonmukaisilla alueilla. Hoitotavat on aina syytä varmistaa.

Lemmenlaakson lehtoa.

Haarajoen kartanon käytöstä pois jäänyt pelto. Taustan kuusimetsä on lehtomaista kangasta.

MERKINNÄT

P	pelto
OMT	OMT-tyyppin lehtomainen kangas
MT	MT-tyyppin tuore kangas
VT	VT-tyyppin kuiva kangas
K	K, korpi
R	R, räme
T	tontti, rakennuspaikka
L	laidun
J	J, joutomaa (kallio, pellonreuna tms)
V	vesialue

Lähde: Verohallinto. Veroluokituskartta.

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Kasvillisuustyytit

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

MAISEMARAKENNE

Järvenpään maisemarakenne on etelärannikolle tyypilliseen tapaan savikkotasankoa, josta kohoaa kalliosydämissä moreenimäkiä kuin saaria merestä. Selännesaarekkeet ja niiden jonot ovat miltei pohjois-etelä -suuntaisia. Keskustan, Kinnarin, Kaakkolan ja Saunakallion alueella maisemarakenne noudattaa Suomessa yleisesti vallitsevaa kaakko-luode -suuntaa.

Järvenpäässä on useita kallioperän murroslaaksoja. Pisin niistä jatkuu Suomenlahden rannikolta Kirkkonummelta Espoon Pitkäjärven ja Tuusulanjärven kautta Mäntsälään. Keravanjoen kohdalla ja kaupungin länsirajan ulkopuolella Tuusulassa murroslaaksot ovat miltei pohjois-etelä -suuntaisia. Keravanjoen ja Tuusulanjärven murroslaaksot kohtaavat ja risteävät Haarajoella, missä ruhevyyhykkeeseen onkin syntynyt laaja tasankolaakso.

Maisemarakennetta rikastuttavat Nummenkylän ja Kiljuvanummen-Pelkohaudojen harjumuodostumat. Harjuainesta on myös vanhan, Tuusulasta Kellokoskelle johtaneen tien varrella Seutulan kartanon pohjoispuolella, Järvenpään hautausmaa-alueella ja pienenä esiintymänä myös Ristinummen Päivärinteessä sekä Kylmäoanlaakson kaakkoispäässä Änäsin talon kohdalla. Nummenkylän ja Kiljuvanummen harjuilla on laajahko hietalieve. Nummenkylässä se on hyvin loiva, kun taas Keravanjoen laaksossa hietalieve muodostaa osittain laakson jyrkkää kurumaista rinnettä.

Haarajoen mylly on maiseman solmukohdassa harjun muodostaman luonnollisen tasoeron yläpuolella.

Itämeren rantavaiheet

Itämeren rantavaiheista Järvenpään kannalta merkittävinnä on Ancyli-järven ranta. Noin 9 500 vuotta sitten tämä valtameriyhteyksistä irti kuroutunut makean veden allas ulottui nykyisessä maastossa noin 63 metriä meren pinnan yläpuolelle. Nuoremman Litorina-meren rantaviiva (noin + 34 mpy) on ulottunut merenlahtena Järvenpään eteläpuolelle. Tuusulanjärvi on jo tuolloin itsenäistynyt järviäksi, sillä sen veden pinnan korkeus on tasolla + 37,8 m.

Seuraavalla sivulla olevassa kartassa on lisäksi esitetty viimeisimmän inventoinnin mukaiset muinaisjäännökset. Ne sijaitsevat Manninmetsän rinteessä ja Keravanjokilaaksossa.

Asutuksen suhde maisemarakenteeseen

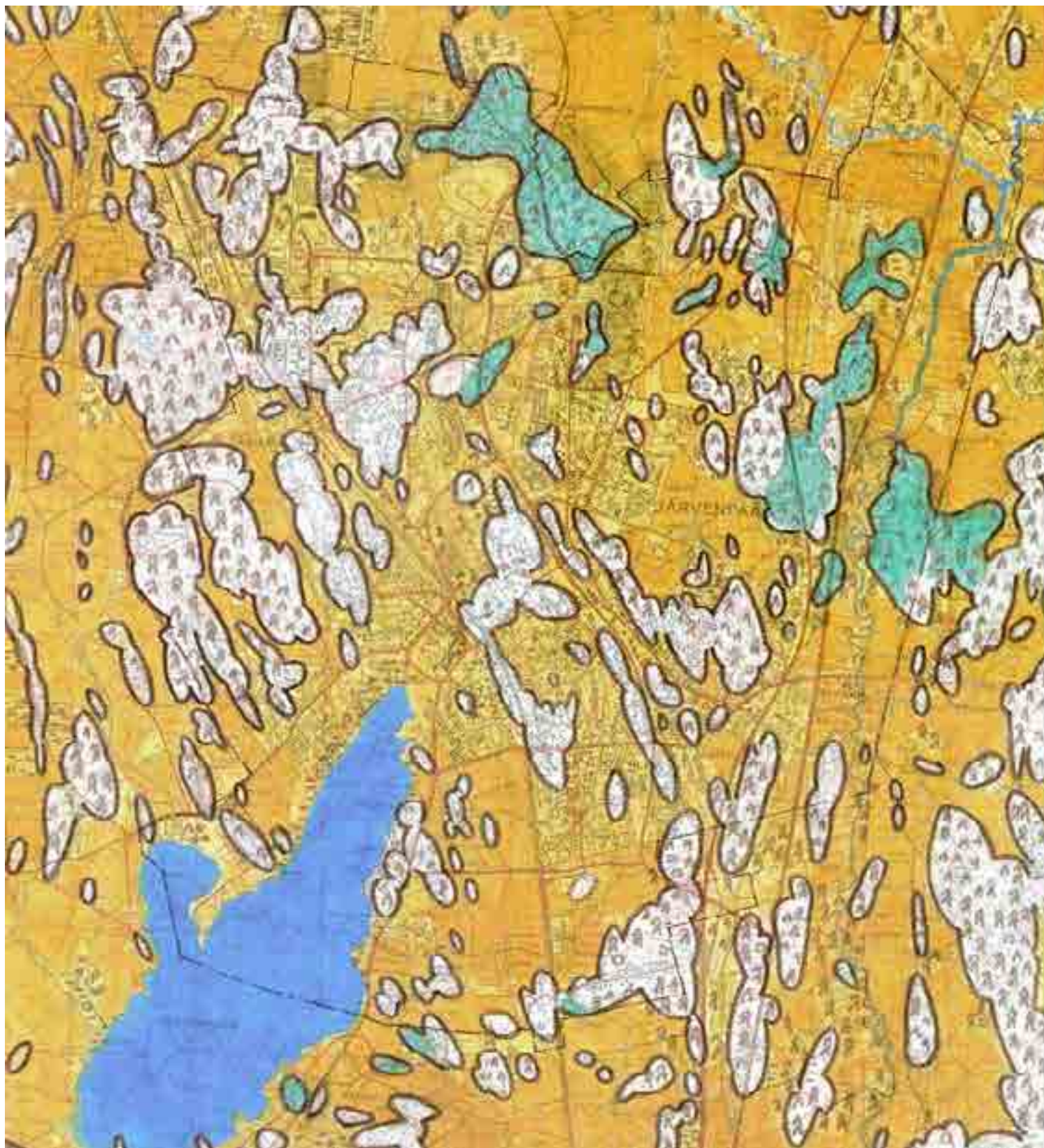
Vanhemman asutuksen suhde maisemaan on selostettu kappaleessa Maiseman kehitys historiallisella ajalla.

Keskustan, Kinnarin, Loutin, Saunakallion, Sorron ja Ristinummen alueella selänteet ovat matalahkoja, ja niiden laakialueetkin on rakennettu. Jampan lähiö on rakennettu kokonaisuudessaan selänteelle. Sotakylän Rinteenmäki on kapea ja jyrkkärintainen, itäosastaan Keravanjokilaaksoon viettävä rinne, joka on rakennettu. Mäki on paikoin erittäin jylhä ja jyrkkärintainen.

Uusimmat asutusalueet ovat sijoittuneet pääosin Isokydön, Pietilän ja Kyrölän vanhoille peltotasanteille.

Tuusulanjärven rantamilla savikosta nousee matalia moreenimäkiä. Maatalousoppilaitoksen peltoja.

MOREENISELÄNNE

LAAKSO

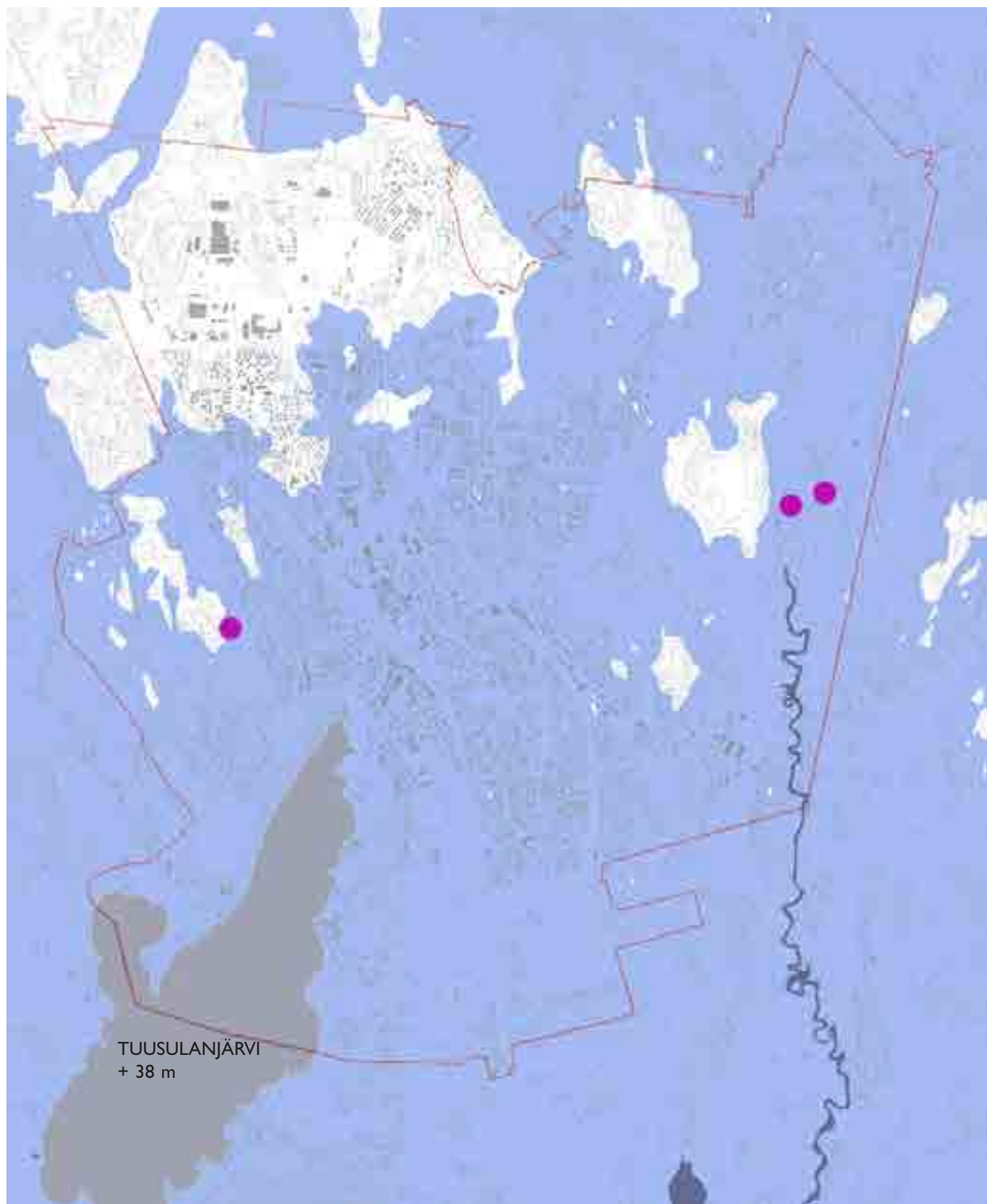
HARJUSELÄNNE

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Maisemarakenne

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

- Litorina-meren ranta n. 34 mpy
(noin 7 500 vuotta sitten)
- Ancylus-järven ranta n. 63 mpy
(noin 9 500 vuotta sitten)
- Muinaisjäännös (tarkemmin inventoimatta)

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Itämeren rantavaiheet

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

MAISEMAN KEHITYS HISTORIAALLISELLA AJALLA

1697

Karttasarjan vanhin on vuodelta 1697 oleva peltokartta. Sen mukaan vanhimmat pellot ovat olleet Vanhankylän kartanon ympärillä Vanhankylänniemessä ja Vähäjärvenkadun alueella sekä nykyisen terveyskeskuksen pohjoispuolisessa laaksossa sekä Träskändan kylän ympärillä järven itärannalla. Peltosarat on esitetty tarkkarajaisina lohkokuvioina, joiden väleissä on niittyä. Vanhankylänniemessä näkyy kartano, tuulimylly ja talo sen vieressä. Träskändan kylässä on kartan mukaan viisi taloa, ja kylän eteläpuolen niemessä näkyy talo.

Klingius 1749

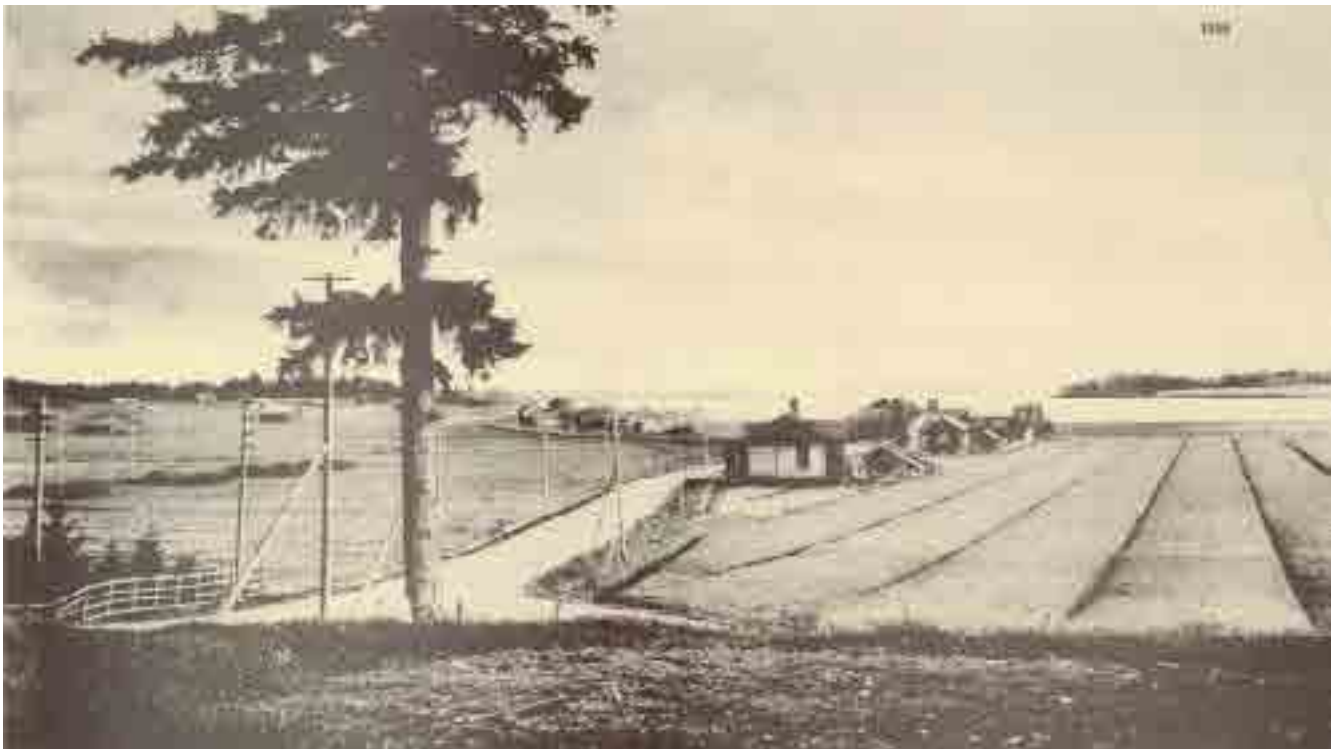
Vuodelta 1749 peräisin olevassa Klingiuksen kartassa pellot on ilmeisesti esitetty yleispiirteisemmin, ja lisäksi vain tien läheisyydessä, sillä kyseessä on tiekartta.

Vanhankylänniemessä näkyy kartanon rakennus sekä neljä torppaa kartanonmäen eteläpuolella. Mäellä on tuulimylly.

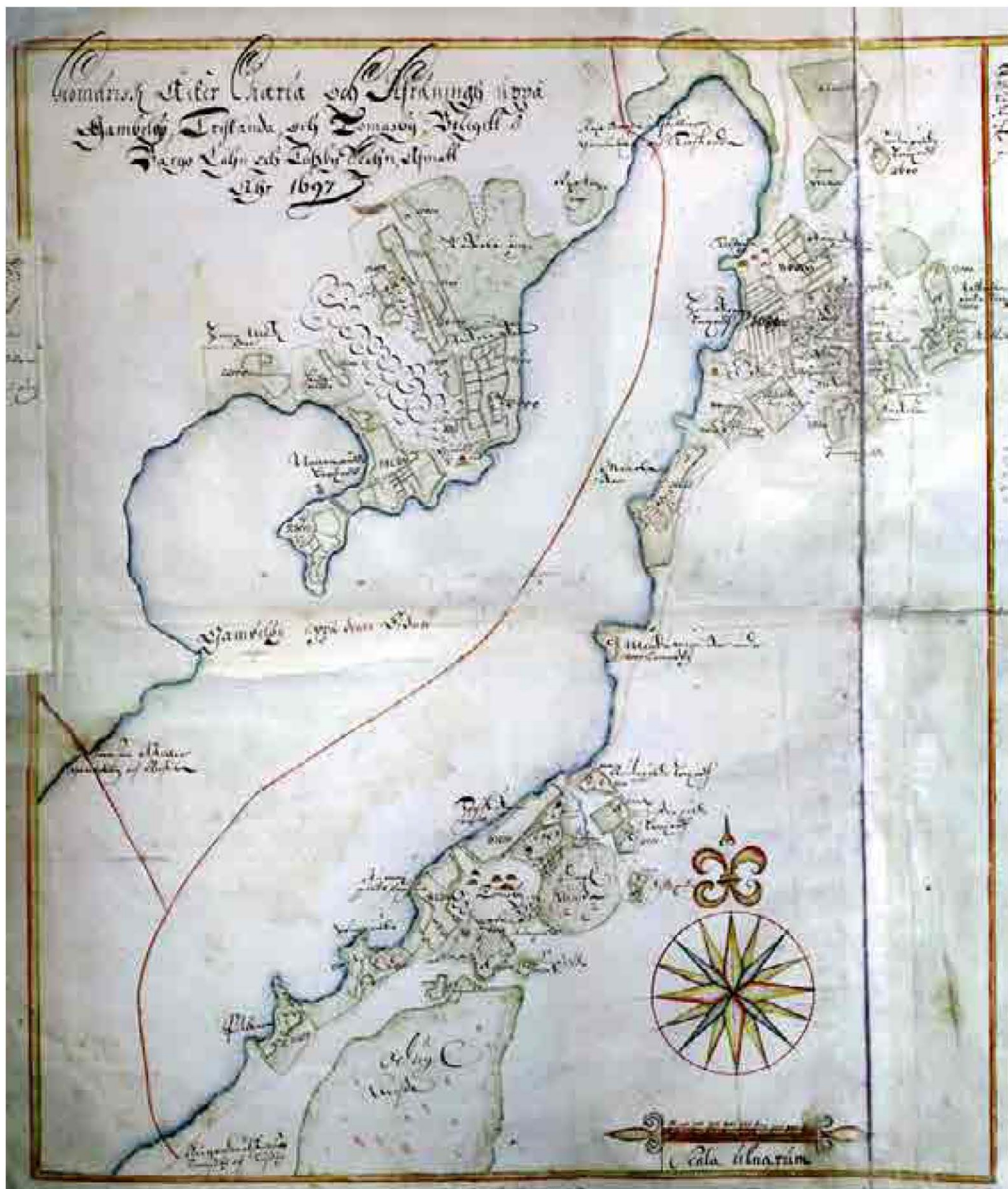
Vastarannalla näkyy Järvenpään kartano. Sen pohjois- ja eteläpuolella on peltoja, ja Tuusulasta Mäntsälään johtavalta tieltä haarautuu kartanolle suora tie. Tervanokan kohdassa tie tekee vieläkin käytössä olevan mutkan rannan suuntaan, ja mäellä näkyy sotilastorppa ja rakuunatorppa. Pari peltotilkkaa näkyy vielä Järvenpään kirkon ja Huvilakadun tienoilla.

Vanha tie näyttää jatkuneen suhteellisen suoraan nykyisen radan länsipuolisen keskusta-alueen halki kohti Seutulanpuroa, ilmeisesti kuitenkin seuraavien karttojen eli Kuninkaankaan ja Senaatin karttojen mukaisella paikalla nykyisen Sibeliuksenkadun kohdalla. Tie ylittää ensin puroon idästä laskevan haaran, ja sitten itse puroon kolme kertaa nykyisen radan itäpuolella paikassa, jossa 1950-lukuun asti oli patolampi. Tuusulanjärven pohjoispäässä tiestä erkaneva haara Vanhankylän suuntaan.

Kartassa on kuvattu hyvin tien varren maisemaa, sillä tiedot ovat tien kulkukelpoisuuden ja ylläpidon kannalta tärkeitä. Seutulan eteläpuolella lukee: ”vägen blifver härefter sämre och något sumpig”, ja ympäröivissä metsissä ”Björk, Al, Asp och Gran uti kärraktig Mark”. Nummenkylässä mainitaan ”Malmen. Backe. Här begynnes en torr och hög Malm, hvarest Jordmonen är en rödaktig Sand, och Vägen god af Naturen”, ja ympäröivissä metsissä ”Här finnes mäst Tall, Duglig til Timmer”. Etelämpänä nykyisen hautausmaan lähellä ”Småningom blifver Malmen lågare, men Vägen ännu lika god”, ja ympäröivissä metsissä ”Här begynner Björkskoge blifva rådande”. Kartan kuvailut vastaavat hyvin alueen maaperää ja maisemarakennetta. Nummenkylän harjulla tie on ollut luonnostaan hyvällä maapohjalla, jolla on kasvanut komeaa mäntymetsää. Etelämpänä harjumuodostuma on matalampi ja sen lähistölle on patoutunut soita, ja ympäröivät metsät ovat olleet lehtipuuvaltaisia. Tuusulanjärven lähellä savimaapohja on ollut kostea tien rakentamisen ja ylläpidon kannalta.

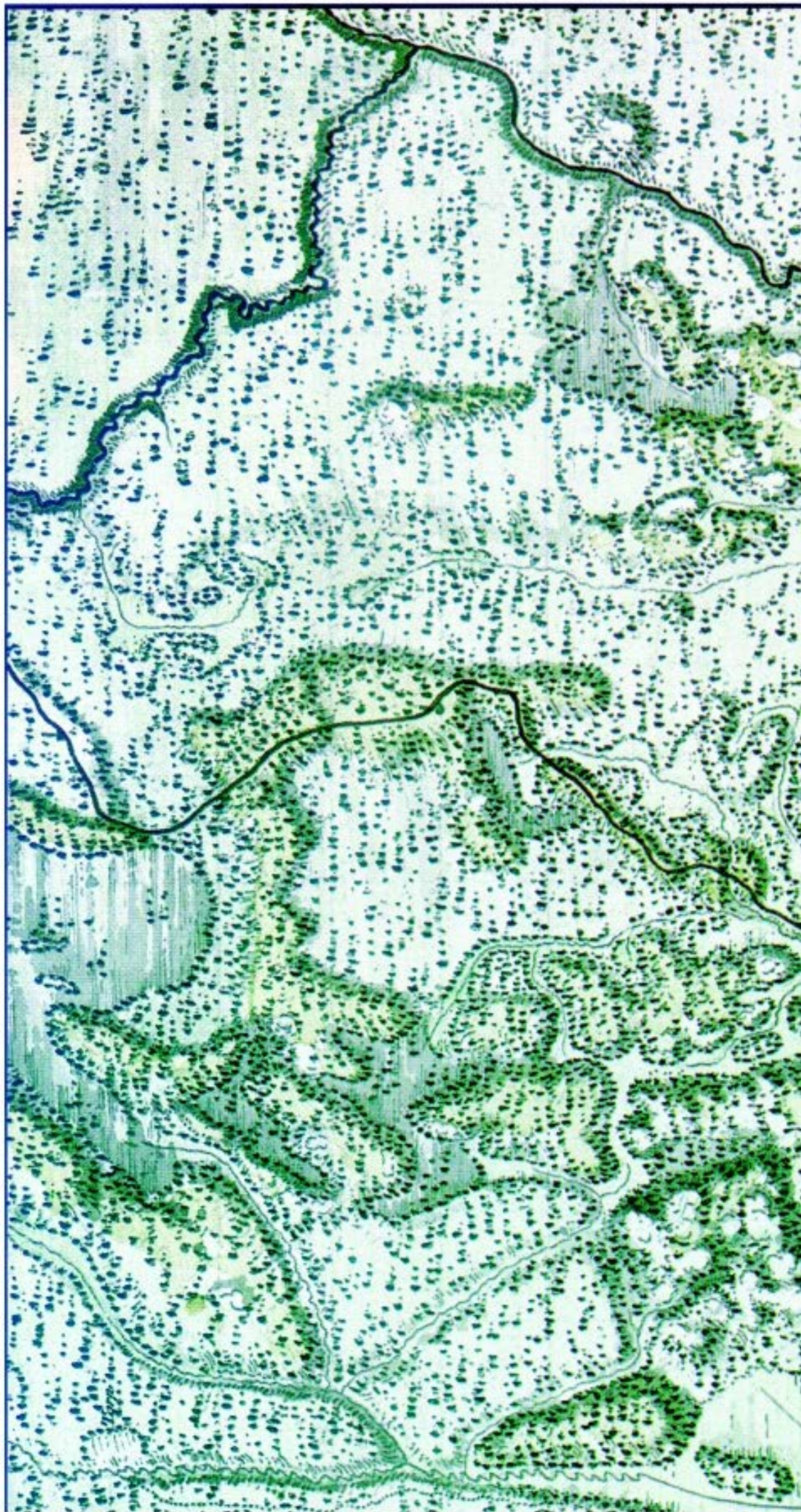
Näkymä Järvenpään nykyiseen keskustaankin 1910-luvulla. Kuva teoksessa 'Järvenpää'.

Geometrisk Åker Charta och Afritning uppå
Gammelby, Treskända, och Tomasby, Belegett i
Bårge Lähn och Tusby Sockn,
Åfmätt Åhr 1697.
Kansallisarkisto, Maanmittauslaitoksen kokoelma.

rta öfver Tusby Söken,
 Borgo härad,
 Klingius

25

Kuninkaankartta

Vuoden 1780 kartoituksen mukaan tehty Kuninkaankartta osoittaa peltoalueiden laajentuneen nykyisten Maatalousoppilaitoksen, Järvenpään keskustan ja Seutulan kartanon maille sekä Kaakkolan selänteen kaakkoisreunalle. Tuusulanjärven rannat sekä Eriksnäsin laakso, Järvenpuistonkadun kohdalla ollut ojalaakso sekä Seutulanpuron ja Kinaninpuron laaksot ovat laajalti niittyinä.

Vanhimmat kylät ovat Tervanokantien mäellä sijainnut Träskändan kylätontti ja Vanhankylän mäellä ollut asutus. Järvenpään nykyisen kaupungin alueella on siihen aikaan ollut lisäksi kolme kartanoa, Vanhankylän kartano, Bucktens gård

(Träskändan kartano) ja Seutulan kartano. Kaikkien kartanoiden lähetyvillä on torppia.

Helsingin pitäjän kirkonkylästä sisämaahan johtanut tie seurailee Tuusulanjärven itärantaa maiseman muotoja myötäillen. Se kulkee Träskändan kylän ja Seutulan kartanon kautta Nummenkylänharjulle ja edelleen pohjoiseen. Vanhankyläntien lisäksi kartalla näkyy jo Träskändan kylätontilta itään Sipooseen suuntautuva polku, joka on nykyisen Sipoontien kohdalla sekä Puolimatkatie samanlaisena polkuna.

*Vanhankylän kartano
Myllykalliolta.
Museovirasto*

Panoraama Vanhankylän kartanon pihapiiristä. Museovirasto.

Senaatin kartta

1870-98 kartoitettujen Senaatin kartan lehtien mukaan peltoalue on laajentunut savikkotasangoille sekä Teriojan, Ristinummen, Lepolan, Kyrölän, Seutulan, Kaakkolan ja Vanhankylän alueille. Peltoja on ilmaantunut Keravanjokilaakson uusien talojen, Änäsin, Brusasin, Kaitarannan ja Haarajoen kartanon lähistölle. Laajimmat niityt ovat Ristinummen ja Kyrölän reunamilla, Keravanjokilaaksossa ja Seutulanpuron varrella.

Isokydössä, Pöytäalhossa ja Pietilässä on kartan mukaan laajoja veden vaivaamia alueita. Kartassa näkyvät myös vanhan tien ja radan risteyskohdan pohjoispuolella olevat kosteikot, radan itäpuolella oleva ”Kuprikka” ja länsipuolella suomerkinällä esitetty kosteikko, joka 1930-luvun kartassa on piirretty lammeksi.

Rata saatiin valmiiksi vuonna 1862 Hämeenlinnaan asti. Järvenpään aseman ympäristöön, lähinnä radan itäpuolel-

la olevan kumparejonon länsireunalle on tiivistynyt asutusta Lustikullasta nykyiselle Myllytielle asti.

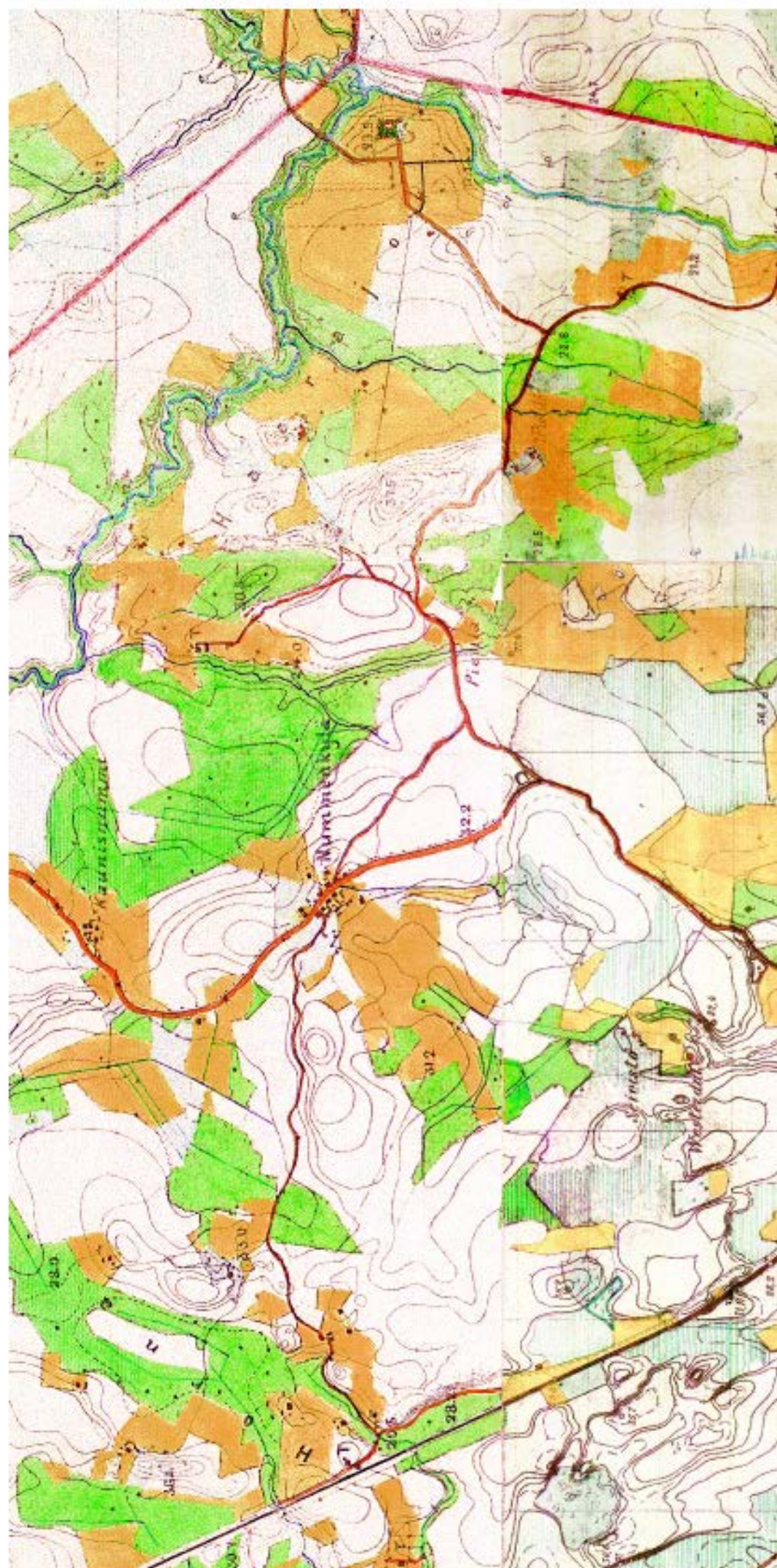
Päätiestö oli Senaatin kartan mukaan täydentynyt sadassa vuodessa Eriksnäsintiellä, Purolantiella sekä Nummenharjun eteläpäästä Pietilän kautta Kaitarannan talolle (joka silloin sijaitsi Keravanjoen rannassa myllyn kohdalla) sekä Haarajoen kartanolle erkanevalla tielinjalla.

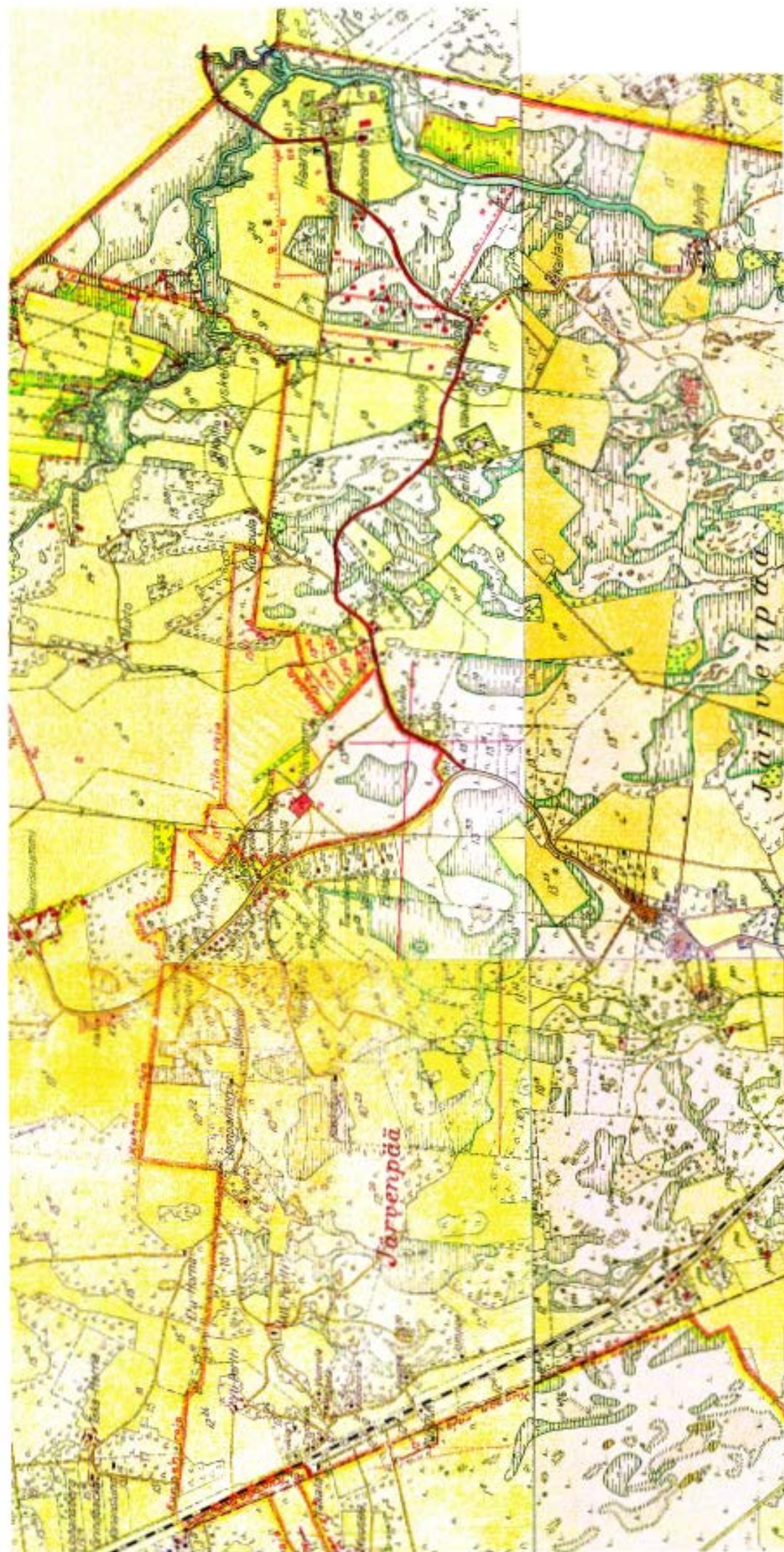
Vanhakylän kartanon itäpuolella, nykyisen Kaakkolan asuinalueen kohdalla näkyy runsas tiestö ja mm. jonkinlaiseen puistomaiseen sommitelmaan viittaavia säteittäiskäytäviä (ns. ”Seitsenhaara”). Kartan mukaan kartanoalueen puutarha oli Myllymäen rinteessä.

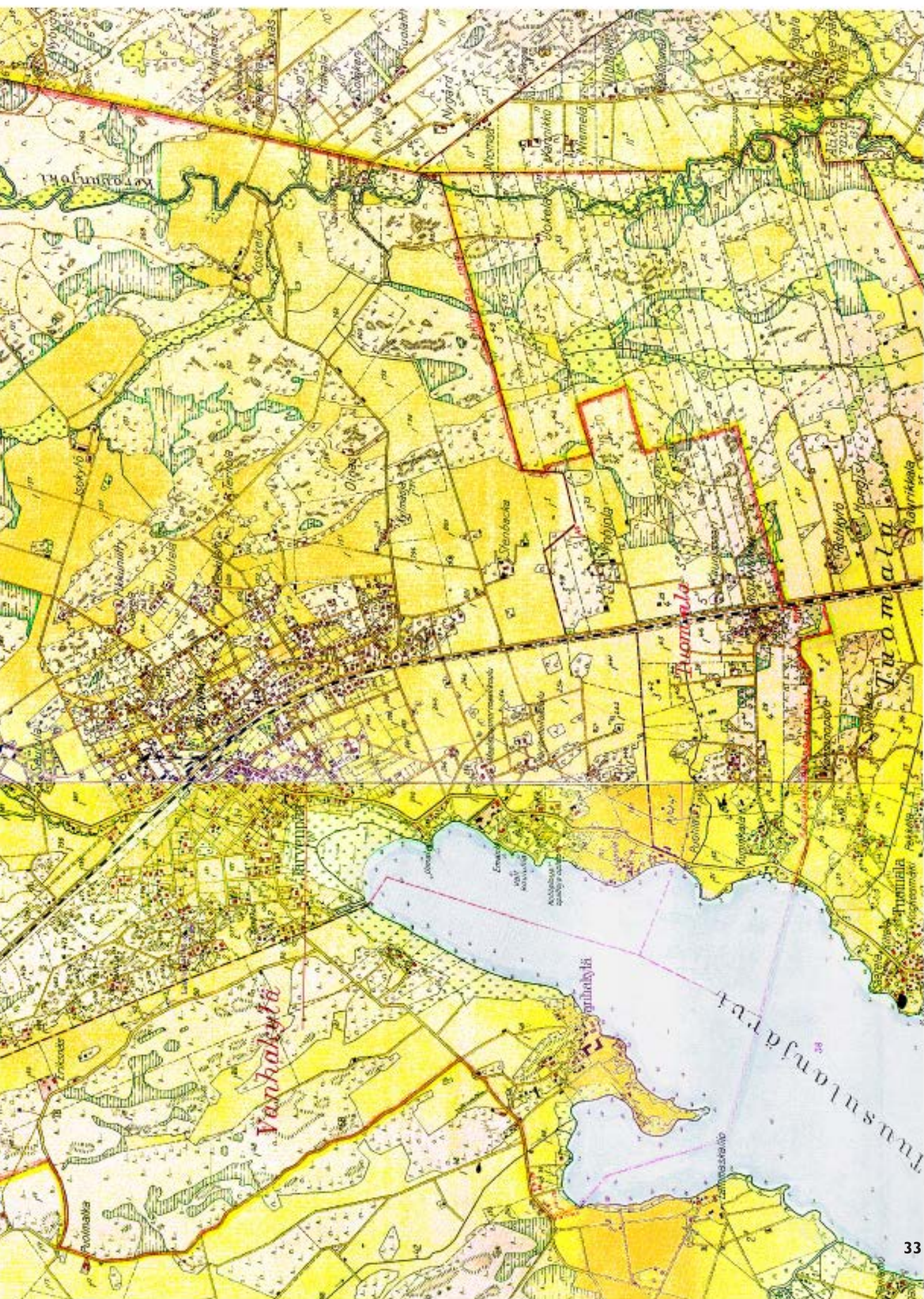
Merkittävät puutarhat on piirretty myös Träskändan kartanolle, Lepolalle ja Haarajoen kartanolle.

Näkymä rautatien alikäytävän kohdalta Järvenpään nykyisen keskustan yli Tuusulanjärvelle vuonna 1921. Järvenpään historiaa vanhoin valokuvin.

Pitäjänkartta 1930-luvulta

1930-luvun tilannetta esittävä pitäjänkartta on kauniisti ja yksityiskohtaisesti piirretty. Muutamassa vuosikymmenessä Järvenpää on kasvanut merkittäväksi taajamaksi. Asutus on laajentunut ja tiivistynyt Kinnarissa ja lähtenyt laajentumaan geometrisena kaavana vanhoille pelloille Louttiin sekä Myllytien pohjoispuolelle. Saunakallion selänteellä risteilee maaston muotoja noudatteleva tiestö, ja mäen län-
sireunalla on jonkin verran asutusta.

Taajamassa on ollut jo teollisuutta. Kartan alueella näkyy mm. tiilitehdas Seutulän kartanon pohjoispuolella Loutinonjan varrella.

Miltei kaikki viljelyyn kelpaava maa on otettu käyttöön. Niittyjä on enää Tuusulanjärven mataloilla rannoilla ja Kylmäojan sekä Keravanjoen laaksoissa.

Kulttuurimaisema on tuohon aikaan ollut hyvin vaikuttava osa taajamaa; itse asiassa taajama on sijainnut peltojen

keskellä. Pellot ympäröivätkin asutusta järveä ja Sorron metsiä lukuunottamatta kaikkialta. Seutulan kartano puistoineen, Maatalousnormaalikoulu, karjanhoitokoulu, kotitalousopettajaopisto ja emäntäkoulu ovat sijainneet päätien varressa keskustan pohjois- ja eteläpuolella. Komeiden rakennusten ja puutarhojen muodostama miljöö on antanut hienon leiman pienipiirteiselle huvilataajamalle. Komeat puutarhat oli myös Ainolassa, Kallio-Kuninkalassa ja Villa Enckelillä, joka oli jo 1920-luvulla siirretty nykyiselle paikalleen Myllytien varteen. Puutarha jatkui rinteessä nykyisten kerrostalojen alueelle.

Keravanjoen varressa näkyy nykyisen sosiaalisairaalan kohdalla Haarajoen kartanon, Kaitarannan ja Kotirannan talot. Haarajoen kartanon puistossa näkyy käytäväsommitelma, ja Kotirannalle johtaa paikalla yhä kasvava kujanne. Kotirannalla on puutarha jokirannassa.

Hieman lännempänä, Haarajoelle johtavan tien varressa Pietilän talo puutarhoinen näyttää komealta.

Villa Enckell eli ns. Cooperin huvila siirrettiin 1920-luvulla nykyiselle paikalleen terveystieteiden keskuksen lähelle. Kaunis puutarha rakennettiin 1930-luvulla. Järvenpään historiaa vanhoihin valokuvien.

Topografikartta 1920-40-luvuilta

Osa topografikartan lehdistä on mitattu miltei samaan aikaan tai jopa aikaisemmin kuin pitäjänkartta, joten muutos ei tällä välin ole kovin suuri. Asutus on vv. 1946-47 mitatun Järvenpään keskustan käsittävän kartan mukaan kuitenkin selvästi täydentynyt pitäjänkartassa jo esitetyille lohkoille tonteille ja lisäksi nauhamaisena Sipoontien varteen. Tuusulanjärven rannan laitosympäristö muodostaa oman, selkeän kokonaisuuden taajaman eteläpuolelle. Oppilaitosten ja taajaman välissä on peltoaukea, jonka reunalla, pienellä mäellä näkymää hallitsee kirkko (nykyinen vanha kirkko).

Teollisuuslaitoksista kartalla on mainittu silkkitehdas, matto tehdas ja mylly, jonka katolta Järvenpäästä on usein valokuvien ikuistettu.

Kartalla näkyy myös Isokydön talolle johtava koivukujanne ja Kylmäojan purolaakson asutusta nykyisen Saukonkadun varrella. Terholan mäen eteläpään Paippistentien (nyk. Sipoontie) varteen on syntynyt asutusrykelmä.

Topografikartan Vanhankylän lehti on pitäjänkarttaa vanhempi, ja siinä näkyy Kaakkolan eteläkärjessä oleva Vanhankylän kartanon puistosommitelmaan kuulunut "Seitsenhaara". Järvenpään keskusta on esitetty kahteen ker-

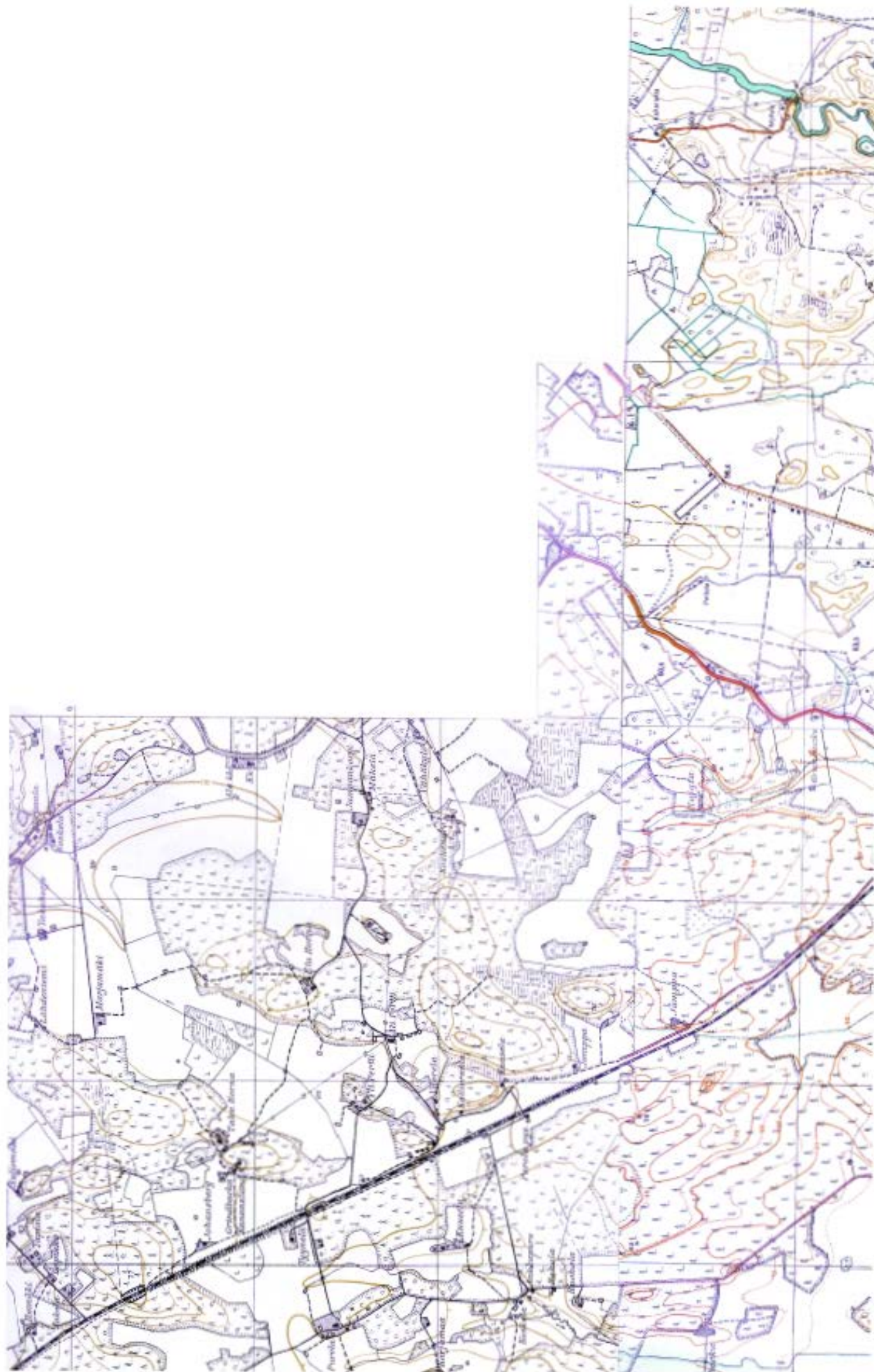

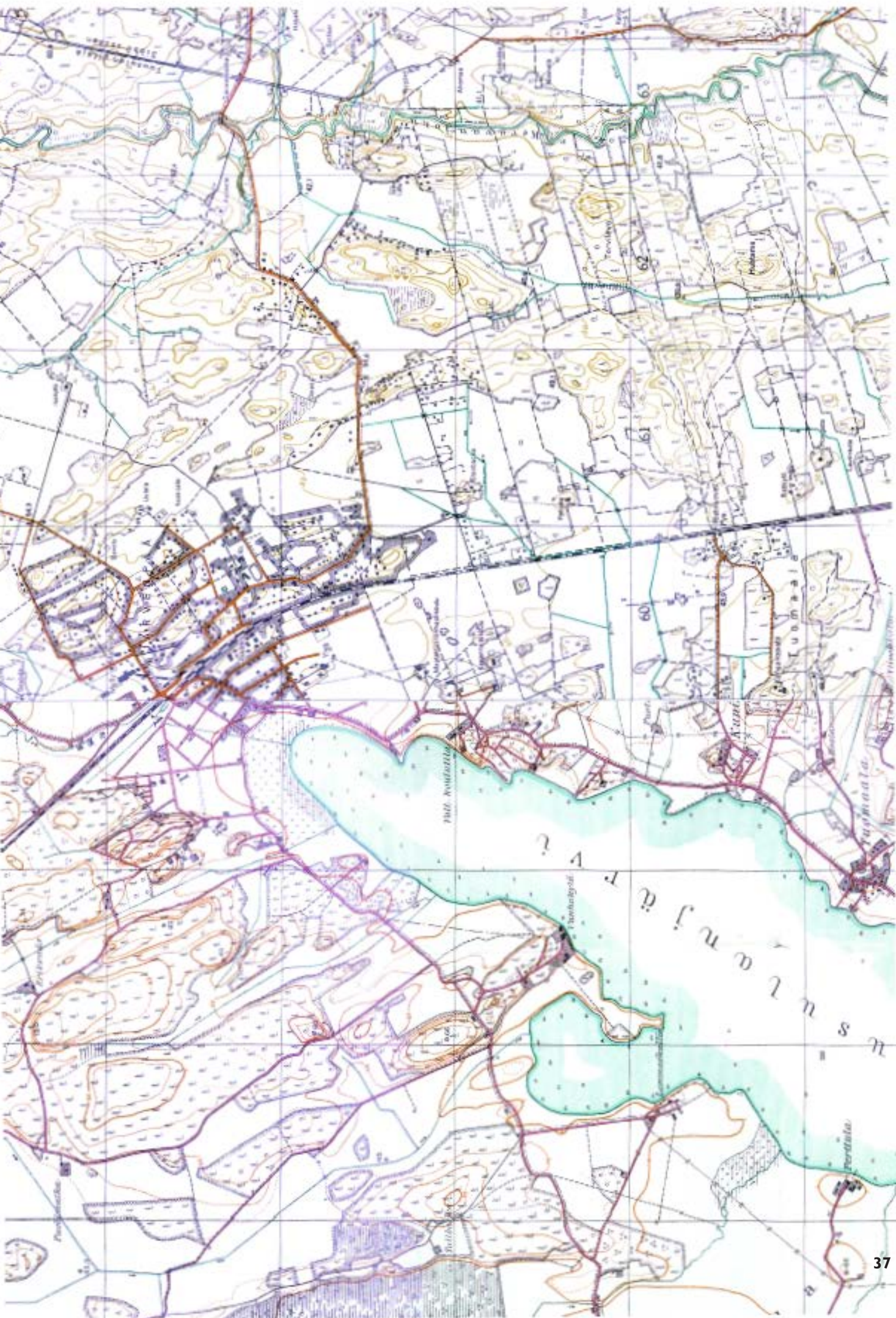
Loutin peltoa 1940-luvulla (kartassa radan länsipuolella näkyvä osa). Taustalla Loutin kallio. Järvenpään historiaa vanhoihin valokuvien.

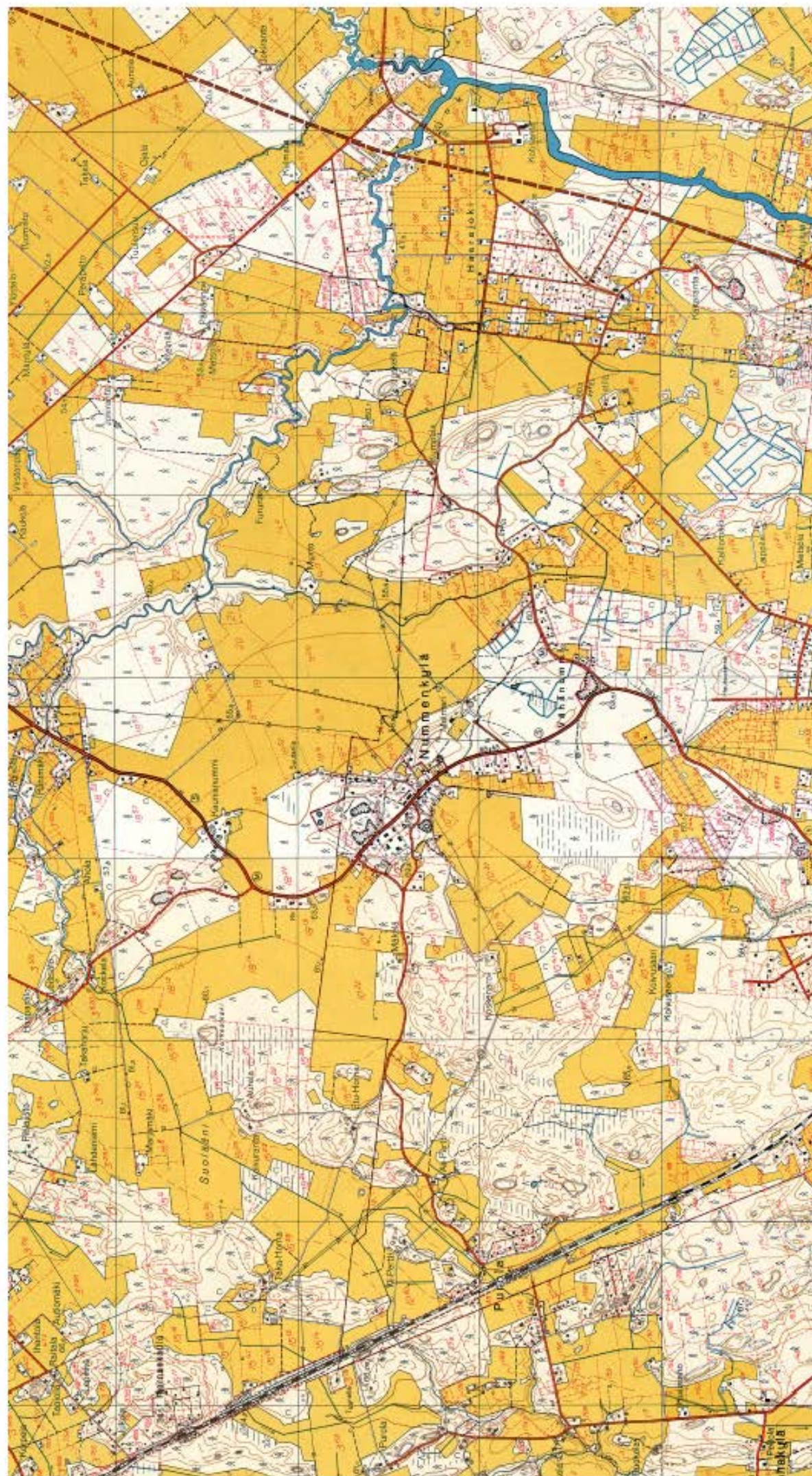
taan molemmilla vierekkäisillä lehdillä (viereisen sivun karttayhdistelmällä näkyy vain uudempi lehti). 1920-luvun lehdellä asutus on laajentunut Senaatinkartan tilanteesta Sibeliuksenkadun varteen ja jonkin verran Loutin pellolle ja mäelle. Katuverkko näkyy jo valmiina.

Järvenpää 1940-luvulla myllyn katolta kuvattuna. Etualalla ratapiha, keskivaiheilla asemapäällikön asuinrakennus, ja radan takana vasemmalla näkyy asemarakennus. Oikealla Myllytien alikulku. Taustalla Järvenpään keskustan rakennuksia ja Tuusulanjärvi. Järvenpään historiaa vanhoihin valokuvien.

Peruskartta 1950-luvulta

Järvenpään kauppala oli itsenäistynyt vuonna 1951. Tuolta ajalta oleva peruskartta osoittaa Järvenpään keskustan laajentuneen Asemanmäen ympäristöön nykyisille Pöytäalhontielle, Kaskitiele, Alhotielle ja Kytötiele, etelässä Ristinumelle ja Kyröläntien varteen sekä lännessä Harjutiele, Louttiin ja Saunakallioon asti.

Taajama sijaitsi edelleenkin peltojen keskellä. Kortteleiden sisällä ja väleissä oli peltoalueita, perustuihan ruokahuolto sodan jälkeen ja vielä 1950-luvulla suurelta osin omiin puutarhatilkkuihin ja perunamaihin. Harjulan koulun länsipuolella, Loutin mäen rinteessä on suuri puutarha.

Teollisuus on kartan mukaan laajentunut Myllytieltä Pajalantien varteen yhtenäiseksi alueeksi.

Seutulan kartanon lähellä, nykyisen uimahallin tienoilla on padottuja lampia. Keskustan alueella on muitakin lampia, mm. Kuprikka. Loutinojan vieressä entisen tiilitehtaan eteläpuolella mäen rinteessä on lähde. Tiilitehdasta ei kartan mukaan enää ole.

Vanhainkoti on jo rakennettu Vanhankylän kartanon entiseen puutarhaan.

Honkatien-Lehmustien sekä Pihlajatien alueelle Haarajoen tien varteen on syntynyt uutta asutusta. Myös Myllylän ympäristöön Syreenitien ja Pyökkien alueille on rakennettu taloja.

Seutulan kartanon kaakkoispuolella lähellä nykyistä Lähteenkujaa oleva lampi. Kuva on 1930-luvulta. Järvenpään historiaa vanhoihin valokuvien.

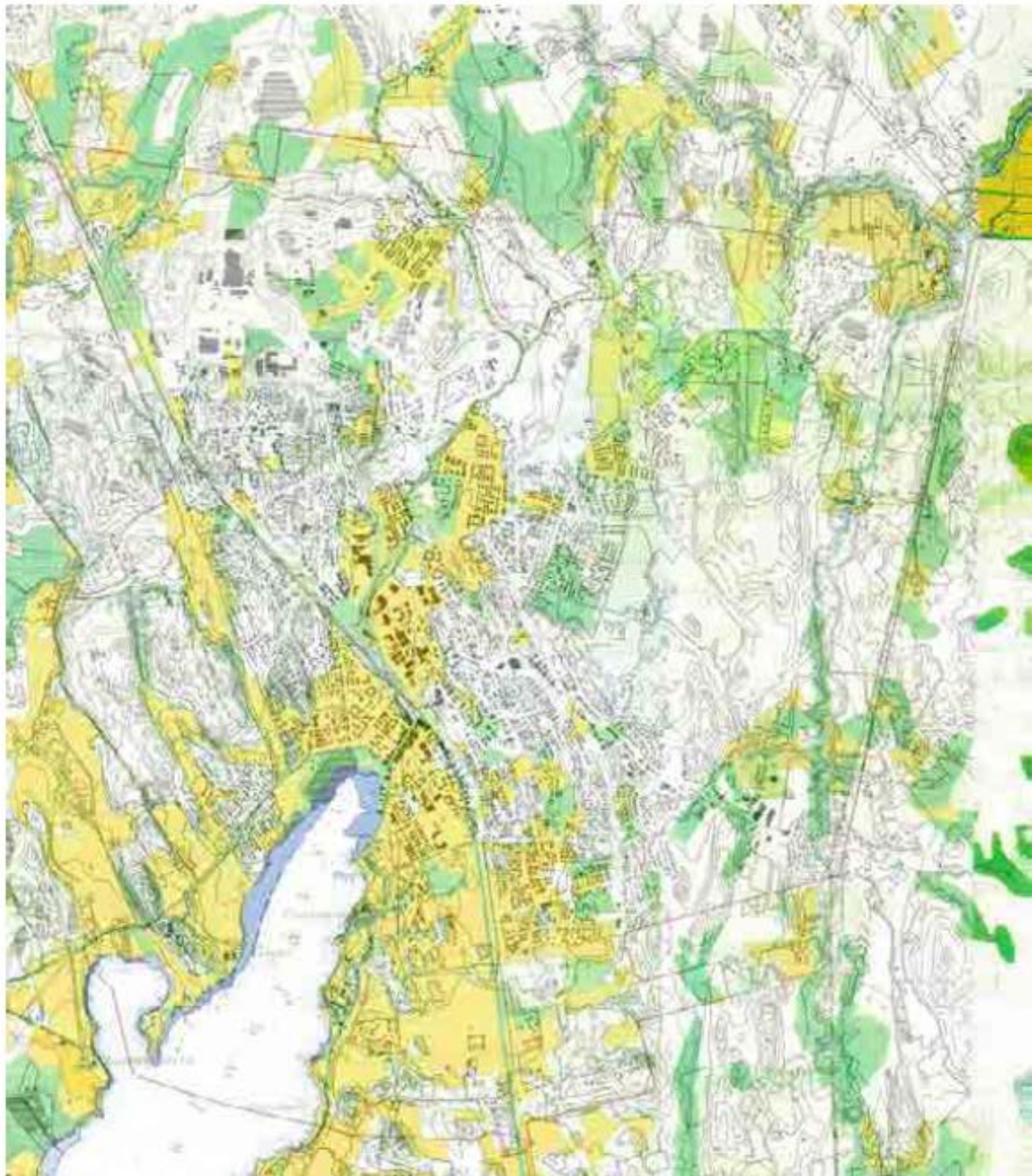
Radan pohjoispuolelta aseman suuntaan otettu kuva. Kuvan yläosassa vasemmalla näkyvä asemapäällikön asuinrakennus sijaitsi radan länsipuolella olevan kukkulan harjalla. Paikalla on nykyisin puisto. Taustalla näkyy peltotasanko ja Tuusulanjärvi. Järvenpää-seura/Rakennuskulttuurin ja kulttuurimaiseman tausta ja säilyminen Järvenpäässä.

Asemanpuisto 1950-luvulla. Järvenpään historiaa vanhoin valokuvin.

Teollisuuslaitoksillakin oli ennen komeita puutarhoja. Suomen silkkitehtaan puutarhaa Bauerin asuinrakennuksen ja tehtaan konttorin sekä rautatien välillä. Järvenpään historiaa vanhoin valokuvin.

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

Senaatin kartan asutus

Nykyinen asutus

Tuusulanjärven rantaviivan
muutos

Senaatin kartan pelto

Senaatin kartan niitty

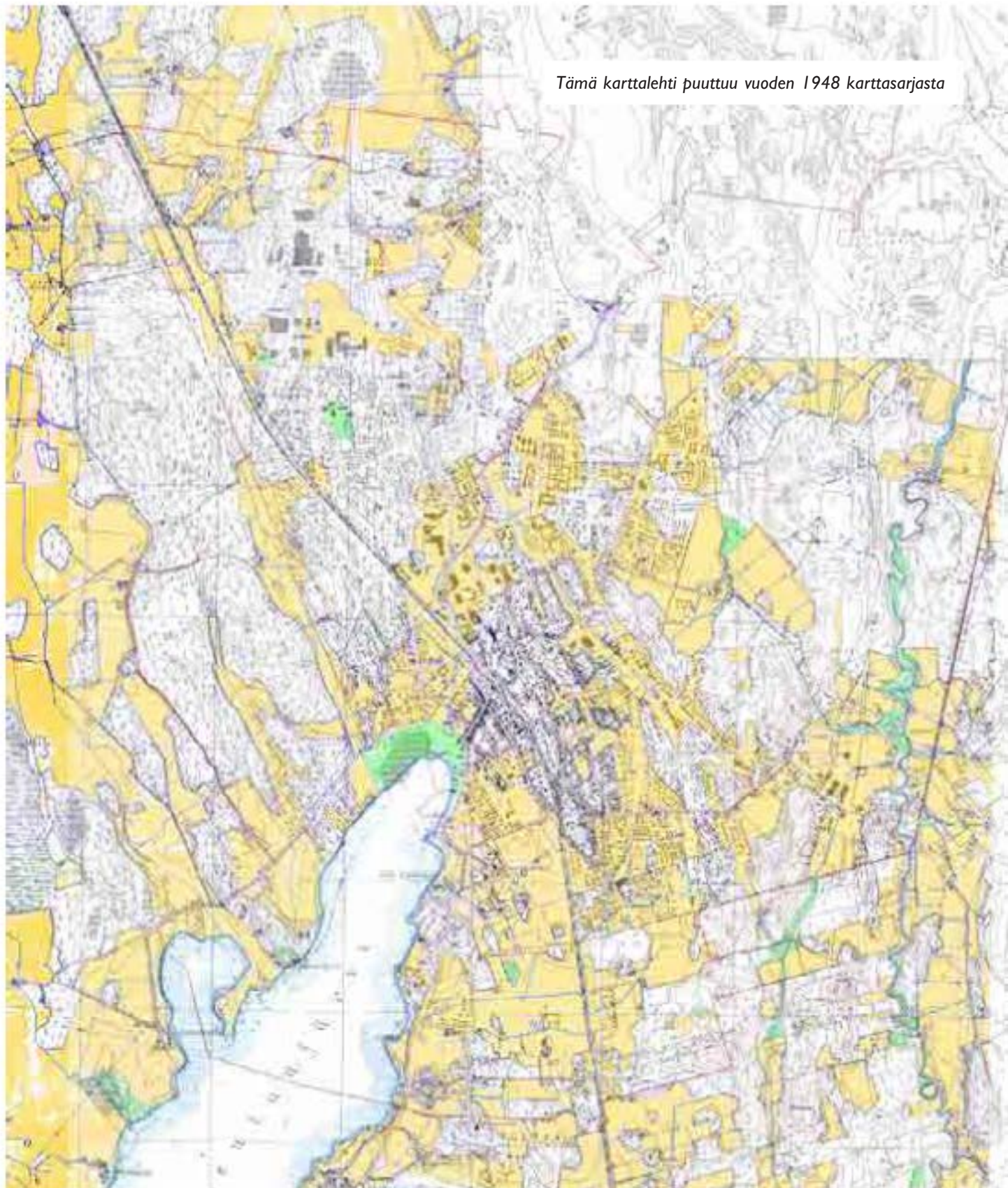
JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Peltoalueet 1800-luvun lopulla

nykykartalle siirrettyinä

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

Tämä karttalehti puuttuu vuoden 1948 karttasarjasta

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS Peltoalueet v. 1948

nykykartalle siirrettyinä

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

Tuusulanjärven rantaviivan
muutos

v. 1948 rakennuskanta ja
tiestöä

nykyinen rakennuskanta

v. 1948 peltoala

edelleen viljelykäytös-
sä oleva peltoala

v. 1948 niitty- tai
laidunmaa

Maatalousoppilaitoksen pelloja ja hevoshaka.

Viereisellä sivulla: Vanhankylän kartanon vanha tammirivistö, jonka puiden sanotaan olevan 1780-luvulta. Taustalla näkyvälle terveyskeskukselle johtavan tien varteen on istutettu uusi puukujanne.

Taidetalon pihalla oleva viehättävä vanha talousrakennus. Kaunis sijainti, vanhat rakennukset ja viereinen Natura-alue muodostavat ainutlaatuisen hienon kokonaisuuden.

Kinnarin alueella on vanhaa rakennuskantaa ja vehreää, puutarhamaista ympäristöä. Miljöötyyppi on säilyttämisen arvoisen.

JÄRVENPÄÄLÄINEN KULTTUURIMAISEMA JA -YMPÄRISTÖ NYKYISIN

Järvenpään kulttuuriympäristöstä on olemassa perustellisia selvityksiä. Ne keskittyvät pääasiassa rakennuksiin ja niiden muodostamiin kokonaisuuksiin. Puutarhoistakin on mainintoja.

Valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön selvityksessä Järvenpäästä on mainittu kolme kohdetta: Tuusulanjärven kulttuurimaisema laajempaan kokonaisuutena, rautatieasema sekä Cooperin huvila. Valtakunnallisesti arvokkaita, yhtenäisiä maaseudun kulttuurimaisema-alueita ei Järvenpäässä ole.

Uudenmaan perinnemaisemaselvityksessä on mainittu Lemmenlaakson eteläosan laitumet Sipoontien kummallakin puolella. Ne kuuluvat Uudenmaan arvokkaisiin perinnebiotooppeihin.

Järvenpään kulttuuriympäristössä merkillepantavia ovat toisaalta laitosympäristöt komeine puutarhoineen ja peltoineen, ja toisaalta pienipiirteiset, tasangolta ylös kohoavat korkeakattoiset vanhat huvilarakennukset. Molempien olemus liittyy nimenomaan Järvenpään maisemaan. Kolmas merkittävä ympäristötyyppi on Tuusulanjärven vanhat komeat taiteilijahuvilat. Näiden kolmen identiteettitekijän

korostaminen Järvenpään kulttuuriympäristössä olisi tärkeää. Ne ovat sellaista ainutlaatuista ympäristöä, jota muilla paikkakunnilla ei ole.

Järvenpään puutarhakulttuuri on 1800-luvulta 1950-luvulle ollut hyvin korkealla tasolla. Kartanoilla, laitoksilla, taiteilijahuviloilla, tavallisilla taloilla ja jopa tehtailla on ollut komeita ja hyvinhoidettuja puutarhoja. Osa niistä on edelleen jäljellä ja palautettavissa nyt, kun kiinnostus puutarhaan on taas kasvussa. Tällaisia ovat esim. Vanhakylän kartano, Seutulan kartanon mäki, Haarajoen kartano, kotitalousopettajaopisto, seurakuntaopisto ja Ainola, jonka puutarha on jo kunnostettukin.

Puutarha- ja puistoteeman laajempaankin kehittämiseen on Järvenpäässä hyvät mahdollisuudet esim. Taidetalon ja Westermarckin kasvinjalostuslaitoksen konttorin ja laboratorion eli nykyisen musiikkiopiston sekä puistojen, etenkin rantapuiston yhteyteen.

Vanhan perinteen jatkajina myös uusilla teollisuuslaitoksilla kuten Valmetilla ja muilla alueen teollisuus- ja työpaikaympäristöillä voisi puutarhakulttuurin kehittäminen olla eräs yrityskuvaa korostava tekijä. Järvenpään tasarakkeisessa kaupunkirakenteessa puutarhat tarjoaisivat virkistäviä keitaita rakennetun kaupungin lomaan.

Vanhakylä

Vanhankylän kartano muodostui 1620-30 -luvuilla seitsemästä talosta. Kartanon päärakennus rakennettiin kallioisen Myllymäen eteläpäähän rannan tuntumaan. Kartanoon on kuulunut englantilaistyylinen puisto, joka on suurelta osin rapistunut. Puisto on ulottunut rantaan asti ja ranta on ollut osittain kivimuureilla tuettu. Rannalla on vanhojen valokuvien mukaan ollut paviljonki ja uimahuone. Puisto on aikanaan ollut laaja ja istutettu Suomen kartanot -teoksen mukaan jo 1780-luvulla. Kartanon omenatarhassa on perimätiedon mukaan ollut vanhoja omenapuita, joiden siemenet kartanon omistajan Gustav Nybergin (omistaja 1811-47) poika lähetti ulkomailta, ja omistaja kapteeni Johan Åström (omistaja v. 1849-73) Krimin sodasta (1850-l.) kirjeessä Suomeen. Suomen kartanot -teoksen kirjoittamisaikana 1930-luvulla kirjoittaja arvioi omenapuiden iäksi noin 80 vuotta, ilmeisesti Krimin sota -lähdetiedon perusteella.

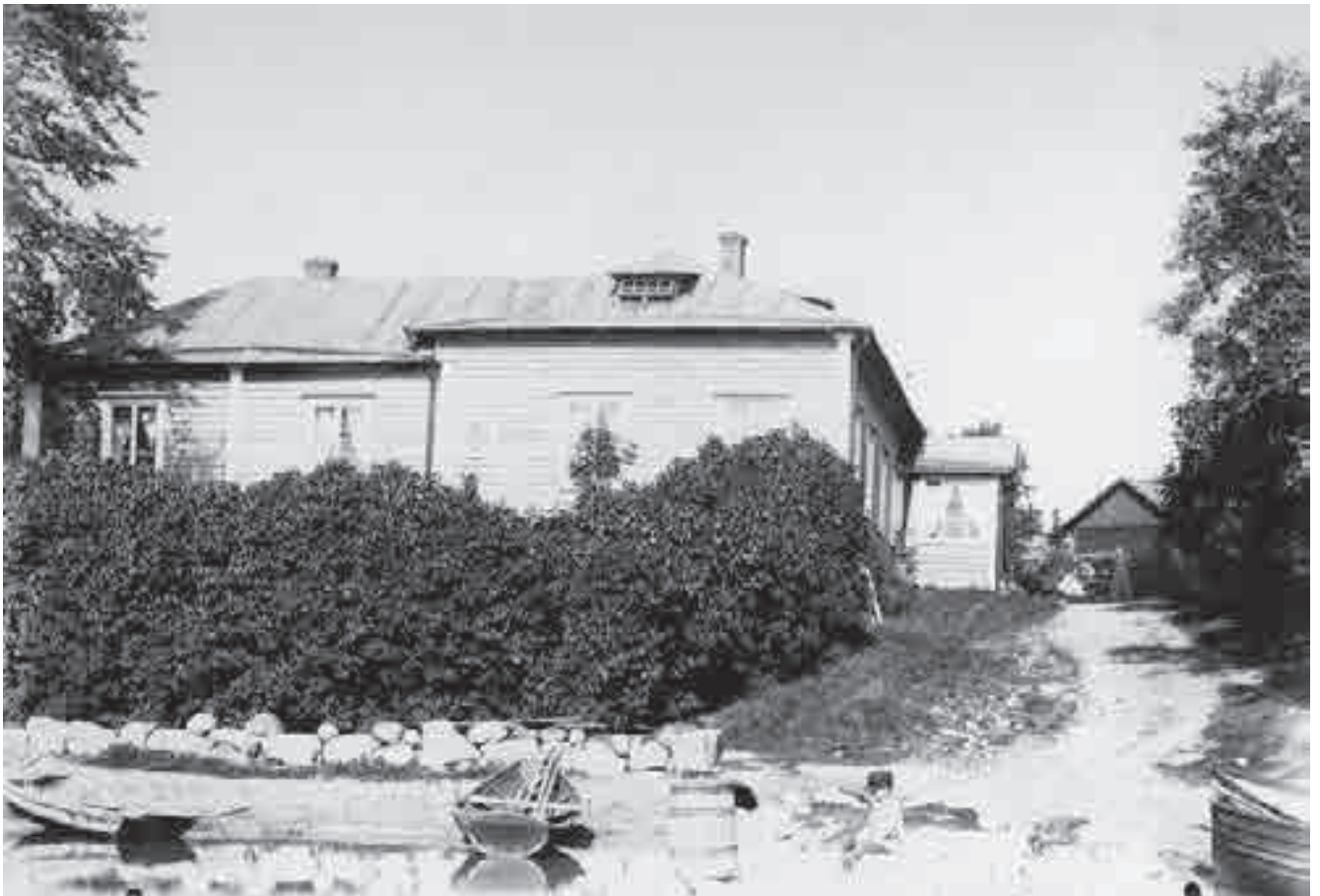
Vanhankylän kartanon ympäristö on arvokas kulttuurimaisemakokonaisuus. Kartanon vanhat peltoalueet ovat pääosin edelleen avoimina. Päärakennus, yläpytinki, sepän asunto, paja, kellarit ja kolme muonamiehen rakennusta ovat säilyneet. Osa vanhasta puistosta ja puutarhasta on myös jäljellä. Nykyinen tuulimylly on muualta siirretty. Pääraken-

nuksen editse rantaan kulkeva tie on jo vanha. Rannan puolella on ollut syreeniaidanne, ja ranta on ollut kivimuurein tuettu. Rannalla, ilmeisesti nykyisten saunarakennusten tienoilla on ollut uimahuone ja rantapaviljonki.

Myllymäki on kartoista ja vanhoista valokuvista päätellen ollut hyvin kulttuurivaikuttainen kylämäki. Mäkeä reunustaa kartanon puistosommitelmaan kuuluva, komeiden tammen muodostama rivi, joka kääntyy L:n muotoisena rannan tuntumassa itään. Tammet on Suomen kartanoita -teoksen mukaan istutettu 1780-luvulla. Puutarha ja kasvihuoneet ovat sijainneet 1910-20 -lukuja kuvaavan kartan mukaan päärakennuksen itäpuolella rannan ja nykyisen terveyskeskuksen välissä, ja toinen puutarha-alue Myllymäen lounaisrinteessä.

Tuulimyllyntien varrella on Alvar Aallon säveltäjä Joonas Kokkoselle suunnittelema Villa Kokkonen. Vuonna 1968 valmistunut rakennus on nykyisin varjoisan kuusikon keskellä, ja toimii museona. Kuusikko poikkeaa Vanhankylän muusta ilmeestä, mutta sopii säveltäjän ateljeen imagoon.

Vanhankylänniemessä on nykyisin virkistys- ja leirintäalue sekä uimaranta, joiden kautta asukkaat ja vierailijat pääse-

Vanhankylän kartano rantalaiturilta kuvattuna. Kartanon edustalla on ollut syreeniaidanne ja ranta on tuettu kivimuurilla. Kuva on ilmeisesti noin sadan vuoden takaa. Museovirasto.

vät nauttimaan Tuusulanjärven rantamaisemista. Alueen alkuperäinen maisema on osittain rapistunut leirintäkäytön mukanaan tuomien pienten rakennusten, rakenteiden ja kulutuksen sekä umpeenkasvun takia.

Myllymäellä olevien torppien pihapiirit ja vanha puisto sekä kulttuurimetsät alkavat rapistua pusikoitumisen ja umpeenkasvun johdosta. Myös entiset paahteiset kedot saavat lehtikarikkeen mukana liikaa ravinteita ja muuttuvat ravinteisemmiksi niityiksi ja alkavat vähitellen kasvaa umpeen. Pihaa on hoidettu silloin tällöin innokkaan harrastajajoukon tukemana. Koko alue kaipaa laajaa puuston ja pihakasvillisuuden hoitotyötä, jonka pohjaksi olisi syytä tehdä puiston ja pihapiirien historiallinen inventointityö ja hoitosuunnitelma.

Kuva samasta paikasta nykyisin. Syreeniaidanne on kadonnut ja veden pinta laskenut.

Viereinen sivu: Vanhankylän kartanon päärakennus vuonna 1903. Kuva Museovirasto.

Vanhankylän Myllymäki. Alkuperäinen tuulimylly on aikanaan sijainnut kauempana mäellä. Paikalle myöhemmin muualta siirretty mylly on valvonnan vuoksi jouduttu sijoittamaan näkyvämmälle paikalle. Koko mäki on aikanaan ollut hyvin paljas, ja tuulikin on puhaltanut vapaammin. Mäen arvokasta ketoa on viime vuosina ryhdytty elvyttämään.

Näkymä Myllymäeltä alkaa kasvaa umpeen. Koko alue tarvitsi maiseman hoitoa.

Vanhankylän pellot ovat arvokas osa Järvenpään jäljellä olevaa kulttuurimaisemaa.

Tuusulanjärven itärannan kulttuurimaisema

Tuusulanjärven itärannan kulttuurimaisema jatkuu kunnan rajan yli Tuusulasta Järvenpään puolelle. Maisema on sekä vanhaa viljelymaisemaa yhä jäljellä olevine peltoineen että Tuusulan Rantatien tuntumaan viime vuosisadan alussa syntyneen taiteilijayhdyshdyskunnan huviloita ja ateljeerakennuksia sekä komeita laitosrakennuksia ympäristöineen. Näitä ovat esimerkiksi Sibeliuksen Ainola, Juhani Ahon Ahola, Eero Järnefeltin Suviranta, Paloheimojen Kallio-Kuninkala sekä Järvenpään kartanon maille perustetun entisen kotitalous- ja puutarhaopettajaopiston rakennukset ja laaja puistoalue, Maatalousnormaalikoulu rakennuksiineen, puustoisine saarekkeineen ja peltoineen sekä arkkiaatri Hjeltin Toimela, nykyinen seurakuntaopisto.

Itärannan kulttuurimaisema-alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä ja -maisemaa. Samalla se on keskeisin jäljellä oleva osa Järvenpään taa-jaman paikalla olleista pelloista ja edustaa Järvenpään laitosympäristöä komeimmillaan. Alueen arvoa lisää nykyään eteläosassaan Tuusulan Rantatienä ja pohjoisessa Järvenpääntienä, Tervanokantienä ja Sibeliuksenväylänä jatkuva vanha tielinja, jonka tarkkaa ikää ei tunneta. Itärannan pohjoisosassa on edelleen näkyvissä tämän vanhan tien mutka Tervanokantienä. Mäellä on ollut Järvenpään kylän vanha kylätontti. Puhdistamorakenteet häiritsevät alueen

maisemaa. Järvenpään keskustan kohdalla rantaa on täytetty ja sitten jalostettu puistoksi, jossa on v. 1979 Art-Tuusulanjärvi -näyttelyyn pystytetty ympäristötaideteos ”Kolmisointu”.

Rantapuisto

Järvenpään Rantapuisto Taidetalon edustalta Tervanokkaan on puistona suhteellisen uutta. Siinäkin on jo monia iäkerrostumia Tuusulanjärven rannan täyttöalueista ympäristötaideteoksiin, jätevesipuhdistamon suoja-aidanteisiin ja -puustutuksiin. Rantapuisto on hienon sijaintinsa vuoksi kaupungin tärkein puisto. Sen lähiympäristössä on monipuolista kulttuuriympäristöä ja luontoa, mikä lisää alueen mielenkiintoa ja merkitystä. Itse puisto koostuu kuitenkin eri aikoina toteutetuista paloista, eikä puiston yleiskuva täysin vastaa paikan arvoa. Puistoalue onkin peruskunnostuksen tarpeessa. Koko alue vaatisi yhtenäisen käsittelyn, jossa otetaan huomioon alueen sijainti rannassa, maisemanäkymät järvelle, voimakas virkistyskäyttö, rantavyöhykkeelle luonteenomainen kasvillisuus sekä vaikutukset linnustoon ja Natura 2000 -alueeseen. Nykyasussa tiiviit istutusmetsiköt, alavalle alueelle ja kulttuurimaisemaan vie-raat puulajit, jäteveden puhdistamon rakenteet ja muut jäänteet sekä luonnottoman muotoinen täyttöalue vaikuttavat vierailta ja alentavat alueen maisemallista arvoa.

Järvenpään kotitalousopettajaopisto. Puutarha on Bengt Schalinin suunnittelema. Ilmakuva Veljekset Karhumäki Oyl/ Rakennuskulttuurin ja kulttuurimaiseman tausta ja säilyminen Järvenpäässä.

Järvenpään kartanoympäristö

Järvenpään kartano on sijainnut entisen emäntäkoulun kohdalla pohjoisemmalla mäenkumpareella. Kartanon konkurssin jälkeen alue tuli valtion omistukseen ja sille perustettiin kotitalous- ja puutarhaopettajaopisto ja emäntäkoulu. Opiston lähellä sijaitsee oppilaskotina käytetty Ahola, joka on ollut Juhani Ahon ja Venny Soldan-Brofeldtin asuntona. Vanhan tien toisella puolella sijaitsee Kyrölän mallitila, sen pohjoispuolella entinen kansakoulu. Alue muodostaa laajan ja arvokkaan kulttuuriympäristökokonaisuuden.

Kartanopuisto ja opiston puutarha

Järvenpään kartanoon on kuulunut laaja puistoalue. Se on käsittänyt päärakennuksen ympäristössä olevan mäen ja siitä lounaaseen jatkuvan ranta-alueen. Vanhimmat puut olivat peräisin 1700- ja 1800-lukujen taitteesta, ja kartanolle johtanut koivukuja istutettiin 1800-luvulla. Kartanopuiston suunnitelmallinen kunnostus aloitettiin vuonna 1915. Puutarhaan rakennettiin kasvihuone ja hedelmätarha vuonna 1918. Kotitalousopettajaopiston perustamisen yhteydessä opistolle puutarha-arkkitehti Bengt Schalin suunnittelei v. 1928 opiston komean puutarhan entisen puiston eteläpuolelle, uuden opistorakennuksen edustalle. Sisäpiha kunnostettiin vuonna 1944 puutarha-arkkitehti Katri Luostarisen suunnitelmien mukaan. Aholan mäki on saanut olla

Kotitalousopettajaopiston lehmuskujanne nykyisin. Omenatarhasta on vielä osa jäljellä, mutta muut näytepuutarhat on muutettu nurmikentäksi.

A.W. Westermarck puolisoineen Järvenpään kartanon puistossa. Taustalla kartanon päärakennus. Puutarha on ulottunut opiston saunalle asti. Järvenpään historiaa vanhoihin valokuvain.

lähes luonnontilassa, vain rakennuksen lähistölle on istutettu pensaita ja kukkia.

Sekä kartanopuisto että kotitaous- ja puutarhaopettaja-opiston puutarha vaatisivat kunnostusta. Vanhat näytepuutarhat voitaisiin palauttaa nyt, kun kiinnostus puutarhanhoitoon on taas nousussa. Alue on matkailun kannalta kiinnostava, ja puutarhateema lisäisi vetovoimaisuutta entisestään.

Aholan ympäristössä on tehty jonkin verran raivaustöitä. Niitä pitäisi jatkaa vanhan rantatien molemmin puolin. Mm vanha kansakoulu ja kartanon vanha aitta peittyvät kokonaan tien varteen ja seinustalle nousevaan pusikkoon.

Seurakuntaopiston ympäristö

Seurakuntaopiston rakennukset ovat eri ajoilta. Alueen sisällä on Lepolan, myöh. Toimelan palossa säästyneen päärakennuksen siipi ja Linnamäen huvila, johon on aikanaan kuulunut huomattavan kaunis puutarha. Linnamäen ensimmäinen omistaja Hjelt oli innokas luonnonystävä. Seuraavat asukkaat jatkoivat perinnettä, ja rouva Paloheimo halusi kilpailla puutarhan kauneudessa Aino Sibeliuksen kanssa. Opiston nykyisen puutarhan osa periytyy tältä ajalta, ja puisto muodostaakin lehtevän ympäristön rakennusten lomaan. Tosin nykyisten toimintojen vaatimat pysäköintitilat on jouduttu sijoittamaan aroille paikoille ran-

Vasemmalla ylhäällä: Ahola, Juhani Ahon ja Venny Soldan-Brofeldtin koti, joka on myöhemmin korotettuna toiminut opiston asuntolana. Yläkerrassa on nykyään kokoustiloja, ja alakerrassa museo.

Ylhäällä: Takimmainen korkea rakennus on Notkon koulu vanhan rantatien varressa. Puutarha ja tien varren kasvillisuus ovat ränsistyneet ja kaipaisivat hoitoa.

Vasemmalla: Tuusulanjärven kevättulva vanhan rantatien varrella 1940-luvulla. Tielinja kulki Tervanokan pohjoispuolella aivan rannan tuntumassa. Nykyisin alue on täytetty Rantapuistoksi. Tie näkyy sivulla 35 olevassa kartassa, jossa on vertailtu mm. rantaviivan muutoksia. Järvenpään historiaa vanhoihin valokuvien.

nan ja eteläpuolella sijaitsevan Suvirannan päärakennuksen ja puutarhan tuntumaan.

Vielä 1950-luvun kartassa näkyy Suvirannasta emäntäkoululle ulottuva puutarhojen helminauha.

Kallio-Kuninkala

Kallio-Kuninkalan päärakennus on pienellä mäellä Järvenpääntien itäpuolella. Taloon liittyvä puutarha on pitäjänkartan mukaan ollut mäellä ja sen rinteillä. Aikanaan, kun poikien puutarhakoulu toimi alueella, taloon kuului tuhannen omanapuun hedelmätarha. Pitäjänkartan (1930-I) mukaan nykyisen Ristinummentien ja sen eteläpuolella olevan peltolohkon reunoilla on ollut puurivit. 1950-luvun kartan mukaan tämän puurivien rajaaman alueen sisällä on suuri puutarha.

Ainola

Jean Sibeliuksen v. 1904 rakennettu koti, Ainola, on mäellä Teriojan peltoaukean laidalla. Kansallisromanttisen huvilan ympärillä on parin hehtaarin laajuinen puistometsä, Kielo-mäki, jossa sijaitsee Jean ja Aino Sibeliuksen hautamuistomerkki. Talon lounaispuolella on terassoitu puutarha ja alhaalla peltotasanteella hedelmä- ja kukkatarha. Rouva Aino Sibelius oli innokas puutarhanhoitaja. Hän työskenteli päivittäin puutarhassaan, joka oli kuulu kauneudestaan. Ainola on ollut jo pitkään suosittu matkailukohde.

Ylhäällä: Näkymä Ainolaan Tuusulan Rantatieltä. Museovirasto.

Oikealla ylhäällä: Näkymä Ainolaan nykyiseltä Järvenpääntieltä. Pysäkin ja tien reunaan kasvanut puusto sulkee näkymää. Puista voisi jättää pari komeinta tulevaisuuden ikimännyiksi, ja muut olisi syytä raivata pois.

Oikealla: Ainolan puutarhan kukkakäytävä. Puutarha on entisöity muutama vuosi sitten maisema-arkkitehti Gretel Hemgårdin suunnitelmien mukaan.

Kotitalousopettajaopiston pysäköintialueen vieressä oleva Järvenpään kartanon vanha aitta on jäämässä puuston peittoon. Liian lähellä kasvava puusto lahottaa rakennuksen. Komea aitta saisi näkyä.

Aholan ympäristössä on tehty raivauksia. Männyn vieressä on kasvanut kookas koivu, joka on piiskannut männyn puolikkaaksi. Tämä pitäisi ottaa huomioon jo puiden kasvaessa.

Tuusulanjärven pohjoispään Natura-alue ulottuu aivan Taidetalon tuntumaan.

Tuusulanjärven pohjoispää

Rantapuistoon ja Vanhakylän Natura-alueisiin liittyvä alava maisema jatkuu Tuusulanjärven pohjoispäähän Taidetalon edustalle. Järven pohjoispäässä Natura-alue ulottuu aivan tonttien tuntumaan. Vanhankyläntien varrella sijaitseva taidetalo vaikuttaa kuusialtojen ympäröimänä luoksepääsemättömältä linnalta. Aidoilla on ilmeisesti eliminoitu tuulisuutta, sillä järven pohjoispään kapeikossa sijaitsevat tontit ovat tuulille erittäin alttiita.

Taidetalon vieressä on koirapuisto, jonka kohdalla maisema on säilynyt avoimena.

Taidetalon puutarha

Linnamaisesta vaikutelmasta voisi miljöömielikuvana myös hyötyä ”salaisen puutarhan” teemaa kehittämällä. Taidetalon ympäristöön voisi perustaa rakennuksen sisältöön liittyvän ympäristö- ja puutarhataiteen vetovoimakohteen. Samalla uusi kohde kruunaisi ja sitoisi yhteen sekä Tuusulanjärven molemmille rannoille levittäytyvän kulttuurimaiseman, kaupungin uudet rantapuistot ja Natura-alueen että Järvenpään ja Tuusulan Rantatien taiteilijoiden jalostaman kulttuurihistorian.

Näkymä Loutin kalliolta Tuusulanjärvelle 1920-luvulla. Järvenpään historiaa vanhoin valokuvin.

Järvenpään Taidetalo Tuusulanjärven pohjoispäässä.

Keravanjoen rantalaitumia Sipoontien eteläpuolella Mikonkorvessa. Joen ja sen sivuhaarojen törmä on laidunnettu, ja ne ovatkin paikallisesti arvokkaita perinnebiotooppeja. Laiduntamisen jäljet näkyvät myös Kylmäoan puronotkelmassa. Pellon säilyminen avoimena ja viljeltynä on kulttuurimaiseman kannalta tärkeää.

Keravanjoen kulttuurimaisema

Keravanjoen ja Kylmäoan joki- ja purolaaksot ovat maisemallisesti ja virkistyksen kannalta monipuolisia ja merkittäviä. Ne liittyvät laajempiin virkistys- ja kulttuurimaisema-alueisiin, jotka antavat näille ydinalueille lisäarvoa. Alueen arvokkaita kohteita ovat Mikonkorven pelto- ja laidunmaisemat, Kylmäoan jyrkkäpiirteinen laakso ja puronvarsiniiyt, Vanhan Paippistentien siltapaikka Keravanjoen varressa, Lemmenlaakson luonnonsuojelualue, Kaitarannan tilakeskus ja sitä ympäröivät pellot sekä Haarajoen kartano ja viljelymaisema. Mikonkorven laitumet Sipoontien molemmin puolin on luokiteltu arvokkaaksi perinnebiotoopiksi. Alueella ovat mm. sarkaojat säilyneet. Perinnemaisemainventoinnin mukaan Sipoontien pohjoispuolella oleva alue on suurelta osin pensoittunut. Pensaita tulisi poistaa ja koko aluetta laiduntaa ilman eläimille tuotavaa lisäravintoa, jolloin alueen arkojen kasvien säilyminen voitaisiin turvata. Lisäravinteiden antaminen aiheuttaa tyypillisäyksen, jonka seurauksena typensuosijakasvit syrjäyttävät aremmat lajit.

Haarajoen kartanon päärakennuksen ympärillä on vanhaa puistoa. Sisäänkäynnin edustalla on tyypillinen rondelli. Joen puolella on pohjoistuulilta suojaava kuusiaidanne, ja sen suojassa on ollut hedelmätarha, josta ei tosin enää ole mitään jäljellä. Jokirannassa näkyy 1950-luvun kartassa rakennus. Nykyisin kartanon puutarha on rappeutunut ja se vaatisikin laajempaa kunnostusta.

Keravanjoen mylly ympäristöineen on kulttuurimaisemaa. Lemmenlaakson luonnonsuojelualue ulottuu myllyn alapuolelle.

Haarajoen kartano pihan puolelta.

Kaitaranta Keravanjokilaaksossa. Tilakeskus ja sitä ympäröivä avoin peltomaisema luovat vaihtelua Vanhan Lahdentien varteen.

Haarajoen kartanon puutarha kaipaa kohentamista. Puutarhaa näkyy myös sivun 18 kuvassa.

Nummenkylä

Nummenkylän raitti rakennuksineen edustaa Järvenpäässä kylämäistä kulttuuriympäristöä. Raitin varrella on mm. vanha venäläisaikainen varuskunta, joka on toiminut vanhilana. Vanhan valtatie pohjoispuolella on urheilukenttä ja sen lähellä avoin niittyalue, kyläniitty, joka on verrattavissa englantilaisten kylien "Village Green" -käsitteeseen.

Se on maisemallisesti ja kyläkuvan kannalta arvokas. Taus-tan mäntymetsä muodostaa voimakkaan maisemaelemen-tin ja korostaa kuivaa soraharjua.

Nummenkylän harjulla on Järvenpään ja Tuusulan rajalla vanha sorakuoppa, joka on nykyisin täyttöalueena. Sora-

Nummenkylä on loivamuotoisen hiekkaharjun laella. Kylän keskellä on kaunis, avoin kyläniitty.

Nummenkylän vanhaa kasarmialuetta, joka on viimeksi toiminut vankilana.

Vanhan valtatie tasauksen liiallinen nousu on uhka tien varren rakennuksille.

Hautausmaa

kuopan täyttäminen puhtailla maamassoilla ja istuttaminen männiköksi palauttaa paikan luontevaksi osaksi harjuse-lännettä, joka kehystää pohjoispuolella avautuvaa kulttuurimaisemaa.

Nummenkylänharjun eteläpäässä oleva Järvenpään hautausmaa korostaa komeaa harjumaisemaa ja sen ikimännikköä. Hautausmaan ja sen taustametsän vaikuttavat männyt näkyvät Kaukotien päätteenä. Metsäinen mäki on eräs Järvenpään maamerkeistä.

Rautatieaseman puistikkoo. Paikalla on ennen ollut asemapäällikön asuintalo.

Purolan seisakkeen pohjoispuolinen pelto on kasvamassa umpeen, ja ratavarren komea maamerkki, vanha muuntaja, jäämässä näkymättömiin.

Ratavarren kulttuurimaisema

Järvenpään rautatieasema on valtakunnallisesti arvokas rakennus. Aseman vieressä on VR:n perinteeseen kuuluva asemapuisto, joka on aikaisemmin ollut äärimmäisen huolellisesti hoidettu kantattuine hiekkakäytävineen ja tasaisine nurmikoineen. Aseman vieressä radan molemmin puolin on ollut VR:n asuinrakennuksia. Mm. nykyisen asemapuiston korkeimmalla harjanteella on sijainnut asemapäällikön asuinrakennus. Rakennukset on purettu, mutta pihojen jalopuita on yhä jäljellä radan itäpuolen kulttuuripuistossa.

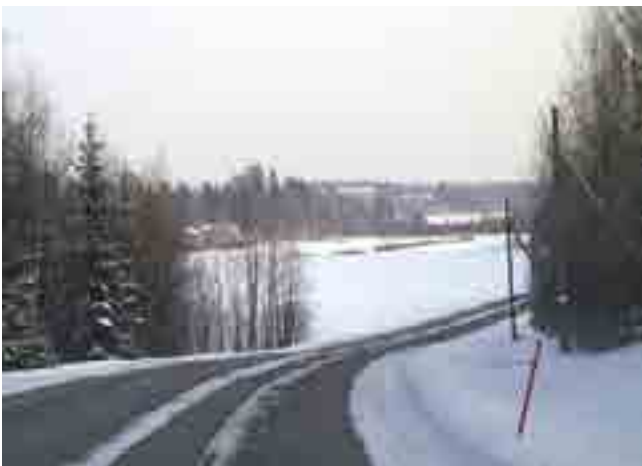
Purolan entisen seisakkeen pohjoispuolella avautuu kulttuurimaisema, joka on pääosin Tuusulan kunnan puolella. Järvenpään pohjoisimpien mäkien reunoilla on kuitenkin vanhaa asutusta ja pikku huviloita, jotka antavat alueelle luonnetta. Pienipiirteiset peltolaaksot ja ratavarren vanhat ”kyläniityt” ovat osittain kasvamassa umpeen. Alueen viihtyisyyden ja maiseman kannalta olisi tärkeää säilyttää pelto viljelyksessä ja hoitaa ratavarren ympäristöä. Vanhan pellon reunalla on Keski-Uudellemaalle tyypillinen muuntajarakennus, joka ennen pellon umpeen kasvamista oli junalla kulkijalle eräs maamerkki. Muuntajan ympäristö sopisi hyvin esim. talkookohteeksi, sillä vesakon raivaus ja niitto olisivat kiireellisimmät toimenpiteet.

Purolan muuntaja. Ympäristö kaipaa raivaamista.

Eriksnäsin laakso Vanhankyläntieltä pohjoiseen.

Eriksnäsinlaakso

Eriksnäsinlaakso on kapea ja jyrkkäpiirteinen, mieleenpainuva laaksomuoto. Se on säilynyt viljelyksessä. Laakson säilyminen avoimena onkin erittäin tärkeää kaupunginosien hahmottuvuuden, maiseman ja viheralueiden kannalta. Laakson suu Tuusulanjärven pohjoispäässä on kuitenkin kasvamassa umpeen, sillä vanha pelto jäi pois käytöstä, kun sille läjitettiin järven pohjukan ruoppausmassoja.

Tien ja rannan välisen alueen hoitaminen laiduntamalla olisi maiseman kannalta oivallinen keino saada alue väljemmäksi ja läpinäkyvämmäksi. Vanhankylän tallin hevoslaitumia voitaisiin sijoittaa myös tälle alueelle. Ennen laiduneläinten tuomista olisi aluetta kuitenkin raivattava ihmisvoimin. Pääpuulajiksi sopisi esimerkiksi alueelle luontainen hieskoi-vu ja rantavyöhykkeessä tervaleppä. Koivun valkeat rungot korostavat läpinäkyvyyttä ja valoisuutta. Koska laakson suu kuuluu Natura-alueeseen, on alueen hoitosuunnitelma tehtävä niin, että luonnon arvot otetaan huomioon.

Vasemmalla ylhäällä Eriksnäsin tila, jonka pellot ovat säilyneet viljeltynä kulttuurimaisemana.

Alla Peltolaakso Tuusulanjärven suuntaan. Eriksnäsin tietä pitkin saapuminen kaupunkiin on komea. Talvellakin rannan kasvillisuusvyöhyke sulkee maisematilan. Rantavyöhykkeen laiduntaminen olisi sopiva maisemanhoitokeino.

Seutulan kartanon mäki. Tasanteella vanha päärakennuksen paikka. Vanhaa puutarhakasvillisuutta on vielä jäljellä, mm. etualalla alasleikattu pensasaita, joka on rajannut puutarhan pellostä.

Loutinojan varsi, Seutulan kartanon mäki

Loutinojan varsi kuuluu Tuusulanjärven suuntaiseen päälaaksoon. Kaupungin keskustassa puro on paikoin enää vain uomana jäljellä. Radan itäpuolella purolaakso jatkuu ensin rata-alueen reunassa ja Wärtsiläkadun liittymän pohjoispuolella laajempina puistona. Avoin laaksopuisto on maisemassa erittäin merkittävä, sillä se on ainoa jäljellä oleva päämurroslaakson avoin tila. Puistossa on pieniä keinotekoisia maastonmuotoja, jotka hieman häiritsevät sen ilmettä.

Seutulan kartanomäki on Loutinojan laaksopuiston vieressä. Kartano talousrakennuksineen ja puutarhoineen rakennettiin mäelle 1900-luvun alussa, ja purettiin 1970-luvulla ja 80-luvun alussa. Rakennusten paikat ovat edelleenkin havaittavissa. Puutarhakasvillisuutta, mm. kuusamapensaita, päärakennukselle johtanut puurivi sekä puutarhaa etelässä rajannut pensasaita ovat myös jäljellä.

Kartanon mäki on puistoa. Puiston kohennuksessa voitaisiin kartanon vanhan puutarhan piirteitä ottaa esiin ja korostaa.

Loutinojan varressa radan itäpuolella ollut "Kuprikka" 1940-luvulla.

Loutinojan purolaakso ja puisto.

Näkymä Isokydön peltoaukealle.

Isokytö

Isokydön peltoaukea on nykyisin saareke laajentuneen kaupungin keskellä. Peltoalueelta on suora yhteys Kiljuva-nummen ja edelleen moottoritien ylikulkusillan kautta Lemmenlaakson ja Keravanjokilaakson alueille. Peltoaukean säilyminen viljelyksessä on tärkeää kaupungin viher- ja virkistysaluerakenteen kannalta. Jo nyt alue toimii käytännössä kaupunkilaisten virkistyskehtona. Siitä on jatkossa mahdollista kehittää Helsingin kaupungin omistuksessa olevan Haltialan tilan tyyppinen virkistyskeskus. Tässä kokonaisuudessa suorat yhteydet viereisille metsäalueille ovat tärkeitä.

Kylmäojanlaakso

Isokydön peltoaukeaa halkoo Kylmäoja-niminen puro. Sen rantavyöhykkeet ovat kasvillisuudeltaan monipuolisia ja maisemallisesti kauniita. Puron rantoja on ilmeisesti laidunnettu.

Puron varrella on padottu lampi, joka lisää alueen luonto- ja maisema-arvoja. Terholan mäen itäpuolella puolaakso on kapea ja jyrkkä, mikä tekee Saukonkadun varren tonteista ja näkymistä komeita.

MUINAISMUISTOALUEET JA -KOhteet MAISEMASSA

Museovirastolta saadun tiedon mukaan Järvenpäässä on kolme esihistoriallista kohdetta.

Eriksnäslintien varrella selänteen metsäisessä rinteessä noin 800 metriä Eriksnäsin talosta kaakkoon on ajoittamattomia röykkiöitä, joiden halkaisija on keskimäärin noin 1,5 metriä.

Lemmenlaaksossa myllypadosta noin 460 metriä etelälounaaseen Keravanjoen niemellä entisellä pellolla on röykkiö, jossa kiviä oli inventointiajankohdasta (v. 1965) jäljellä noin 2 x 3 metrin laajuisella alueella.

Kolmas muinaisjäännösröykkiö sijaitsee noin 290 metriä myllypadosta eteläkaakkoon. Inventointihetkellä röykkiön itäpuolella oli sorakuopan reuna noin 40 metrin päässä.

Muinaisjäännösten inventointi on Järvenpäässä tehty viimeksi vuonna 1965, joten sitä ei voi enää pitää luotettavana. Kaupungin tarkoituksena on teettää inventointi vuoden 2001 aikana. Inventoinnin yhteydessä vanhojen kohteiden kunto voidaan tarkistaa. Myös uusien muinaisjäännösten löytyminen on mahdollista.

VANHAT TIET

Vanhankyläntie

Vanhankyläntie kulkee pieniä oikaisuja ja tasauksen muutoksia lukuunottamatta entisellä linjallaan. Tieltä avautuu kauniita näkymiä etenkin Kaakkolan ja Vanhankylän kohdalla. Tien varren maisema vaatisi raivaushoitoa mm. Mäyräojan ja Eriksnäsinöjan ympäristössä. Luonteva hoitotapa olisi ratsastustalleihin liittyvien hevoslaidunten laajentaminen umpeenkasvaville entisille pelloille ja niityille. Vanhankyläntien varrella kasvaa komea ikimänty. Sitä kannattaa varjella. Ympärilie nousevaa lehtipuustoa on raivattava, sillä varjostava puusto tukahduttaa männyn ja saa sen karsimaan komeita, valossa kehittyneitä oksiaan.

Tuusulan rantatie/Järvenpääntie-Sibeliuksenkatu-Pajalantie-Vanha valtatie

Tuusulan Rantatie-Vanha valtatie on hyvin vanha tie, joka on merkitty maantiekse jo 1680-luvulla, mutta se on ilmeisesti syntynyt jo useita vuosisatoja aikaisemmin. Tien varrella on ollut Kyrölän kestikievari, joka on sijainnut emäntäkoulun alueella. Petri Hiltusen selvityksen mukaan rantatiellä on ollut Järvenpään keskustassa toinen sivutie, joka saattaa olla Klingiuksen kartassa näkyvää talvitietä noudatettava linja. Tämä tie on suunnilleen nykyisen Postikadun paikkeilla. Tie näkyy myös vuoden 1904 kartassa.

Järvenpään nopeasti muuttuneen kaupunkikuvan seasta tietä on paikoin vaikea hahmottaa. Eteläosassa nykyinen Järvenpääntie peittää tien paikoin, mutta jonkin verran tielinjaa on säilynyt kevyen liikenteen väylänä (mm. Aholan kohdalla). Tervanokassa tielinja on edelleen jäljellä. Sibeliuksenkatu noudattaa vanhaa tietä, samoin Pajalantien eteläosa. Pajalantien pohjoispuolella vanha tie jatkuu kevyen liikenteen väylänä. Nummenkylän Vanha valtatie on samaa tielinjaa.

Vanhan tielinjan tekeminen yhtenäisemmäksi, paremmin havaittavaksi ja joustavasti etenkin kevyelle liikenteelle kuljettavaksi olisi tärkeää.

Sipoontie

Järvenpään vanhalta kylätontilta Sipoon suuntaan lähteneen tien pohja on Kylmäoan eteläpuolella kulkenut nykyisen Sipoontien linjoilla. Myös tien alkuosa Järvenpään kylätontin itäpuolella on noudatellut nykyisen Sipoontien linjaa. Vaikka Sipoontien ilme ei nykyisin viittaa tien vanhaan ikään, se on kuitenkin pääpiirteissään entisellä paikallaan.

Viereinen sivu:

Ylhäällä ote Uttamaata ja Hämettä kuvaavasta kartasta vuodelta 1696. Kartalla näkyy Hämeeseen Nukarin kautta johtava tie. Järvenpään alueella on mainittu Vanhankylän ja Träskändan kartanot. Faksimile-painos kuvattu Tuusulan rantatien varrella Lavin talossa.

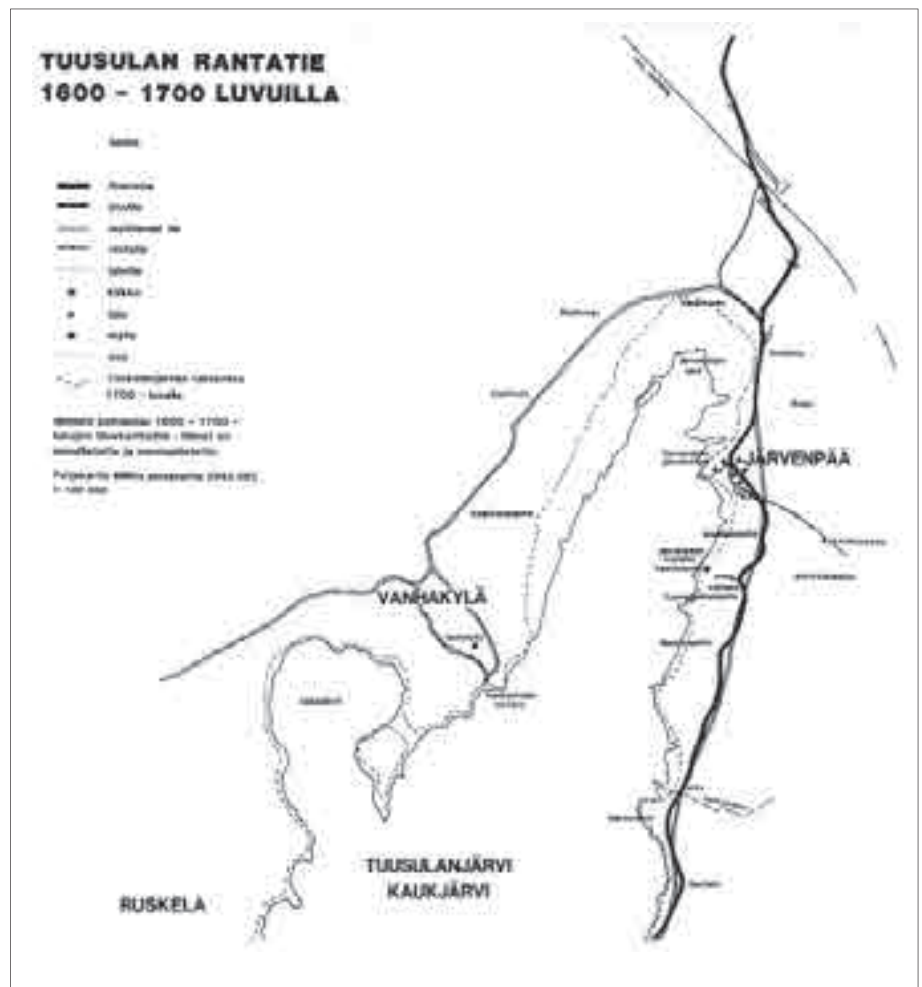
Keskellä näkymä asemanmäeltä Sibeliuskadulle 1920-luvulla. Järvenpään historiaa vanhoihin valokuvin.

Alhaalla vanhoja puita Pajalantien eli vanhan maantien varrella. Ikihongat osoittavat linjan olleen samoilla sijoilla jo kauan.

Tämä sivu:

Oikealla Tuusulan vanhan rantatien linjaus Järvenpään alueella. Järvenpään keskustassa näkyy tien sivuhaara. Petri Hiltunen: Tuusulan rantatie Ruotsin vallan aikana.

Alhaalla näkymä Tuusulan vanhalle rantatielle Aholan kohdalta. Tien varsi on pusikoitunut ja kaipaisi pikaista hoitoa. Sekä vanha että uusi tie ovat penkalla ja saavat paikan näyttämään luonnottomalta.

Vanha huvila Loutin kalliolla

Kaupunkirakenteen ja maiseman kohtaaminen

Järvenpäässä maisemallisesti miellyttäviä kaupunkirakenteen ja kulttuurimaiseman kohtaamisia on useita. Keskustan eteläreunalla Sibeliuksenväylän ja radan varrella kaupungin reuna rajautuu muurimaisen selkeänä. Pitkät näkymät avautuvat Maatalousoppilaitoksen komeiden rakennusten ja avoimien peltojen yli Tuusulanjärven suuntaan. Vanhassakylässä kaupunki- ja maisemarakenne lomittuvat miellyttävästi toisiinsa. Eriksnäsin laaksossa maiseman ja kaupungin kohtaamisessa on komeaa draamaa. Isokydön alue on toiminnallisesti ja virkistystyksen kannalta merkittävä viheralue, joka näkyy yllättävän monesta eri suunnasta, ja toimii siten monen asuinalueen visuaalisena maisemana.

Maisemallisesti miellyttävät asuinalueet

Kinnari

Kinnarin Torpantien varrella on useita vanhoja huviloita. Mäen rinteille vanhan tien varteen rakennetut huvilat, joiden joukossa on sekä ns. tataarihuviloita että Terijoelta Järvenpäähän siirrettyjä, antavat laajemminkin alueen maisemalle luonnetta. Niiden kautta voi myös hahmottaa Järvenpään rakentumisen historiaa: mäen rinteiden parhaat

paikat on rakennettu ensin. Huviloilla on kauniit vanhat puutarhat.

Loutti ja Saunakallio

Loutin ja Saunakallion alueilla on vastaavia vanhoja huvilaympäristöjä kuin Kinnarissakin. Harjutie, Harjulan vanha koulu ja viereinen sininen huvila muodostavat omaleimaisen ympäristön. Merkillepantavia ovat tontteja reunustavat, huolellisesti hoidetut kuusiaidat.

Tanhuniitty

Tanhuniitty on 1970-luvulla rakennettu puutaloalue. Tiivis, perinteisen suomalaisen puukaupungin mittakaava, kapeat jalankulkuraitit ja omat pihapuutarhat luovat alueelle miellyttävän ympäristön.

Sotakylä

Sotakylä on rakennettu nimensä mukaan sodan jälkeen. Alkuperäiset rakennukset ovat talkootöillä pystytettyjä yksikerroksisia taloja. Voimakasmuotoinen mäki ja viersä virtaava Keravanjoki tekevät etenkin Hirvikadun itäosasta mieleenpainuvan.

Saukonkatu

Satumetsän Saukonkatu on voimakkaan muotoisten Terholan metsäselänteen ja Kylmäojan laakson kupeeseen maaston muotojen mukaan rakentunut rauhallinen, eris-

Tanhuniityn Katrillipolku.

tyneenkin oloinen alue. Alueen kaakkoiskärjessä on Tyyni Tuulion huvila, ja keskivaiheilla Erik Bergmanin ja Solveig von Schulzin piilopirtti.

Purola-Purolantie

Purolan vanhan seisakkeen ympäristössä ja Purolantien varrella on joitakin kauniita huviloita, reheviä metsiköitä ja pieniä, Tuusulan laajempaan viljelymaisemaan avautuvia peltolaaksoja, jotka muodostavat miellyttävän vaihteluvyöhykkeen Järvenpään keskustarakentamisen ja maaseudun välille. Alue vaatisi jonkin verran hoitoa, sillä Purolan seisakkeen ympäristö ja pikku pellot ovat pusikoitumassa.

Vieressä esimerkki Loutin asuinalueen huolellisesti hoidetuista kuusiainoista.

Alla Tanhuniityn asuinalueen reunaa Puistotien suuntaan.

Järvenpään pohjoisrajalla oleva metsävyöhyke on arvokasta virkistysaluetta, tuulensuojavyöhykettä ja lisäksi kaupungin pohjoispuolella olevan kulttuurimaiseman reuna.

Maisemallisesti arvokkaat metsäalueet

Maisemallisesti arvokkaita, suurehkoja yhtenäisiä metsäalueita ovat Manninmetsä, moottoritien varren metsät (Satumetsä-Terhola sekä Kiljuvanummi) ja Lemmenlaakson metsät. Wärtsilän pohjoispuolella oleva Purolantien-Nummenkylän metsä ja Pihtikallio sekä siitä länteen jatkuva metsäalue ovat arvokkaita sekä virkistyskannalta että kulttuurimaiseman reunametsinä ja kaupungin suojametsinä pohjoisen tuulia vastaan.

Kaupungin tasarakeisuuden ja vaikean suunnistamisen kannalta kaikki kaupungin sisäiset, korkeampia mäkiä peittävät metsät ovat sekä arvokkaita maamerkkejä että pieniä virkistys- ja luonnonalueita riippumatta siitä ovatko ne viher- vai tonttialuetta. Nämä metsiköt olisi jätettävä rakentamisen ulkopuolelle. Merkittävimpiä näistä ovat kaupungin keskustarakennetta kehystävät Loutin, Seutulan ja Rampakan metsiköt, ortodoksisen kirkon takametsikkö eli Marianpuisto sekä Terholantien metsäharjanteet.

Keskellä: Keravanjokivarren kuusivaltaista lehtometsää. Metsä muodostaa selkeän rajan avoimeen maisemaan.

Vieressä: Lemmenlaakson harjumaastossa on vanhan portin viereen kaivettuja ajoesteitä. Arvoalueella tällaiset kaivannot olisi syytä peittää.

Taajamarakenteen tasaraakeisuus ja samankaltaisuus tekee siitä vaikeasti suunnistettavan. Pienetkin maastonmuodot ja metsäiset selänteet ovat siksi tärkeitä. Kuva Jäähallin edustalta koulukeskuksen suuntaan. Taustalla ortodoksinen kirkko ja sen vieressä oleva metsäinen mäki.

MAISEMALLISET ONGELMAT

Kaupunkirakenteen samankaltaisuus

Järvenpään maisemassa on melko vähän varsinaisia ongelma-kohteita. Ongelmallisena seikkana voi pitää sitä, että taajamarakenteen sisällä maiseman hahmoa on monin paikoin enää vaikea havaita maisemarakenteen homogeenisyyden, rakentamisen, ja entisille pelloille kasvaneen puuston johdosta. Tämän vuoksi pääteille, asuntoalueille ja etenkin viherverkostolle tulisikin kehittää oma, toisista alueista eroava ilme. Viheralueiden rakentaminen ja hoito on tulevaisuudessa yhä tärkeämpi kaupungin viihtyisyyttä lisäävä keino, jota myös asukkaat arvostavat.

Kunkin osa-alueen ja kohteen ongelmatekijöitä on esitelty aluekuvausten yhteydessä.

Viheralueiden umpeenkasvu ja sirpaleisuus

Samankaltaisuutta lisää kulttuurimaiseman rapistuminen hitaan umpeenkasvun seurauksena. Umppeenkasvua näkyy sekä Tuusulanjärven rannoilla että asuntoalueiden lomassa entisillä pelloilla, jotka nykyisin ovat viheralueita. Järvenpääntieltä ja Rantatien pohjoispäästä ei enää juurikaan näy järvelle. Järvinäkymät kasvavat umpeen myös Vanhankyläntien puolella. Myös kaupunkialueen sisäiset vapaa-alueet, reunakaupungin viheralueet, meluvallit yms. ovat kasvamassa umpeen, kun niiden hoitoon ei ole resursseja.

Etenkin Järvenpään keskustassa ja sitä ympäröivillä asuinalueilla viheralueita on vähän, ja ne ovat sirpaleisia. Yhtenäinen viheralueiden verkosto puuttuu. Kaupunkilaisten viihtyisyyttä lisääviä rakennettuja puistoja on vähän.

Miellyttäväksi, vihreäksi alueeksi voidaan kokea myös puutarhamainen asutusalue, joka on yksityisten tontinomistajien hoidossa. Tästä huolimatta kaupungin julkisten alueiden kuten katujen, aukoiden, puistojen ja viheralueiden rakentamisen ja hoidon resursseja tulisi määrätietoisesti lisätä samaan tahtiin kuin kaupungin asukasmäärä ja rakennetut alueet lisääntyvät.

Tuusulanjärven rehevöityminen ja rantojen umpeenkasvu

Voimakkaan rehevöitymisen vuoksi Tuusulanjärven virkistysarvo on laskenut. Järven pohjoispää on laajalta alueelta hetteinen ja ruovikkoinen, ja järven pohjoispäässä on linnustonsuojelun kannalta merkittävä Natura-alue, mutta samalla alue on talviaikaa lukuunottamatta kaupunkilaisten ulottumattomissa. Kaupungin puoleista rantaa on täytetty Westermarckin aukion ja Rantapuiston alueelta, osin maisemallisesta näkökulmasta tarkastellen jo liiankin pitkälle järveen. Puiston puusto tulee kasvaessaan sulkemaan näkymiä järvelle. Rantapuistossa on myös käytetty jonkin verran kulttuuri- ja laaksomaisemalle vierasta puulajistoa.

Yllä: Vaahteratie entisen venäläisen vanhainkoti Betanian kohdalla. Tien tasaus on liian korkealla. Piha-aita ja portti ovat jo jääneet "tien sisään".

Vesistöjen virkistysarvo on erittäin merkittävä, ja siksi myös Keravanjoen ja sen sivupurojen maisemallisia ja virkistykseen liittyviä arvoja on säilytettävä ja hoidettava.

Vanhoiden teiden tasaus

Arvokkaat kulttuuriympäristöt ovat usein vanhojen teiden varsilla. Ongelmia syntyy silloin, kun tien korjausten yhteydessä tasausta jatkuvasti nostetaan, ja vieressä olevat rakennukset ja pihat jäävät tien alapuolelle. Pahimmillaan tämän seurauksena voi olla rakennuksen tuhoutuminen. Tällaisia tilanteita on esim. Nummenkylässä, Tuusulan vanhan rantatien, Pajalantien, Vaahteratien ja Sibeliuksenkadun varrella.

Sorakuopat

Järvenpäässä harjualueet ovat harvinaisia ja maisemallisesti arvokkaita. Niilläkin on sorakuoppia. Maiseman ja virkistykseen kannalta haitallisimmat sorakuopat ovat Kiljuva-
nummella ja Lemmenlaaksossa Pelkohaudan-Kuusiniemen alueilla.

Kaatopaikan mäki

Manninmetsän virkistysalueen sisällä on Puolmatkan yhdyskuntajätteen kaatopaikka, jota ollaan lopettamassa. Puhtaiden maamassojen läjittäminen jatkuu kaatopaikan viereen. Lopputuloksena on noin 30 metriä korkea mäki, joka avoimena, niitty-pintaisena laskettelu-, kelkkailu-, ulkoilu- ja näköalapaikkana voi tarjota virkistysalueelle arvokkaita lisätoimintoja.

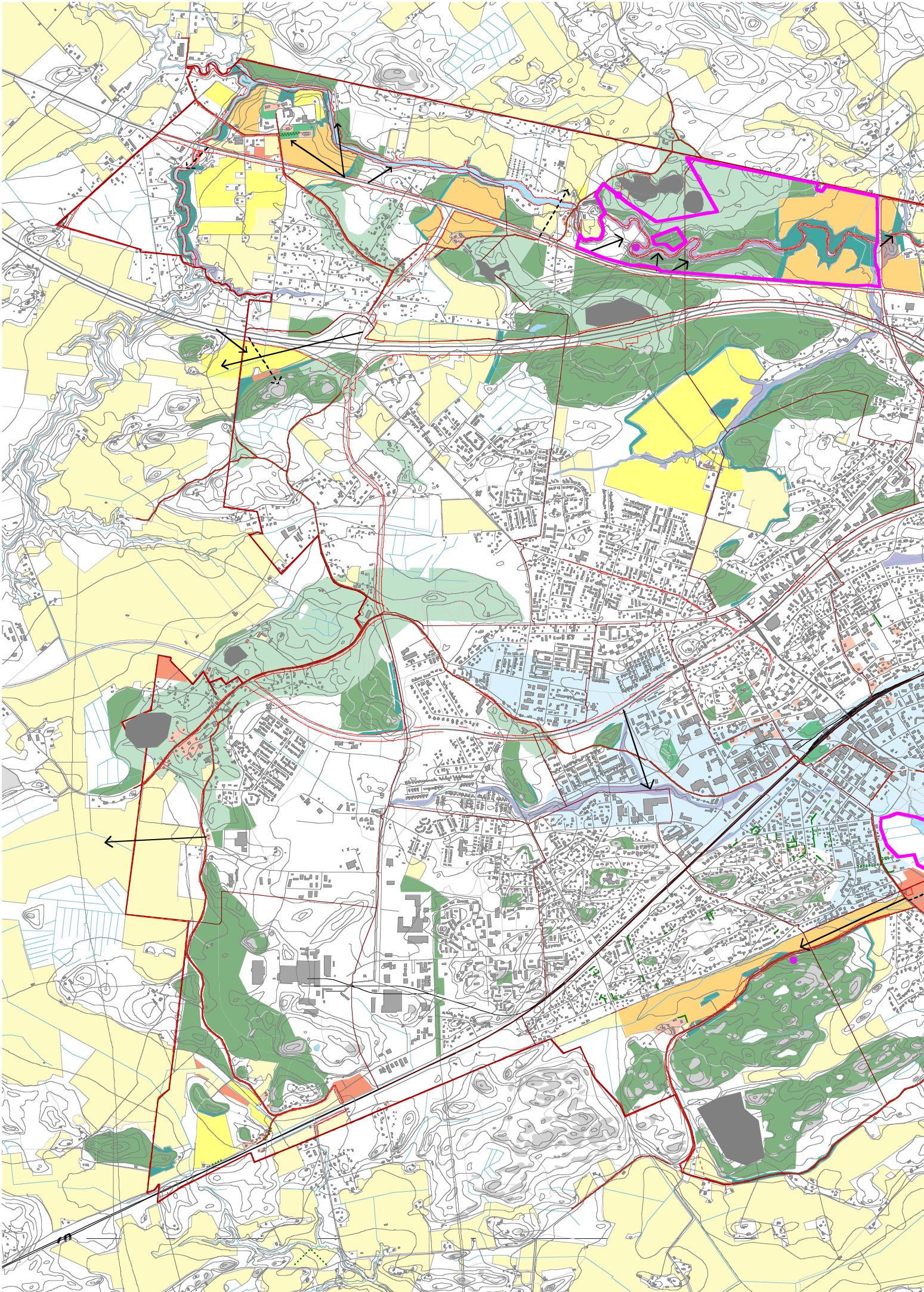
Vanhankylän kartanon päärakennus on rinteessä. Ylärinteen puolella sokkeli on erittäin matala. Tie on talon lattiaa korkeammalla. Tieltä valuvien vesien ohjaaminen on hoidettava, jotta rakennus säilyy kunnossa.

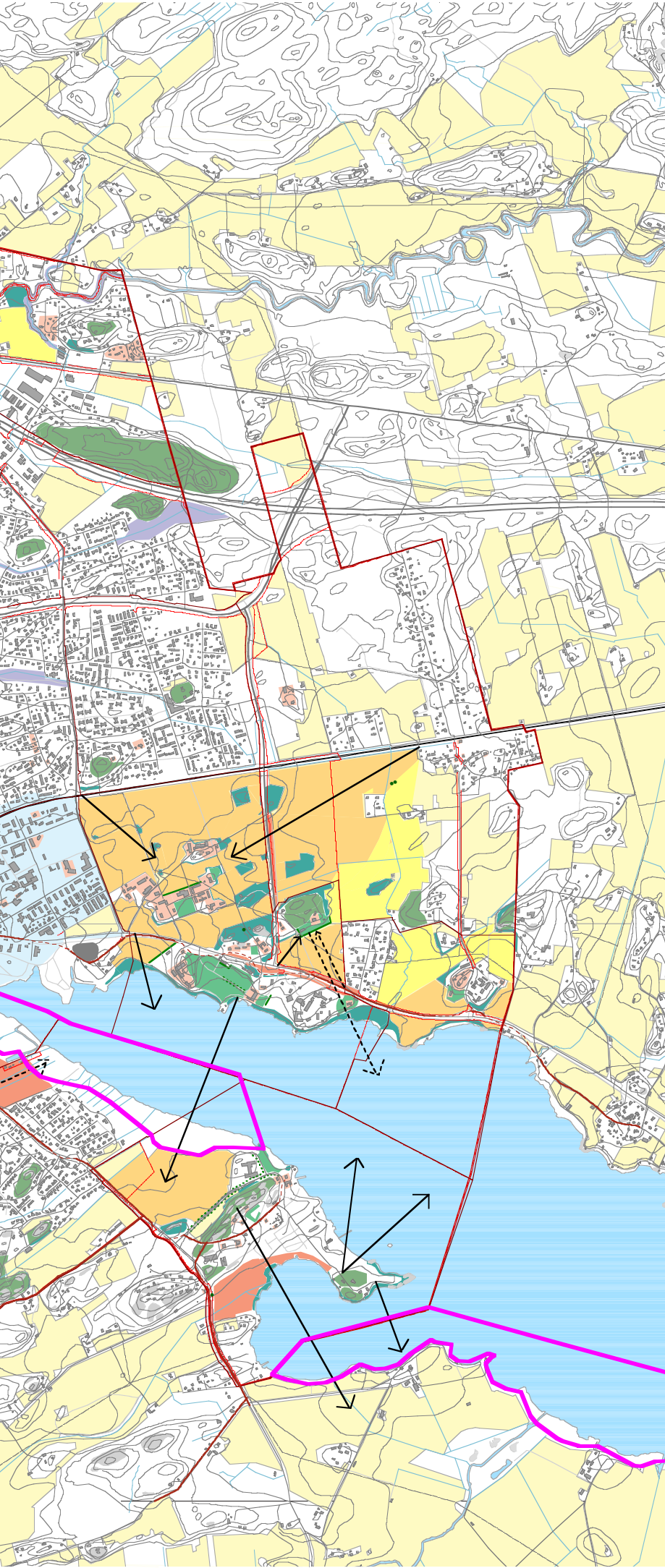

Eräs kulttuurimaiseman ongelmista on umpeenkasvu. Terveysaseman lähellä olevan ratsastustallin laitumia voitaisiin laajentaa, ja Tuusulanjärven rantapellot Vanhankyläntien varrella voitaisiin hoitaa laiduntaen.

Lemmenlaakson luonnonsuojelualueen vieressä on suuri sorakuoppa. Lemmenlaakson poikki kulkee sähkölinja, ja alueen vieressä on puhelinmastot.

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Järvenpään kaupungin raja
- Kaupunginosan raja
- Tärkeä näkömäsuunta
- Umpeenkasvanut näkömäsuunta
- Vanha tie
- Vanha tie, kadonnut osuus
- Muinaismuisto, (Museovirasto, tieto epävirallinen puutteellisen inventoinnin vuoksi)
- Natura-alue
- Arvokas avoin viljelymaisema / erittäin arvokas, luokka I
- Arvokas avoin viljelymaisema / arvokas, luokka II
- Arvokas metsäalue
- Arvokas saareke, reunavyöhyke tms.
- Arvokas pienvesistö; purouma ja sitä reunustava kasvillisuus
- Arvokas yksittäispuu
- Arvokas puukujanne
- Arvokas kuusiaita tai leikattu pensasaidanne

Maisemallisesti arvokas rakennettu ympäristö

- Arvokas vanha puutarha tai puisto
- Arvokas perinnemaisema
- Maisemallisesti arvokas harjualet
- Kaupunkirakenteen osa, joka on vanhalla alavalla viljelyalueella.
- Maisemallinen ongelma-alue
- Umpeenkasvava alue

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Maiseman arvot ja ongelmat

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

MAISEMAN HOITOTAVOITTEET

Maiseman hoidon tavoitteet on yleensä selostettu erikseen kunkin osa-alueen yhteydessä. Tässä kappaleessa käsitellään asuntoalueita ja pääkatuja.

Asuntoalueet

Järvenpään vanhat kauniit huvila-alueet sijoittuivat aluksi metsäisten mäkien rinteille hyvälle maapohjalle. Myöhemmin rakentaminen levisi myös savikoille, joka on viljavaa puutarhamaata. Uusimmat asutusalueet ovatkin sijoittuneet pääosin Isonkydön, Pietilän ja Kyrölän vanhoille peltotasanteille. Pientalotontit ovat olleet suhteellisen väljiä ja puutarhamaisia. Asutuksen tiivistämisen ja kaavoitustavoitteiden muuttumisen myötä tonttikoosta on tingitty, jolloin tiiviimmillä alueilla puutarhalle ei enää ole jäänyt tilaa. Kiinnostus puutarhanhoitoa kohtaan ei 1970-80-luvuilla myöskään ollut niin laajaa kuin nykyisin.

Järvenpäässä on pitkään keskusteltu englantilaistyyppisen puutarhakaupunkialueen perustamisesta. Sellainen sopisi erityisen hyvin juuri Järvenpäähän, sillä puutarhakaupunki soveltuisi hyvin savikkoalueelle ja antaisi samalla miellyttävää luonnetta sekä itse asuinalueelle että koko kaupungille. Kaupungin uudet asuinalueet voitaisiin kaikki kaavoittaa tämän periaatteen mukaan. Tyyliin kuuluvat tiivis, pinta-alaa tuhlailematon, usein kaksikerroksinen rakentaminen, jolloin itse asialle, pihalle ja puutarhalle jää riittävästi tilaa, julkisten alueiden puutarhamainen luonne, mm. puurivit pääkatujen varsilla, kujanteiden eri puulajit, aukiot kaupunkirakennetta selkeyttämässä sekä rakennetut puistot. Julkinen tila muuttuu portaittain yksityiseksi. Rakennettu katu vaihtuu näyttäväksi etupihaksi, ja talon suojassa on rauhallinen oma piha. Toteutus onnistuu sekä laajempina kokonaisuuksina että hartiapankkirakentamisena. Puutarhakaupungin kehittämiseen kuuluu myös kaupungin nykyisten viheralueiden kunnostaminen. Jonkin olemassaolevan alueen perusparantamista voitaisiin myös tutkia puutarhakaupunkinäkökulmasta.

Kauniisti leikattujen, samettimaisten kuusiaitojen runsaus kiinnittää huomiota Loutin, Saunakallion, Keskustan ja Kinarin alueilla. Ne ovat Tuusulanjärven kulttuurimaiseman piirre, jota on pidetty yllä myös Järvenpäässä. Paikoin näkee uusia, vasta istutettuja aitoja. Kuusiaitojen ohella Järvenpäässä on runsaasti myös perinteisiä leikattuja pensasaitoja. Vanhat, ylikasvaneet kuusiaidat tarvitsisivat uusimista, ja joissakin tilanteissa risuuntuneita aitoja pystytään huolellisella hoidolla elvyttämään. Aitojen asianmukainen hoito vaatii tontinomistajille suunnattua neuvontaa.

Leikatut pensasaidat rajaavat pihan tehokkaasti ja samalla pehmeästi. Kuusiaidat antavat hyvän suojan ja eristyksen sekä kesällä että talvella ja ovat siksi suositeltavia myös pientaloalueilla. Erityisen hyvin ne sopivat rajaamaan la-

jemman avoimen tilan reunalla olevaa rakennuspaikkaa. Leikatut aidat vaativat kuitenkin säännöllistä hoitoa, lehtiaidat leikkauksen pari kertaa kesässä, kuusiaita kerran vuodessa yleensä kevättalvella.

Tonttien kasvillisuuden järjestäminen on kaavassa olevia usein viitteellisiä ohjeita lukuunottamatta omistajan yksityisasiä. Pihan järjestelyistä ja käytettävästä kasvillisuudesta on annettu ohjeita ja suosituksia tämän raportin liitteessä.

Pääteiden erilaisen luonteen kehittäminen

Pohjoisväylä, "kaupunkikatu"

Pohjoisväylä halkaisee radan ohella koko kaupungin. Se on nykyään valtion maantie, mutta toiminnallisesti pääkatu, minkä pitäisi näkyä myös kadun ilmeessä. Katu kulkee paikoin pienessä, mutta väljässä maastoleikkauksessa, ja paikoin matalahkolla penkereellä. Kadun luonteeseen sopisi yhtenäinen, päästä päähän ulottuva puukujanne, joka heti moottoritien liittymän jälkeen osoittaisi keskustaan johtavan suunnan. Kujanteen puulajiksi voisi sopia vuorijalava tai kaupunkimainen lehmus, joita Pohjoisväylän reunalla jo onkin. Kadun varrella on riittävästi tilaa isokokoisuudeksi kehittyvälle puulle. Etäämmällä ajoradasta sijaitessaan se ei joutuisi alttiiksi kolhuillekaan, joista se saa helposti lahovikoja. Avo-ojat eivät sovi pääkadun varteen.

Vähänummentie, "maiseman poikkitie"

Vähänummentie kulkee maiseman vallitsevien muotojen poikki. Näiden muotojen korostaminen antaisi tielle sopivaa luonnetta. Länsipäässään tie on Wärtsilän suurimitakaavaisella teollisuus- ja työpaikka-alueella. Tien lähiympäristön istutuksissa voisi suosia suurikokoisia ja nopeakasvuista puulajeja kuten lehtikuusia ja douglaskuusia.

Vanha Lahdentie, "kulttuurimaisema ja luonto"

Vanhan Lahdentien varrella näkyvät Keravanjokilaakson kulttuurimaisema ja luonto parhaimmillaan. Järvenpään alueella tie jakautuu pääpiirteissään kolmeen jaksoon: eteläosan viljelymaisemaan (Mikonkorpi), keskiosan metsämaisemaan (Lemmenlaakso) ja pohjoisosan kulttuurimaisemaan (Kaitaranta ja sosiaalisairaala ympäristöineen). Tieltä avautuva maisema on jo nyt mielenkiintoinen, ja maisema-alueiden hoito etenkin sosiaalisairaalan edustan pensoittuvilla pelloilla parantaisi tienäkymiä.

Moottoritie, "metsätie"

Moottoritie on Järvenpään kohdalla selänteiden sisällä. Kaupungin läheisyys ei tielle näy, mikä ei tien käyttäjien kannalta ole hyvä. Ympäröivän taajamarakenteen näkymien ja selkeys tekevät suunnistamisen helpommaksi ja siten lisäävät liikenneturvallisuutta.

Moottoritien varteen sopivia taajamarakenteen toiminto-

ja ovat esimerkiksi teollisuus- ja työpaikka-alueet. Näkyvinä ne ovat merkittäviä sekä kaupungin että yrityksen oman imagon kannalta. Yleensä näille näkyville paikoille halutaan sijoittaa edustavimpia yrityksiä, esim. tietotekniikkayrityksiä tms., jotka mielellään osoittavat yrityskuvansa modernilla arkkitehtuurilla.

Poikkitie, “peltotie”

Poikkitie on rakennettu Tuusulanjärven itärannan viljelytasangon poikki moottoritien eteläiseen liittymään. Radan itäpuolella tie kulkee Pohjolan metsikön halki. Radan länsipuolella tieltä avautuu komeita näkymiä peltotasangoille ja niiden saarekkeiden rakennuksille ja metsiköille. Länsiosassa tien eteläpuolelle on istutettu kapealle kaistalle männikkö. Se sulkee maisematilan ja estää näkymät. Mänty ei ole myöskään savikolle sopiva puulaji, vaan kasvaa liian rehevässä maaperässä luonnottoman tiivisoksaiseksi.

Helsingintie, “keskustatie”

Helsingintie on sijaintinsa puolesta keskustakatu. Radan alituskohdassa katutila on kuitenkin irti ympäröivästä rakenteesta. Istutuksilla ja terassoinneilla vaikutelmaa ei ole juuri pystytty parantamaan. Paikan luonteeseen voisi sopia hyvin tiivis rakentaminen, pysäköintitalot, jolloin pysäköintiin käytetyt alueet vapautuisivat muuhun käyttöön, ajoyhteydet pysäköintitiloihin, liiketilat kadun tasossa, rakentaminen kadun yli, yms.

Sipoontie, “reuna”

Sipoontie on hyvin vanhalla linjalla. Nykyisin se on tiiviin kaupunkirakenteen raja. Tien varrella on kaupunkia reunustava poppelirivi. Poppeli sopii hyvin savitasangon reunalle ja kehystää komeasti kaupunkia. Lähempänä Tuusulanjärveä puulaji vaihtuu sirokasvuiseen mongolianvaahteraan. Kookas poppeli olisi sopinut kehystämään koko laajan peltotasangon ja korttelirakenteen reunaa Juholankadulle asti.

Sipoontien radan alitus on voimakas elementti katutilassa. Runsaat istutukset pehmentävät kallioon leikattua tietä, mutta samalla ne eristävät tien ympäristöstään. Vaikutelmaa ei juuri pysty korjaamaan, ja siksi alituksen lounaisnäjännöksessä avautuva avoin maisematila on erittäin merkittävä paikalle luonnetta ja ilmapuutusta antava tekijä.

Rata

Helsingistä pohjoiseen lähtevä päärata lienee matkustajamääriltään Järvenpään vilkasliikenteisin väylä. Ratavarren maisemat ovat parhaimmillaan Sipoontien eteläpuolella, missä avautuu peltojen yli näkymä Tuusulanjärven kulttuurimaisemaan ja maaseutuopiston korkeille keltamullatuille tuotantorakennuksille. Avoimen pellon yli pystyy myös aistimaan Tuusulanjärven, vaikka itse järvi ei näyäkään. Tämä komea näkymä on tunnettu maamerkki. Sekä pohjoisempaan että etelämpänä rata sukeltaa asutuksen ja puuston sisälle, eikä vastaavia avaria näkymiä enää ole.

Yleensä kiinteistöt kääntävät selkensä radan suuntaan. Järvenpäässäkin ratavarsi kaipaisi erityishuomiota. Ratapenkereet, VR:n hallintaan kuuluvat entisten seisakkeiden ym. levennykset ja tonttien reuna-alueet pusikoituvat, ja teollisuusalueet rajautuvat epämääräisesti radan suuntaan. Ratavarren maiseman hoitaminen olisi syytä ottaa erityisen kunnostusprojektin kohteeksi. Työhön pitäisi saada kaupungin ja VR:n lisäksi mukaan myös ratavarren yritykset.

Muut tiet

Tuusulan vanha rantatie/Järvenpääntie/Tervanokantie ja Vanhankyläntie ovat kauniita vanhoja teitä, joilta avautuu näkymiä kulttuurimaisemaan ja järvelle. Vanhankyläntien varrella on käytössä olevia laitumia ja komeita yksittäispuita. Teiden varret ovat paikoin pusikoituneet. Ne olisi syytä raivata järjestelmällisesti alkuun vuosittain ja tilanteen tasaannuttua parin vuoden välein.

Eriksnäsentien varsi on maaseutumaisemaa. Loutin ja Sauvakallion länsireuna näkyy kauniisti pellon yli. Maisema on tunnistettava ja mieleenpainuva ja helpottaa suunnistamista kaupungin alueella. Tien varsi olisi syytä jättää koskemattomaksi maalaismaisemaksi. Tätä piirrettä voisi korostaa jättämällä tien länsipuolelle mahdollisesti rakennettavan asuinalueen ja tien väliin riittävän syvän, eristävän metsävyöhykkeen.

Pajalantien/Vanhan valtatie varrella kulttuuriympäristön vaaliminen korostaa paikan historiaa ja tien ilmettä.

Isokydön alueella on kaksi vanhaa pääkatua, Isokydöntie ja Kytötie. Niiden varrella on vanhempaa rakentamista. Peltotasangolla olevat kadut näyttävät niin samanlaisilta, että paakatuja olisi syytä korostaa esim. istuttamalla niiden varrelle koivukujanteet, mikäli tila on puuriveille riittävä.

Helsingintie nykyisin. Tehokas rakentaminenkin tekisi kadun viihtyisämmäksi.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Järvenpään kaupungin raja
- Tärkeä näkömäsuunta
- Umpeenkasvanut näkömäsuunta
- Vanha tie
- Vanha tie, kadonnut osuus
- 50- luvun katuverkosto
- 50- luvun katuverkosto, hävinnyt osuus
- Arvokas avoin viljelymaisema / erittäin arvokas / arvokas
- Kaupunkirakenteen osa, joka sijaitsee vanhalla alavalla viljelyalueella.
- Harjuaue
- Arvokas metsäalue; kehystää maisemaa ja on arvokas osa viher- ja virkistysverkostoa
- Muu arvokas virkistysalue tai viheralue
- Avoin virkistysalue, (pelto, niitty tai vesialue)
- Arvokas hoidettava saareke, reunavyöhyke tms.
- Arvokas pienvesistö; purouoma ja sen ympäristön kasvillisuus
- Arvokas vanha puutarha tai puisto

- Istutettava puukujanne
- Reitistö
- Miellyttävä kulkuyhteys radan tai tien ylitse
- Kulkuyhteys radan tai tien ylitse

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Maiseman kehittämissuosituksset

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

VIHERALUEVERKOSTON TOIMIVUUS

Viheralueverkostolla on luontaiset, maisemarakennetta seurailevat etelä-pohjois-suuntaiset yhteydet Järvenpään länsi- ja itäosassa. Itse kaupunkirakenne ja rata sekä moottoritie ja katkaisevat ekologiset käytävät, vaikka kevyen liikenteen kulkuväyliä teiden poikki onkin rakennettu.

Järvenpään matala ja puutarhamainen kaupunkirakenne korvaa jonkin verran sekä ekologisessa että toiminnallisessa mielessä keskustasta ja sen lähialueilta puuttuvaa yhtenäistä viherverkostoa. Kaupungin reunojen uudemmilla asuinalueilla viheralueverkosto on toteutunut paremmin kuin keskustassa, mutta viheralueet ovat usein hyvin pienialaisia. Viheraluejärjestelmän kehittäminen vaatisi olevien ja potentiaalisten viheralueiden tarkan inventoinnin, viheraluesuunnitelman ja -ohjelman laatimisen. Viheralueet eivät toteudu ilman resursseja, joten on herätettävä laaja keskustelu kaupunkilaisten tarpeista, odotuksista ja arvoista viheralueiden suhteen sekä pohdittava tarvittavia ja käytettävissä olevia resursseja.

Maiseman kannalta mielenkiintoiset, olemassa-olevat ja ehdotetut reitit

Tuusulanjärven rantoja seuraileva virkistysreitti olisi tärkeä uusi elementti rantakaupungille. Reitti on jo valmiina keskustan puistojen kohdalla. Kotitalousoppilaitoksen sekä seurakuntaopiston suurilla puutarhamaisilla tonteilla olevaa reitistöä voidaan käyttää virkistysreitin osana.

Järven länsirannalla reitti voisi pienenä polkuna kulkea pelon ja Natura-alueen välissä. Mikäli rannalle rakennetaan lintutorni, sinne suuntautuisi pistopolku. Polun tulisi jatkua terveyskeskukselle asti ja liittyä Vanhankylänniemen viheralueen reitistöihin.

Toinen mielenkiintoinen maisemareitti voisi seurata Eriksnäsintietä tilakeskukselle asti ja jatkaa Ristikadun kautta radan ali ja edelleen asuntoalueille. Tämä reitti toimisi radan itäpuolisten asuinalueiden yhteytenä Tuusulanjärven länsirannalle.

Tärkeä ja nykyisinkin toiselta haaraltaan toimiva reitti on keskustasta Isokydön kautta Kiljuvanummelle ja edelleen moottoritien yli Lemmenlaaksoon jatkuva reitti. Reitti voisi Isokydön tilakeskuksen kohdalla haarautua etelään seuraimaan Kylmäojan vartta Terholan metsän itäreunassa, alikulkukäytävän kautta moottoritien poikki ja vanhaa tieuraa pitkin Keravanjoen vanhalle sillalle ja liittyä Lemmenlaakson reitistöön. Lemmenlaakson keskivaiheilla Kiljuvanummen kautta tulevan virkistysreitin tienoilla voisi olla silta, jonka yli pääsisi laakson itärannan pääreitistölle. Vanha Lahdentie on edelleenkin vilkkaasti liikennöity, ja Sipoon-tien risteykseen tulisi rakentaa alikulku.

Keskustasta pohjoiseen päälaaksoa ja vanhaa valtatieta seurailevan reitin rakentaminen mahdollisimman yhtenäiseksi ja helppokulkuiseksi olisi merkittävä alueen kulttuurimaisemaan ja -historiaan liittyvä parannus. Vanha tie on pääosin jäljellä. Radan alituskohdan ja Pohjoisväylän risteyskohdan parantaminen viihtyisämmäksi olisi tarpeen. Vanha tie jatkuu luontevasti Nummenkylään ja edelleen Tuusulan puolen kulttuurimaisemaan. Etelässä vanha tielinja jatkuu Sibeliuksenkadulta Rantapuiston ja Tervanokantien kautta Tuusulan vanhan Rantatien linjalle, ja liittyy nykyiseen Aholan ja Kallio-Kuninkalan kautta kulkevaan kulttuuripolkuun ja Tuusulan puolella museotienä olevaan Rantatien osuuteen.

Nummenkylässä Vanhalta valtatieltä haarautuu Purolantie, joka kulkee Wärtsilän teollisuusalueen pohjoispuolella olevien metsien ja Tuusulan puolella olevien peltojen reunavyöhykkeessä. Tieltä avautuu kauniita näkymiä kulttuurimaisemaan. Metsävyöhyke on riittävän laaja, eikä teollisuusalueen läheisyys näy Purolantielle.

Vanhankylänniemen uimaranta.

PUHELINMASTOJEN SIOITTAMINEN MAISEMAAN

Puhelinmastojen sijoittamisessa tulisi ensimmäiseksi suosia korkeita rakennuksia, teollisuusrakennuksia ym. olevaa rakennuskantaa. Keskustan ulkopuolella mastojen sijoituspaikkoina voivat olla moottoritien varren metsien harjanteet, etenkin sorakuoppien lähialueet. Siellä ne eivät ole maisemallisesti ja toiminnallisesti niin häiritseviä kuin ehjinä säilyneillä virkistysalueilla. Myös moottoritien varrella ja asutuksen keskellä on arvokkaita metsiä, joille mastot eivät sovi. Vielä koskemattomina säilyneitä lakialueita tulee säästää täysin rakentamattomina, sillä tiestä tai kaupunkirakenteesta huolimatta metsät ovat arvokkaita ulkoilualueita ja maisemallisia kehymetsiä.

Pihtikallion harjanteelle on masto jo rakennettu. Järvenpään pohjoisena porttina toimiva mäki olisi kuitenkin ollut vaikuttavampi ilman mastoa. Sisempänä olevilla selänteillä mastot ovat näkymättömämpiä kuin avoimen maisemati-
lan reunaselänteillä.

Manninmetsän ulkoilualueelle on jo myönnetty maston rakennuslupa. Alueen merkitys Järvenpään tärkeimpänä virkistysalueena kärsii maston rakentamisesta.

KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA VIH- ALUEIDEN HOITO

Kulttuuriympäristön hoito on pitkäjänteistä työtä. Mikäli hoitoa on laiminlyöty, on jälkien korjaaminen työlästä.

Rakennusten korjaamiseen voidaan myöntää pieniä avustuksia, mikäli rakennus katsotaan riittävän arvokkaaksi. Parasta hoitoa onkin rakennuksen pitäminen jatkuvasti käytössä ja ylläpitäminen normaalisti.

Maanviljelijät voivat saada maiseman hoitoa varten maatalouden erityisympäristötukia. Näiden tukien avulla voidaan hoitaa esim. peltoalueisiin rajautuvia metsän reunoja, pellon sisällä olevia pieniä saarekkeitä ja vesistöjen ranta-
vyöhykkeitä.

Kaupunkialueella viherpalveluyksikkö vastaa viheralueiden hoidosta. Resurssien vähydestä johtuen on hoitotoimenpiteitä jouduttu suuntaamaan vain keskeisimmille alueille. Puistojen hoitaminen luonnonmukaisina vähentää hoitotyön määrää. Järvenpäässä monien viheralueiden runkona ovat kuitenkin vanhat, huolellisesti hoidetut puutarhat, jotka vaativat laajoja kunnostusoperaatioita. Tarvittavat työt vaativat huomattavia resursseja sekä suunnittelu-
että toteutustyöhön.

Joillakin paikkakunnilla myös asukkaat ovat aktivoituneet hoitamaan ”nimikkopuistojaan”. Luonnonmukaisten puistojen hoidossa voitaisiin käyttää laiduntavia eläimiä. Laidun-
nus soveltuisi erityisesti Vanhankylänniemen ratsastustal-
lien lähetyville vanhoille pelloille ja niityille.

Järvenpään kaupunkikuvan kehittämisen kannalta keskeisiä ja näkyvimpiä kunnostuskohteita ovat katuympäris-
töt, Tuusulanjärven ranta-alueet ja siihen liittyvät alueet (Rantapuisto, Taidetalon puutarha, Vanhakylä, laitumet) sekä Loutinojan varsi ja Seutulankartanon ympäristö.

Kallio-Kuninkala.

RAKENTAMISSELVITYKSEN TUTKIMUSALUEET MAISEMAN KANNALTA

Vanhakylä

Järvenpään vanhimmat pellot ovat vuoden 1749 Klingiuksen kartan mukaan olleet Vanhankylän ja Järvenpään kartanoiden mailla (vrt. Maiseman arvot-kartta). Vanhankylän maita on kaupungin aikaisemmin teettämässä rakentamiselvityksessä tutkittu rakennusalueena. Maisemallisista ja kulttuurihistoriallisista syistä pelto olisi kuitenkin syytä säilyttää viljelyksessä samoin kuin järven itärannan vielä avoimet, vanhat pellot.

Lepola

Lepolan alueella rakentamiseen on tutkittu Maatalousoppilaitoksen peltoja rataa asti. Maatalousoppilaitoksen ympäristö on Tuusulanjärven itärannan arvokasta kulttuurimaisemaa, joka tulisi säilyttää avoimena. Radalta avautuu merkittävä näkymä viljelyalueelle, laitosympäristöön ja Tuusulanjärvelle. Oppilaitoksen ja Tuusulanjärven välinen alue on Järvenpään vanhinta kulttuuriympäristöä.

Terioja

Teriojalla rakentamisalueina on tarkasteltu Teriojan asuntoalueen eteläpuolta ja itäosaa. Järvenpääntien varren peltoalueet olisi hyvä säilyttää kulttuurimaisemana.

Ristinummi

Ristinummiella rakentamisalueiksi soveltuisivat parhaiten Perttiläntien pohjoispuolella olevat tasangot. Radan länsipuolen pellot olisi hyvä säilyttää kulttuurimaisemana (vrt. Lepola).

Terhola ja Satumetsä

Rakentamiseen parhaiten soveltuvat alueet ovat Isokydöntien eteläpuolella. Isokydön peltoaukea ja Kiljuvanummen rinnemetsä ovat arvokkaita maisema- ja virkistysalueita, joiden arvo lisääntyy taajaman tiivistyessä.

Mikonkorpi

Vanhan Lahdentien ja Sipoontien risteys on osa paikallisesti arvokasta kulttuurimaisemaa, jonka rakentaminen ei ole suotavaa. Etelämpänä Lahdentien varressa alue ei ole maisemallisesti yhtä arvokasta.

Mylly

Myllyn kaupunginosassa jokivarressa olevat tutkimusalueet ovat maisemallisesti hieman ongelmallisia. Kaitarannan länsipuolella olevat alueet soveltuvat maiseman kannalta rakentamiseen.

Haarajoki

Haarajoella maisemallisesti arvokkain alue on sosiaalisiraalan länsipuolinen peltoaukea.

Pietilä

Vähänummentien ja Laurilantien ympäristössä olevat alueet soveltuvat rakentamiseen.

Nummenkylä

Nummenkylässä tutkittu harjun lieve soveltuu rakentamiseen myös maisemallisesti.

Wärtsilä

Wärtsilän pohjoispuoliset metsät ovat maisemallisesti arvokkaita, ja niiden rakentaminen aiheuttaa monia ongelmia.

Purolaan osoitetut tiivistämisalueet soveltuvat rakentamiseen.

Saunakallio

Saunakalliossa Eriksnäsinlaakson pohjukkaan osoitettu alue soveltuu asuntoalueen laajentamiseen. Eriksnäsin talon vieressä oleva alue on maiseman kannalta ongelmallinen.

Kaakkola

Kaakkolassa rakentamiseen parhaiten soveltuvat alueet ovat Vanhankyläntien pohjoispuolella. Tuusulanjärven rannalla oleva peltoalue on yksi Järvenpään arvokkaimmista kulttuurimaisema-alueista.

RAKENTAMISEN KEHITTÄMISSUOSITUKSET MAISEMAN KANNALTA

Tärkeimmät eri alueiden ominaisuudet tulevat esiin sivun 69 tekstissä. Maisemallisten rajoitusten lisäksi on joillekin alueille osoitettu tutkimusalueita laajempikin kokonaisuus silloin, kun alueen maisemalliset ominaisuudet jatkuvat samanlaisina laajemmallekin.

Karttaan on rajattu punaisella viivalla aikaisemmin tehdyn rakentamisselvityksen tutkimusalueet. Violetilla on merkitty samat alueet ja niihin liittyvät, maisemallisesti samantyyppiset alueet, joiden soveltuvuutta rakentamiseen voitaisiin tutkia tarkemman suunnittelun yhteydessä. Mikäli tutkimusalueesta puuttuu violetti raja, on katsottu, että se osa alueesta ei maiseman kannalta sovellu rakentamiseen ongelmitta.

Tuusulanjärven itäranta

Tuusulanjärven itärannan kulttuurimaisemassa violetti väri puuttuu laajalta alueelta. Näillä oransseilla ja keltaisilla alueilla vanha kulttuurimaisema on erittäin arvokasta, ja jatkossa rakentamisen sijoittaminen tälle alueelle vaatii tarkkaa pohdintaa ja erityistä huolellisuutta.

Manninmetsä

Manninmetsän länsireunalla tutkimusalue on ulottunut Tuusulan puolelle ulottuvan metsäniemekkeen pohjoisreunaan. Länteen avautuvassa metsän rinteessä maisematila ja -näkyvä muuttuu rinteiden edustaa rajaavan metsän loppuessa. Pohjoisempana rinne avautuu peltomaisemaan, ja soveltuisi rakentamiseen, kunhan alue ei ulotu liian pitkälle virkistysalueelle. Metsän reunaan on myös syytä jättää puustoinen suojavyöhyke, sillä muuten tiiviikö rakentaminen vaikuttaa vieraalta keskellä peltomaisemaa.

Manninmetsän sisälle jäävän pellon eteläosassa metsäniemekkeen ja pienipiirteisten peltolaaksojen vaihtelevat muodot voisivat olla rakentamisen kannalta mielenkiintoisia, pienimittakaavaisia maisematiloja.

Saunakallio

Eriksnäsin talon pohjoispuolella tutkimusalueita vastaava metsikkö jatkuu Eriksnäsiintielle asti. Tarkemmassa suunnittelussa tilakeskuksen ympäristö ja kallioiset lakialueet tulee suojata rakentamiselta.

Ristinummi

Ristinummen tasankometsissä tutkimusalueen tyyppinen maisema jatkuu itään moottoritien liittymään asti.

Isokytö

Isokytön pohjoispuolella rakentamiseen soveltuva alue on maisemallisista syistä rajattu nykyisen pellon pohjoispuolelle. Pellon itäpuolella oleva tutkimusalue on osa tärkeää viher- ja virkistysyhteyttä sekä Isokytön peltoaukeaa rajaavaa kehymetsää, joka olisi syytä jättää rakentamatta.

Haarajoki

Haarajoen kartanon eteläpuolella, joen itäpuolella oleva tutkimusalue on rajattu maisemallisista syistä niukemmaksi. Rinne on jokilaaksoa ja kulttuurimaisemaa kehystävää metsää, joka olisi syytä jättää rakentamisen ulkopuolelle.

Peltola

Peltolassa tutkimusalue on ulottunut Nummenharjulle asti. Harju on maisemallisesti ja virkistystyksen kannalta tärkeä, yhtenäinen alue, joka jatkuu "keskuspuistomaisena" sormena etelään. Sitä ei ole syytä katkaista rakentamisella.

Rampakan metsän itäosa on ollut tutkimusalueena. Metsäinen mäkialue on syytä säästää rakentamiselta. Pohjoisväylän varressa oleva kosteampi metsäalue liittyy Pohjoisväylän maisemaan, ja voisi väylän kaupunkimaisen ilmeen lisäämisen kannalta soveltua rakentamiseen. Tämän alueen kohdalla on kuitenkin pohdittava tarkkaan kaupungin keskustasta pohjoiseen suunatutuvan viheralueen laajuus ja yhtenäisyys. Viheraluekokonaisuus on tutkittava tarkemmin kaavoituksen yhteydessä.

Nummenkylä

Nummenkylässä on alueita, joille vastaava, kylämäinen asutus soveltuisi laajentumaan.

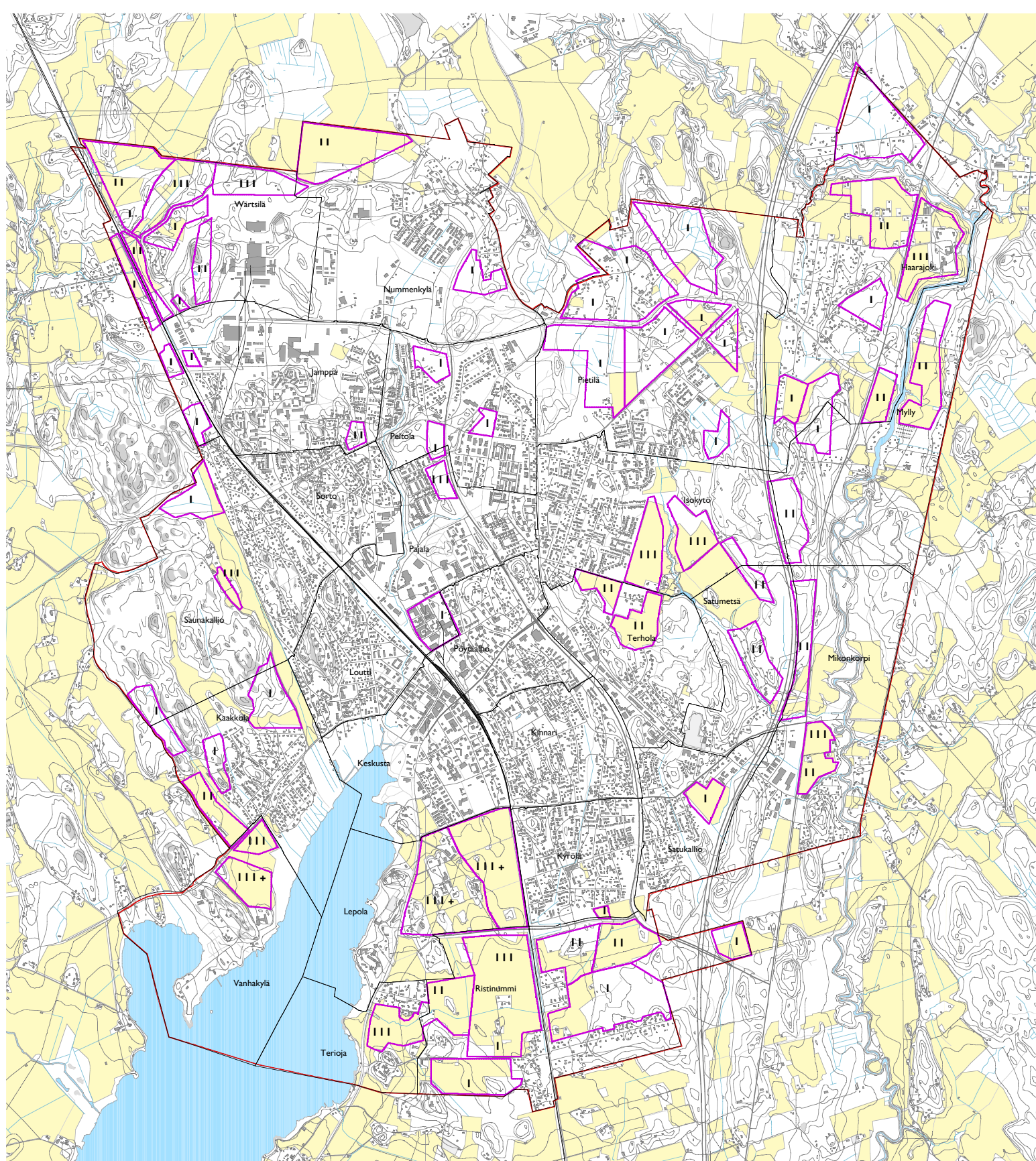
Purolantien pohjoispuolella tutkimusalueena on ollut Tuusulan puolelle avautuva peltomaisema. Maisemasyistä pellon osa olisi hyvä jättää avoimeksi.

Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi

- Tuusulanjärven rannat ja kulttuurimaisemat ovat Järvenpään kaupungin arvokkaita maisema-alueita. Rantoihin liittyy eri tyyppisiä alueita viljelyssä olevista pelloista arvokkaisiin luontoalueisiin, laitosympäristöihin ja puistoihin. Koko ranta-alueen maiseman hoito ja kehittäminen tulisi ottaa lähiajan ohjelmaan. Projekti vaatii tiivistä yhteistyötä maanomistajien ja muiden asianosaisten kanssa.
- Ranta-alueen hoitoon liittyy oleellisesti myös molempia rantoja kiertävien vanhojen teiden lähiympäristön maisemanhoito (Tuusulan rantatien jatke Järvenpään puolella sekä Vanhankyläntie).
- Vanhojen tieyhteyksien korostaminen ranta-aluetta laajemminkin kuuluu kaupunkikuvaa edistävään kulttuuriympäristön hoitoon. Pajalantienä ja Vanhana valtatieenä tunnettu tie on tärkeä vanha tieyhteys, joka välillä on kevyen liikenteen väylänä. Tien eri osuuksien tekeminen mahdollisimman yhtenäiseksi ja jatkuviksi, lähiympäristön hoito kulttuurimaisemaa suosivalla tavalla, tien perinteisen tasauksen, pintamateriaalin, linjan ja leveyden palauttaminen kuuluvat asiaan. Työn taustaksi vaaditaan vanhan tielinjan ja siihen kohdistuneiden muutosten inventointi.
- Keskustan lähiympäristön kehittäminen on työtä vaativa, mutta tärkeä kohde, koska se vaikuttaa suoraan asukkaiden viihtyvyyteen. Siihen liittyy katujen, aukoiden ja puistojen kunnostaminen ja hoito.
- Katuympäristön kehittäminen laajemminkin olisi käynnistettävä yhteistyössä Uudenmaan tiepiirin kanssa. Työhön liittyy joidenkin vanhojen teiden tasauksen tarkistaminen.
- Ratavarren maisemanhoito tulisi saada käyntiin yhteistyössä Ratahallinnon kanssa.
- Järvenpään puistot ovat osittain pieninä sirpaleina (keskustan alue), ja osittain vanhoille pelloille ja metsiin kaa-voitettuna puistoina. Puistoissa ja viheralueilla on arvokkaita kulttuuriympäristöjä ja luontoalueita. Viher-

alueohjelma on työkalu, jonka avulla voidaan suunnitella eri tyyppisten viheralueiden kehittämistä ja hoitoa. Viheralueohjelman laatiminen tulisi ottaa lähiajan työohjelmaan. Viheralueohjelmassa on mahdollista painottaa kulttuurimaiseman hoitoa, ennen kuin se rapistuu ja kunnostaminen vaatii yhä enemmän työtä. Myös viheryksikön perinteisempää perustyötä, puistojen rakentamista tarvitaan. Viheralueohjelman pitkän tähtäyksen pohdintoja viheralueiden luonteesta voidaan ulottaa kaupungin aluetta laajemmalle, esim tieympäristöön ja tonttien istutettaville osille sekä maatalous- ja metsäalueille.

- Rakennettuun kulttuuriympäristöön liittyvien vanhojen puutarhojen historian inventointi, kunnostussuunnitelman tekeminen ja puutarhojen uudistaminen ja hoito on tärkeää viheralueiden, kaupunkikuvan ja kaupungin identiteetin hoitoa. Tärkeimmät kohteet ovat Kotitalousopettajaopiston puutarha, Vanhankylän kartanon puisto ja Seutulan kartanon puutarha. Kaupunkirakenteen sisällä on muitakin, pienempiä ja tuntemattomampia kohteita, joista osa häviää lähivuosina, joten inventointityö olisi syytä aloittaa mahdollisimman pian.
- Kulttuuriympäristön kasvillisuuden inventointityö olisi mielenkiintoista paitsi vanhojen, harvinaisten lajien kannalta myös luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta katsottuna.
- Puutarhakaupunki
Järvenpäässä on pitkään puhuttu puutarhakaupungin perustamisesta. Aatteen eteenpäin viemiseksi voitaisiin jokin alue ottaa erilliseksi projektikohteeksi, jossa itse asuinalue, asunnot, pihat, katualueet ja puistot suunniteltaisiin ja rakennettaisiin puutarhakaupungin periaatteiden mukaan. Projektin antamien kokemusten mukaan työtä voitaisiin myöhemmin jatkaa sekä uusilla rakennettavilla asuinalueilla että vanhojen alueiden perusrasparannusten yhteydessä.
- Puutarhakaupungin kehittäminen laajemmin myös vanhoilla asuinalueilla vaatisi tontinomistajille suunnatun neuvontatyön vakinaistamista.

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

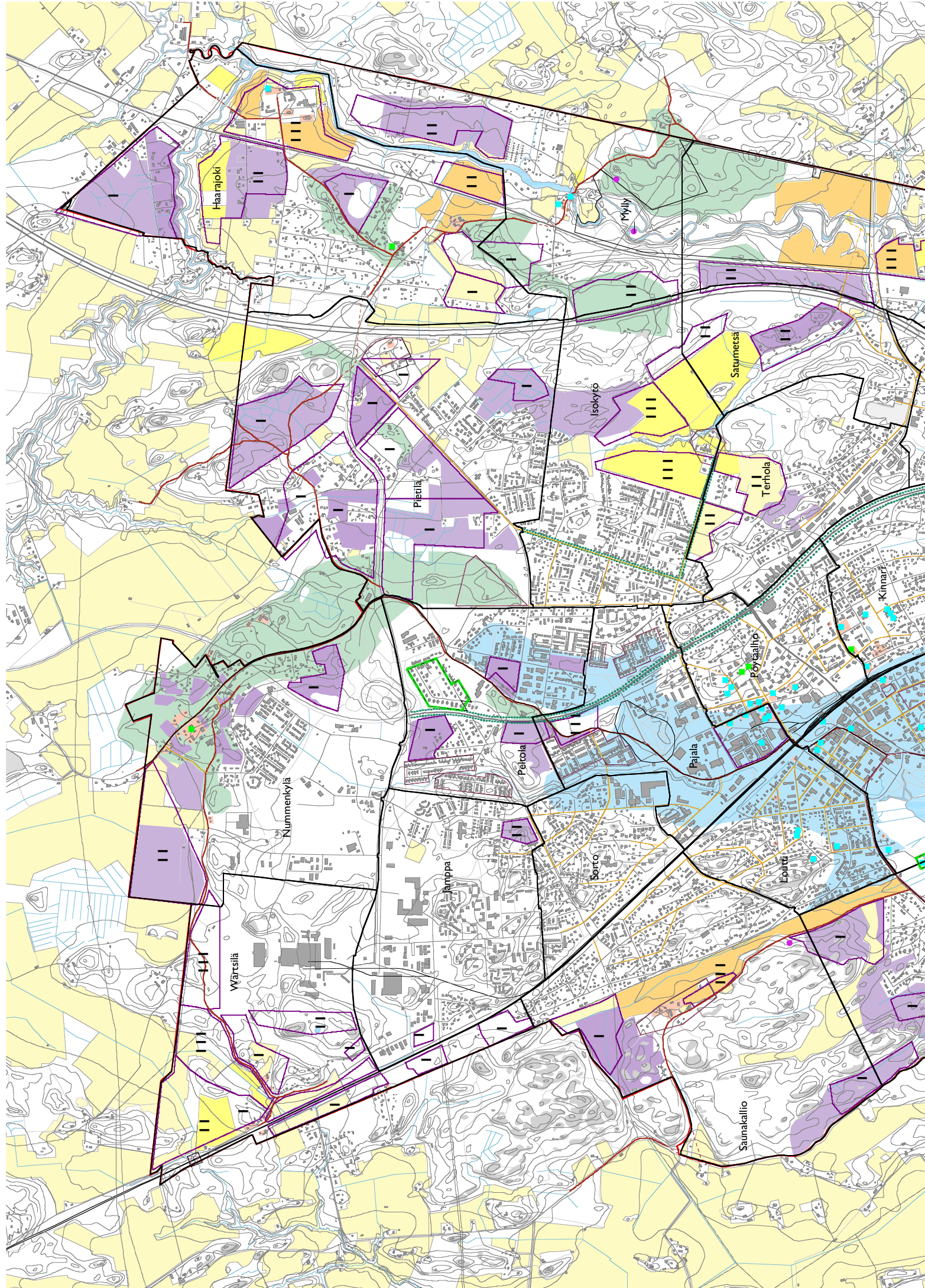
- Järvenpään kaupungin raja
- Kaupunginosan raja
- Tarkastelukohde

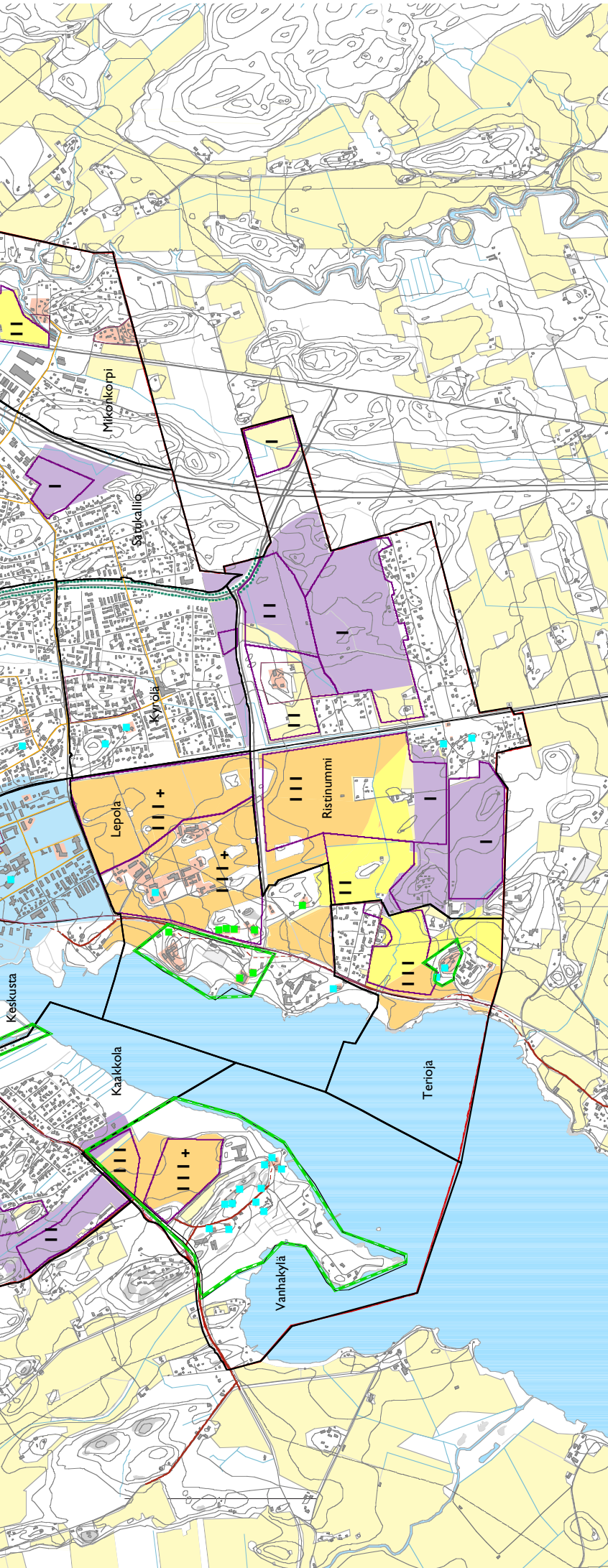
Tarkastelukohteen soveltuvuus rakentamiseen

- I hyvä tai kohtalainen
- II rakentamisen sijoittamisessa maisemaan joitakin ongelmia
- III rakentaminen aiheuttaa erityisiä haitallisia vaikutuksia maisemaan
- III+ alueen kulttuurimaisemalliset arvot erityisen suuret.
Rakentamisen sijoittaminen maisemaan erittäin vaativaa.

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS Kohdealueiden soveltuvuus rakentamiseen maiseman näkökulmasta

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

Pohjakartan © Maanmittauslaitos, lupa nro 148 / MYY / 01.
Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa kielletty.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Järvenpään kaupungin raja
- Kaupunginosan raja
- Vanha tie
- Vanha tie, kadonnut osuus
- Vanha 50-l katuverkosto
- Vanhan katuverkon hävinnyt osuus
- Täydennysrakentamisen tutkimusalueet (Järvenpään kaupunki)
- Arvokas avoin viljelymaisema / erittäin arvokas, luokka I
- Arvokas avoin viljelymaisema / arvokas, luokka II
- Maisemallisesti arvokas rakennettu ympäristö
- Maisemallisesti arvokas harjuaue
- Kaupunkirakenteen osa, joka on maisemallisesti arvokkaila vanhalla alavalla viljelyalueella.
- Rakentamiseen soveltuva uusi alue, tai kaupungin tutkimusalueiden rajoituksen supistamis- tai laajenemisehdotus.

Tutkimusalueen soveltuvuus rakentamiseen ilmoitettu roomalaisin numeroin arvotus on tehty maisemallisin perustein

I soveltuu hyvin rakentamiseen
II soveltuu rakentamiseen tietyin rajoituksin
III rakentamisen sijoittamisessa arkaan maisemaan rajoituksia

- Kaavoituksella suojellut ja säilytettävät kohteet (Järvenpään kaupunki)
- Kaavoituksella säilytettävät alueet (Järvenpään kaupunki)
- Kulttuurikohteen raja (Järvenpään kaupunki)
- Muinaisiäännös (Museovirasto, tieto epävirallinen puutteellisen inventoinnin johdosta)

JÄRVENPÄÄN MAISEMASELVITYS

Rakentamisen kehittämissuosituksset maiseman näkökulmasta

MA-ARKKITEHDIT 29.12.2000

KASVILLISUUSLISTAT

Rinnevyöhyke (mäkien rinteet, usein moreenia tai hiekkaa)

	Luontopainotteinen	Kulttuuripainotteinen
pääpuulaji	kuusi koivu mänty	tammi vaahtera metsälehmus saarni
täydennyspuita	tuomi kotipihlaja	jalavat pihlajat koristeomenapuut kirsikkapuut
pensaat	pähkinäpensas tuomipihlajat metsäruusu lehtokuusama koiranheisi taikinamarja karjalanruusu selja	juhannusruusu papulanruusu suviruusu mustialanruusu kartanoruusu kirkonruusu Pohjolan kuningatar-ruusu syreenit hortensiat kultasade kuusamat jasmikkeet alppiruusut angervot kuusiaidat orapihlaja-aidat
perennat	kielo vuokot maahumala mukulaleinikki mintut poimulehdet tuoksumatara hiirenporras kotkansiipi alvejuuret	tarhakielot suikeroalpi jaloangervot ukonhattu lehtosinilatva tähtiputki ritarinkannus päivänliljat varjoliljat liljat akileijat lupiinit leimukukat pionit unikot orvokit tädykkeet kellot suopayrtti sipulikasvit kuten tulppaanit, narsissit

Laaksovyöhyke (savikot)

	Luontopainotteinen	Kulttuuripainotteinen
pääpuulaji	koivu mänty (kumpareet) kuusi (tuulensuojaus)	saarni metsälehmus jalavat vaahtera
täydennyspuita	tervaleppä (rannat) haapa tuomi pajut	lehtikuusi pajut kirsikat omenapuut
pensaat	lehtokuusama taikinamarja näsiä terttuselja koiranheisi	kuusamat pähkinäpensas kultasade tuoksuvatukka pihlaja-angervo pajuangervo angervot lumimarja syysshortensia kuusiaidat orapihlaja-aidat
perennat	vuokot talvikit kielo mesiangervo metsäkurjenpolvi käenrieska kiurunkannus mukulaleinikki lemmikit kullero isoalvejuuri hiirenporras kotkansiipi	kevätesikko särkynytsydän töyhtöangervo preeria-angervo kurjenpolvet sormustinkukka jalokiurunkannus akileija varjolilja ranta-alpi suikeroalpi rantatädyke rantakukka varjojrtti konnantatar kuunliljat päivänliljat lehtoängelmä iirikset sipulikasvit kuten sinililjat, kevättähdet, karhunlaukka
avoin tila	niityt	viljelykasvit ns. maisema- ja kukkapellot auringonkukka pellava tattari sinappi ym.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus:

Alalammi, P. (toim.) 1992. Suomen kartasto. Vihko 123-126. Geologia. Maanmittaushallitus. Suomen maantieteellinen seura. Helsinki.

Alalammi, P. (toim.) 1988. Suomen kartasto. Vihko 131. Ilmasto. Maanmittaushallitus. Suomen maantieteellinen seura. Helsinki.

Alanen, T., Kepsu, S. 1989. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tampere.

Arkkitehtitoimisto Olli Kumpulainen. Järvenpään yleiskaavaselvitys 1999-2000. Viher- ja virkistysalueet. Kartta-aineisto. Moniste.

Geologian tutkimuskeskus. 1996. Maaperäkarttojen selitykset. Kellokosken maaperäkartan 2044 07 selitys. Espoo.

Geologian tutkimuskeskus. 1999. Maaperäkarttojen selitykset. Lehti 2044 04. Jokelan kartta-alueen maaperä. Espoo.

Geologian tutkimuskeskus. 1997. Maaperäkarttojen selitykset. Lehti 2043 09. Järvenpään kartta-alueen maaperä. Espoo.

Geologian tutkimuskeskus. 1997. Maaperäkarttojen selitykset. Lehti 2043 06. Tuusulan kartta-alueen maaperä. Espoo.

Eskelinen, T. 1969. Osuuskauppa perhelä 1908-1967. Helsinki.

Hiltunen, P. 1988. Tuusulan rantatie Ruotsin vallan aikana. TVL, Uudenmaan piiri. Helsinki.

Holma, S. 1990. Tuusulan rantatie Pekka Halosen aikaan. Pieksämäki.

Toim. Jutikkala, E., Nikander, G. 1939. Suomen kartanot ja suurtilat I. Helsinki.

Järvenpään historiaa vanhoihin valokuvien 1850-1952. Järvenpään kaupunginhallituksen toimikunta. 1981. Järvenpää.

Järvenpään kaupungin metsänhoitosuunnitelma. Järvenpään tekninen lautakunta. 1995. Moniste

Järvenpään kaupunki. 1997. Järvenpään keskustan osayleiskaava. B. Strategia- ja perusselvitysraportti. Tekninen toimi, kaavoitus ja mittaus. Järvenpää. Moniste.

Järvenpään kaupunki. 2000. Järvenpään keskustan osayleiskaava. E. Osayleiskaavaehdotusraportti. Tekninen toimi, kaavoitus ja mittaus. Järvenpää. Moniste.

Järvenpään kaupunki. Kaavoitus ja mittaus. Järvenpään keskustan osayleiskaava 18.9.2000. Moniste.

Järvenpään kulttuuriympäristön hoitosuunnitelma (vaihe I). Järvenpään kaupunki, tekninen toimi, Kaavoitus ja mittaus. 27.7.2000, tarkistettu 2.10.2000. Järvenpää. Moniste.

Järvenpään seudun ympäristöyhdistys. 1980. Järvenpään luonnon suojelu- ja hoitokohteet. Moniste.

Kervinen, U. 1988. Rakennuskulttuurin ja kulttuurimaiseman tausta ja säilyminen Järvenpäässä. Järvenpää.

Korpela, K., Papunen, P., Tarmio, H. (toim.) 1968. Suomenmaa. Maantieteellis-yhteiskunnallinen tieto- ja hakuteos II. Heinola-Kaavi. Porvoo.

Koulujen kauppala. Tämän vuosisadan Järvenpäästä. Järvenpään Yhteiskoulun toimikunta. 1953. Järvenpään Yhteiskoulu. Hyvinkää.

Kyrölä, V. 1984. Kartanoitten katveessa. Muistikuvia Järvenpäästä. Järvenpää-seuran julkaisuja n:o 2. Järvenpää.

Luonnonsuojelututkimus II. 1974. Helsinki Espoo Kauniainen Vantaa Kerava Järvenpää. Helsingin seutukaavaliitto. Moniste.

Linnainmaa, T. 1985. Poikien maatalous- ja puutarhakoulu 1947-1965. Hämeenkyrön Sanomat.

Leinonen, V. 1992. Satavuotias Järvenpään koululaitos 1891-1991. Järvenpään kaupunki. Järvenpää.

Mäkelä, J. (toim.) Järvenpää, kuvateos.

Ohtonen, P. 1991. Sotakylästä se alkoi. 50 vuotta sotainvalidityötä Keski-Uudellamaalla. Sotainvalidien veljesliiton Järvenpään osasto ry. Järvenpää.

Ojanen, E. 1968. Tuusulan seudun sähkölaitos 1918-1968. Kerava.

Peltovuori, R. 1975. Suur-Tuusulan historia. Tuusula - Kerava - Järvenpää II. Seurakunnan perustamisesta Suomen sotaan 1643-1808. Tuusulan kunta, Keravan kaupunki, Järvenpään kaupunki. Vammala.

Pykälä, J., Bonn, T. 2000. Uudenmaan perinnemaisemat. Ängar, hagmarker och skogsbeten i Nyland. Suomen ympäristökeskus. Uudenmaan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 178. Helsinki.

Rautamäki, M. 1989. Maisema rakentamisen perustana. Ympäristöministeriö. Kaavoitus- ja rakennusosasto. Selvitys 2 1989. Helsinki.

Reinikainen, A., Helander, M. 1980. Järvenpää.

Sarkamo, J., Siiriäinen, A. 1983. Suur-Tuusulan historia. Tuusula - Kerava - Järvenpää I. Esihistoriallisesta ajasta seurakunnan perustamiseen. Tuusulan kunta, Keravan kaupunki, Järvenpään kaupunki. Järvenpää.

Tuusulanjärven rantojen käyttöä tutkiva toimikunta. Raportti 1982. Tuusulanjärven rantavyöhykkeen viher- ja suojelualueet. Järvenpään kaupunki.

Uudenmaan yleisten teiden ympäristön tila. Kulttuurihistoriallisten alueiden tiemiljö. 1994. Uudenmaan tiepiiri. Helsinki.

Uudenmaan yleisten teiden ympäristön tila. Tiemaisema. 1994. Uudenmaan tiepiiri. Helsinki.

Uudenmaan yleisten teiden ympäristön tila. Tiemiljö kaupunkiseuduilla. 1997. Uudenmaan tiepiiri. Helsinki.

Vanhankylän kartanorakennusten saneeraustoimikunta. 1979. Vanhankylän kartanorakennusten saneeraus. Loppuraportti 23.11.1979. Järvenpään kaupunki. Moniste.

Väre, S. 1985. Lemmenlaakson luontoselvitys ja ympäristösuunnitelma. Järvenpään kaupunki, Arkkitehtiosasto. Järvenpää. Moniste.

Ympäristöministeriö, Museovirasto. 1993. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki.

Ympäristötutkimus Oy Metsätähti. 1991. Lemmenlaakson kasvillisuus selvitys. Moniste.

Muut lähteet:

Ilmakuvaus 14.10. 1995. Järvenpää.

Järvenpään kaupunki. Tekninen virasto, Arkkitehtiosasto. Anni Åströmin piirros Vanhankylänniemestä 15.5. 1992

Järvenpään kaupunki. Tekninen virasto, Arkkitehtiosasto. Vanhankylän kartano, päärakennuksen ympäristö. Nykytilanne 1 : 200. Piirros.

Verohallinto. Veroluokituskartta.

Kartta-aineisto:

Kuninkaankartta. Kirjasta Alanen, T., Kepsu, S. 1989. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tampere.

Senaatin kartta. Sota-arkisto.

Pitäjänskartat 1920-30-l. Maanmittauslaitoksen arkisto

Topografikartat 1920-l. Maanmittauslaitos.

Peruskarttalehti 2044 07 v. 1954, peruskarttalehti 2044 04 v. 1960, peruskarttalehti 2043 06 v. 1955, peruskarttalehti 2043 09 v. 1958. Maanmittauslaitos. Helsingin yliopiston kirjaston arkisto.

Selvitysten ja analyysien pohjakartat. Maastotietoa-aineisto. Maanmittauslaitos.

Järvenpään kaupungin pohjakartat, ortoilmakuvat ja paikkatietoteemat.

Maaperäkartat 1 : 20 000. Geologian tutkimuskeskus. Maanmittauslaitos

Suomen geologinen kartta, Kallioperäkartta 1 : 100 000. Geologinen tutkimuslaitos. Maanmittauslaitos. 1969.

Tikkanen, M. 1989. Vantaanjoen valuma-alue. Geomorfologinen kartta 1 : 100 000. Maanmittaushallituksen karttapaino. Helsinki 1989.

Valokuvat:

Uudet valokuvat: MA-arkkitehdit

Vanhat valokuvat: Museovirasto, kuva-arkisto ja lähdeluettelossa mainitut teokset (lähde mainittu kuvan yhteydessä)

Takakansi: Ikipetäjä Vanhankyläntien varrella.

